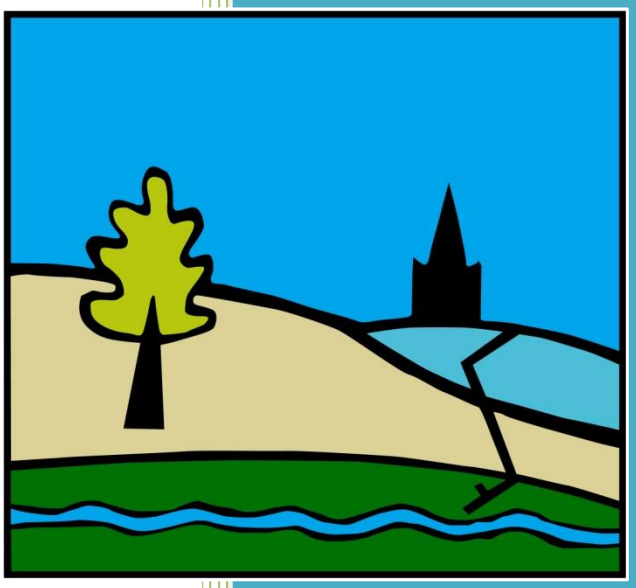
„Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich: Europa inwestująca w obszary wiejskie”

LOKALNA STRATEGIA ROZWOJU KIEROWANEGO PRZEZ SPOŁECZNOŚĆ NA LATA 2016-2023

Wersja 4.1

Stowarzyszenie

Lokalna Grupa Działania

„Krajna nad Notecią”

SPIS TREŚCI

I. CHARAKTERYSTYKA LOKALNEJ GRUPY DZIAŁANIA „KRAJNA NAD NOTECIĄ” 1
II. PARTYCYPACYJNY CHARAKTER LSR 4
III. DIAGNOZA – OPIS OBSZARU I LUDNOŚCI 8
IV. ANALIZA SWOT 20
V. CELE I WSKAŹNIKI 23
VI. SPOSÓB WYBORU I OCENY OPERACJI ORAZ SPOSÓB USTANAWIANIA KRYTERIÓW WYBORU 49
VII. PLAN DZIAŁANIA 53
VIII. BUDŻET LSR 53
IX. PLAN KOMUNIKACJI 54
X. ZINTEGROWANIE 55
XI. MONITORING I EWALUACJA 59
XII. STRATEGICZNA OCENA ODDZIAŁYWANIA NA ŚRODOWISKO 60
WYKAZ WYKORZYSTANEJ LITERATURY 61

Załącznik nr 1: Procedura aktualizacji Lokalnej Strategii Rozwoju

Załącznik nr 2: Procedura dokonywania ewaluacji i monitoringu

Załącznik nr 3: Plan działania

Załącznik nr 4: Budżet LSR

Załącznik nr 5: Plan komunikacji

I. CHARAKTERYSTYKA LOKALNEJ GRUPY DZIAŁANIA „KRAJNA NAD NOTECIĄ”

I.1. Forma prawna i nazwa Stowarzyszenia

Lokalna Grupa Działania „Krajna nad Notecią” jest Stowarzyszeniem działającym w oparciu o ustawę o wspieraniu rozwoju obszarów wiejskich z udziałem środków Europejskiego Funduszu Rolnego na Rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich z 7 marca 2007 r. oraz przepisy ustawy Prawo o Stowarzyszeniach. Działa w północnej Wielkopolsce, na obszarze powiatu pilskiego.

a) Nazwa: Stowarzyszenie Lokalna Grupa Działania „Krajna nad Notecią”
b) Status prawny: Stowarzyszenie osób fizycznych i prawnych, w tym jednostek samorządu terytorialnego
c) Data wpisu do KRS: 07.11.2007
d) Numer w KRS: 0000292202

I.2. Obszar LGD

Obszar LGD obejmuje powierzchnię 1 268 km^2 zamieszkałą przez 138 218 osób[1]. Położony jest w północno-wschodniej części województwa wielkopolskiego na styku dwóch krain geograficznych: Niziny Wielkopolsko-Kujawskiej i Pojezierza Pomorskiego. Tworzy go 9 gmin powiatu pilskiego, w tym Piła, mająca powyżej 20 000 mieszkańców.

Tabela 1. Wykaz gmin tworzących Obszar LGD „Krajna nad Notecią”

L.p.	Nazwa Gminy	Kod terytorialny	Powierzchnia w km^2	Ludność
1.	**Białośliwie**	**3019022**	**76**	**4 934**
2.	**Łobżenica**	**3019043**	**191**	**9 775**
3.	**Kaczory**	**3019032**	**151**	**7 847**
4.	**Miasteczko Krajeńskie**	**3019052**	**71**	**3 243**
5.	**Ujście**	**3019073**	**128**	**8 093**
6.	**Wysoka**	**3019093**	**123**	**6 843**
7.	**Wyrzysk**	**3019083**	**159**	**14 214**
8.	**Szydłowo**	**3019062**	**266**	**8 660**
9.	**Piła**	**3019011**	**103**	**74 609**
Łączna powierzchnia i liczba ludności obszaru objętego LSR łącznie z mieszkańcami miast powyżej 20 tys.			**1 268**	**138 218**
Łączna powierzchnia i liczba ludności obszaru objętego LSR z pominięciem mieszkańców miast powyżej 20 tys.			**1 165**	**63 609**

Źródło: Główny Urząd Statystyczny. Stan na 31.12.2013 r.

[1] Dane liczbowe wg GUS na 31.12.2013 r.

Mapa obszaru LGD „Krajna nad Notecią”

I.3. Potencjał LGD

I.3.1 Opis sposobu powstania i doświadczenie LGD

Inicjatorami powstania LGD w rejonie nadnoteckim były władze samorządowe – głównie Wójt Gminy Miasteczko Krajeńskie Karol Jagodziński oraz Burmistrz Gminy Wysoka Marek Madej. W dniu 17 stycznia 2007 r. w miejscowości Wysoka odbyło się intencyjne spotkanie reprezentantów 4 gmin powiatu pilskiego (Wysoka, Miasteczko Krajeńskie, Łobżenica, Wyrzysk) z udziałem doradcy. Zdecydowano wówczas o potrzebie zawiązania Lokalnej Grupy Działania. Następne spotkanie grupy inicjatywnej, poszerzone o przedstawicieli kolejnych dwóch gmin (Białośliwie i Krajenka), odbyło się 20 lutego 2007 r. w Miasteczku Krajeńskim. Zdecydowano wówczas o rozpoczęciu prac nad Lokalną Strategią Rozwoju (LSR). Zaproponowano zastosowanie ekspercko-konsultacyjnej metody opracowania Strategii. W dniu 24 kwietnia 2007 r. w Miasteczku Krajeńskim odbyło się poszerzone spotkanie szkoleniowo-inicjatywne potencjalnych członków LGD, które prowadził członek zespołu opracowującego LSR – Ireneusz Krupka, a przewodniczył spotkaniu jeden z inicjatorów powołania LGD – Karol Jagodziński, Wójt Gminy Miasteczko Krajeńskie. W zebraniu uczestniczyło 41 osób, które wyraziły wolę partnerstwa i upoważniły Karola Jagodzińskiego do przygotowania zebrania założycielskiego LGD. Reprezentowane były środowiska gospodarcze (przedsiębiorcy, właściciele firm turystycznych) i społeczne (rolnicy), organizacje pozarządowe (kluby sportowe) oraz przedstawiciele władz samorządowych. Zebranie założycielskie Stowarzyszenia LGD odbyło się w dniu 3 sierpnia 2007 r. (już z udziałem reprezentantów 8 gmin, bo dołączyła jeszcze gmina wiejska Złotów).

Celem powstania LGD było budowanie trójsektorowego partnerstwa i umacnianie potencjału społecznego na obszarach wiejskich. W 2013 roku do Stowarzyszenia dołączyła gmina wiejska Kaczory i Powiat Pilski, natomiast w roku 2015 z LGD roku wystąpiły 2 gminy z powiatu złotowskiego, tj. Złotów i Krajenka. Starania o przyłączenie do LGD w 2015 roku rozpoczęło Miasto i Gmina Ujście, które zostało przyjęte. Dla zachowania spójności obszaru i pozostania w strukturach LGD Gminy Szydłowo Stowarzyszenie zaprosiło do współpracy Miasto Piłę, które również zostało członkiem LGD, chociaż obszar Miasta Piły jest wyłączony ze wsparcia finansowego w ramach Lokalnej Strategii Rozwoju.

LGD „Krajna nad Notecią” jest stowarzyszeniem, którego członkowie mają doświadczenie w zakresie realizacji operacji zbieżnych z działaniami Osi 3 i 4 PROW. Wdrażanie inicjatywy LEADER w ramach PROW 2007-2013 odbywało się m.in. poprzez ogłaszanie naborów i przyjmowanie wniosków o pomoc finansową na poszczególne zakresy tej pomocy w ramach działania 413 – „Wdrażanie lokalnych strategii rozwoju”. Łącznie zorganizowano 11 naborów wniosków (niektóre łączone, inne pojedyncze). Pierwsze nabory wniosków zorganizowano w 2010 roku, kolejne corocznie aż do roku 2014. W całym okresie wpłynęło 276 wniosków na wszystkie działania. Operacje z działania „Odnowa i rozwój wsi” miały charakter inwestycyjny wpływający na zmianę wizerunku obszarów wiejskich, natomiast działanie „małe projekty” wpływało na poprawę jakości życia mieszkańców zarówno poprzez inwestycje, jak i aktywizację społeczności lokalnej (w tym organizację wydarzeń promocyjnych, kulturalnych i innych). LGD zrealizowała ponadto w tym okresie trzy projekty współpracy. Okres realizacji LEADER w latach 2009-2015 pozwolił zarówno członkom Stowarzyszenia i pracownikom biura LGD na zdobycie dużego doświadczenia, które będzie pomocne w perspektywie finansowej 2014-2020.

I.3.2. Reprezentatywność LGD

LGD „Krajna nad Notecią" jest partnerstwem trójsektorowym, składającym się z przedstawicieli sektora publicznego, gospodarczego, społecznego, w tym mieszkańców z obszaru objętego LSR. LGD jest dobrowolnym, samorządnym, trwałym zrzeszeniem osób fizycznych i osób prawnych, w tym jednostek samorządu terytorialnego, mającym na celu działanie na rzecz rozwoju obszarów wiejskich. Stowarzyszenie ma charakter otwarty, tzn. jego członkiem może zostać każdy podmiot i osoba działający na rzecz rozwoju Obszaru. Sposób poszerzenia składu Stowarzyszenia określony został w statucie LGD „Krajna nad Notecią". Według statutu członkiem LGD mogą być osoby fizyczne i osoby prawne, w tym jednostki samorządu gminnego i powiatowego, a także mieszkańcy. Przyjęcia w poczet członków dokonuje Zarząd LGD na podstawie złożonej deklaracji członkowskiej. Stowarzyszenie na dzień 16 grudnia 2015 roku liczyło 139 członków.

Tabela 2. Reprezentatywność poszczególnych sektorów w składzie LGD

L.p.	Sektor	Liczba członków LGD	% skład LGD
1.	społeczny, w tym mieszkańcy	100	71,94%
2.	gospodarczy	22	15,83%
3.	publiczny	17	12,23%

Skład LGD jest reprezentatywny dla obszaru i dla lokalnej społeczności, nie jest ponadto zdominowany przez jakąkolwiek grupę interesu. Odpowiednia struktura LGD z podziałem na sektory pozwala skutecznie realizować cele gospodarcze związane z przedsiębiorczością i tworzeniem miejsc pracy, cele inwestycyjne w zakresie poprawy dostępności infrastruktury i wzmocnieniem roli dziedzictwa lokalnego na obszarze LGD, a także cele społeczne w zakresie wzmocnienia kapitału społecznego, aktywizacji społeczności lokalnych, ograniczenia ubóstwa oraz wspieranie włączenia społecznego. Istotnym aspektem funkcjonowania LGD jest wsparcie dla grup, które cechują szczególne trudności w funkcjonowaniu społecznym oraz na rynku pracy. Stowarzyszenie LGD „Krajna nad Notecią" realizowało projekt „Razem dla rozwoju" (Działanie 7.3 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki), który zmierzał do nawiązania współpracy między instytucjami i organizacjami działającymi w sferze społecznej w celu wymiany doświadczeń, promocji dobrych praktyk, przygotowania wspólnych ponadlokalnych projektów integrujących mieszkańców Krajny. Stowarzyszenie na bieżąco współpracuje z podmiotami z sektora publicznego (ośrodkami pomocy społecznej oraz powiatowym urzędem pracy) i z sektora społecznego (organizacjami pozarządowymi działającymi w sferze pożytku publicznego i ekonomii społecznej). Szeroki wachlarz współpracujących instytucji i organizacji społecznych pozwala na sprawną komunikację z grupami defaworyzowanymi i podejmowanie na ich rzecz skutecznych działań. Dzięki wiedzy, doświadczeniu i potencjałowi LGD będzie skutecznie działać w sferze włączenia grup defaworyzowanych do aktywnego funkcjonowania na rynku pracy oraz w życiu społecznym. W trakcie wdrażania LSR zastosowane będą preferencje dla grup defaworyzowanych zgodnie z Krajowym Programem Rozwoju Ekonomii Społecznej oraz treścią poszczególnych programów przewidujących realizację RLKS.

I.3.3. Organ decyzyjny – Rada ds. Wyboru Projektów

LGD „Krajna nad Notecią" posiada organ decyzyjny w sprawach wyboru projektów do dofinansowania, o którym mowa w art. 32 ust. 2 lit. b rozporządzenia 1303/2013. Do wyłącznej kompetencji Rady należy wybór operacji, które mają być realizowane przez LGD w ramach Lokalnej Strategii Rozwoju. Rada, jako organ decyzyjny, pracuje i funkcjonuje w oparciu o przepisy zawarte w regulaminie. Struktura Rady odzwierciedla powszechnie obowiązujące wymogi trójsektorowości, żaden z sektorów nie przekracza 49% praw głosu, ponadto sektor publiczny nie przekracza 30% składu Rady – co zagwarantowane jest zapisami statutu. Rada składa się z 9 osób wybieranych spośród członków Stowarzyszenia na dwuletnią kadencję.

Tabela 3. Reprezentatywność poszczególnych sektorów w składzie Rady ds. Wyboru Projektów

L.p.	Sektor	Liczba członków LGD	% skład LGD
1.	mieszkańcy	3	33,34%
2	społeczny	1	11,11%
3.	gospodarczy	3	33,33%
4.	publiczny	2	22,22%

Funkcje członków Rady są pełnione osobiście, tj. w przypadku osób fizycznych – przez te osoby, zaś w przypadku osób prawnych – przez osoby, które na podstawie dokumentów statutowych lub uchwał właściwych organów są uprawnione do reprezentowania tych osób prawnych. Regulamin nie dopuszcza upoważnień dla osób trzecich do udziału w podejmowaniu decyzji. Uchwały Rady podejmowane są zwykłą większością głosów przy obecności co najmniej połowy składu Rady. W Regulaminie Rady zapisano obowiązek prowadzenia rejestru interesów, co pozwoli zapewnić brak dominacji pojedynczej grupy interesu na poziomie podejmowania decyzji o wyborze operacji (np. w drodze procedury wyłączenia członka Rady od udziału w dokonywaniu wyboru operacji w razie zaistnienia okoliczności, które mogą wywoływać wątpliwości co do jego bezstronności). Do dodatkowych regulacji funkcjonowania organu decyzyjnego należą: stosowanie działań dyscyplinujących członków Rady, którzy systematycznie nie biorą udziału w posiedzeniach organu decyzyjnego lub też podczas dokonywania oceny wniosków nie stosują zatwierdzonych kryteriów (dokonują oceny w sposób niezgodny z treścią kryteriów oceny); zastosowanie procedur w przypadku rozbieżnych ocen członków Rady; uwzględnienie systematycznego podnoszenia kompetencji członków Rady poprzez szkolenia i weryfikację wiedzy.

Szczegółowe zasady funkcjonowania organu decyzyjnego przedstawione zostały w załączniku do wniosku o wybór LSR (Regulamin Rady ds. Wyboru Projektów). Procedury są jawne i powszechnie dostępne dla wszystkich zainteresowanych, zapewniają przejrzystość podejmowania decyzji (karty oceny wraz z instrukcjami), demokratyczność (decyduje większość składu Rady) i jawność podejmowania decyzji (informacje o wynikach oceny podawane są do publicznej wiadomości).

I.3.4. Zasady funkcjonowania LGD „Krajna nad Notecią”

Podstawowym dokumentem regulującym zasady funkcjonowania LGD jest statut. Władzami LGD są:
- Walne Zebranie Członków,
- Zarząd (w skład Zarządu LGD wchodzą : Prezes, dwóch Wiceprezesów, Skarbnik i sześciu Członków),
- Komisja Rewizyjna (w skład Komisji Rewizyjnej wchodzą: Przewodniczący, Wiceprzewodniczący, Członek).

Dodatkowo LGD posiada organ decyzyjny, do którego wyłącznej kompetencji należy wybór operacji do dofinansowania. Jest to Rada ds. Wyboru Projektów.

Najwyższą władzą stowarzyszenia jest Walne Zebranie Członków. Do kompetencji Walnego Zebrania Członków LGD należy określanie kluczowych kierunków działania Stowarzyszenia, w tym uchwalanie Lokalnej Strategii Rozwoju i programu działania Lokalnej Grupy Działania, uchwalanie budżetu, zmiana statutu. Najwyższy organ LGD wybiera członków Zarządu i sprawuje nad nimi kontrolę, wybiera również członków Rady ds. Wyboru Projektów i członków Komisji Rewizyjnej, ponadto uchwala regulaminy wewnętrzne tych organów.

Zadaniem Zarządu jest przede wszystkim reprezentowanie Lokalnej Grupy Działania na zewnątrz, kierowanie całokształtem działalności organizacji, realizowanie uchwał Walnego Zebrania Członków. Do podstawowej kompetencji Komisji Rewizyjnej należy kontrola całości funkcjonowania LGD.

Rada ds. Wyboru Projektów zgodnie z ustawą z dnia 20 lutego 2015 r. o rozwoju lokalnym z udziałem lokalnej społeczności zajmuje się wyborem operacji, które mają być realizowane w ramach LSR oraz ustalaniem kwoty wsparcia.

Zapisy statutu oraz regulaminów wewnętrznych organów Lokalnej Grupy Działania zapewniają przejrzysty podział kompetencji między poszczególnymi władzami i organami LGD oraz rozdzielenie funkcji decyzyjnej od zarządczej oraz kontrolnej.

LGD opiera swoją działalność na pracy społecznej swoich członków. Do prowadzenia swych spraw może zatrudniać pracowników. Bieżącą obsługę działalności prowadzi Biuro Stowarzyszenia zatrudniające personel. Biuro działa w oparciu o Regulamin organizacyjny, służy realizacji celów i zadań Stowarzyszenia, a jego podstawowym zadaniem jest merytoryczne i organizacyjne wspieranie zadań Stowarzyszenia.

II. PARTYCYPACYJNY CHARAKTER LSR

Partycypacyjny charakter LSR wynika z systematycznego zaangażowania wszystkich interesariuszy dokumentu w proces jej powstawania, a także w jej realizację. Prace nad założeniami Lokalnej Strategii Rozwoju na lata 2016-2022 rozpoczęto już pod koniec 2014 roku, kiedy w trakcie ewaluacji podejścia LEADER na lata 2009-2015 prowadzono konsultacje z mieszkańcami i przedstawicieli wszystkich sektorów. Przygotowania LSR nabrały rozpędu po zawarciu umowy z Samorządem Województwa w ramach wsparcia przygotowawczego. Lokalna Strategia Rozwoju została opracowana przez powołany wówczas przez Zarząd LGD Zespół Roboczy i nie została przygotowana przez podmiot zewnętrzny. W skład Zespołu Roboczego weszli członkowie LGD, pracownicy Biura,

mieszkańcy obszaru LGD oraz przedstawiciele sektorów wchodzących w skład LGD. Podczas opracowania kluczowych elementów Strategii wykorzystano wnioski, uwagi i opinie z wszechstronnych konsultacji społecznych. W ramach konsultacji stosowano różne metody partycypacyjne, poczynając od indywidualnych wywiadów i badań ankietowych poprzez grupy fokusowe i dyskusje reprezentantów grup interesów, na publicznych i otwartych spotkaniach kończąc. Każdy kluczowy etap opracowania LSR został poddany co najmniej czterem metodom partycypacyjnych konsultacji, a końcowy kształt rozdziałów Strategii stanowi efekt wspólnej pracy wielu osób i licznych grup interesu z obszaru Lokalnej Grupy Działania „Krajna nad Notecią".

II.1. Partycypacyjny charakter przygotowania LSR

1. Opis metod angażowania społeczności lokalnej w przygotowanie LSR

a. Etap 1. Definiowania potrzeb i problemów

Na etapie przygotowania diagnozy i analizy SWOT przeprowadzono analizę *deskresearch* danych zastanych, przeprowadzono własne badania ankietowe ilościowe wśród mieszkańców (próba badawcza 453 osoby, konstrukcja formularza zawierała pytania otwarte i pytania zamknięte), własne badania jakościowe – wywiady indywidualne (próba badawcza 9 osób) i badania fokusowe (2 grupy 14- i 16-osobowe). We wszystkich gminach wchodzących w skład LGD przeprowadzono otwarte spotkania konsultacyjne.

Tabela 4. Harmonogram spotkań konsultacyjnych

L.p.	Termin spotkania	Miejsce (Gmina)	Liczba uczestników
1.	18.09.2015 r.	Białośliwie	15
2.	03.09.2015 r.	Łobżenica	25
3.	16.09.2015 r.	Miasteczko Krajeńskie	13
4.	17.09.2015 r.	Ujście	26
5.	16.09.2015 r.	Kaczory	22
6.	08.09.2015 r.	Wysoka	13
7.	21.09.2015 r.	Wyrzysk	7
8.	23.09.2015 r.	Szydłowo	17
9.	21.10.2015 r.	Piła	9

Opracowane dokumenty zostały zamieszczone na stronie internetowej LGD wraz z formularzem uwag. W wyznaczonym terminie wpłynęło kilkanaście uwag, które przeanalizowano, część z nich została uwzględniona w skorygowanej wersji dokumentów. W pierwszym etapie tworzenia założeń strategii w konsultacjach wzięło udział w sumie ok. 500 osób i podmiotów ze wszystkich sektorów. W efekcie partycypacyjnych konsultacji powstała diagnoza, a także zestawienie mocnych i słabych stron oraz szans i zagrożeń obszaru (analiza SWOT).

b. Etap 2. Identyfikacja grup docelowych strategii

Grupy docelowe zidentyfikowano przede wszystkim na etapie początkowym opracowania strategii w drodze analiz eksperckich. Przeprowadzono także badania (wywiady indywidualne) z pracownikami ośrodków pomocy społecznej oraz urzędów pracy. Źródłem informacji były ponadto własne badania ankietowe opisane w pkt. 1, dodatkowe badania ankietowe wśród osób bezrobotnych (próba badawcza 53 respondentów), spotkania konsultacyjne, grupy fokusowe i warsztaty world cafe. Dzięki konsultacjom udało się scharakteryzować grupy docelowe Strategii, w tym przede wszystkim szczegółowo opisać problemy i potrzeby grup defaworyzowanych.

c. Etap 3. określania celów i ustalenia ich hierarchii

Tworzenie celów ogólnych i określanie hierarchii celów szczegółowych oparto o badania ankietowe, e-konsultacje, spotkania zespołu roboczego i warsztaty world cafe. Cele Lokalnej Strategii Rozwoju były także przedmiotem dyskusji podczas otwartych spotkań konsultacyjnych z mieszkańcami, które zostały opisane w pkt. 1. Sektor społeczny podczas konsultacji zwrócił uwagę przede wszystkim na potrzebę wzmocnienia kapitału społecznego, z kolei sektor publiczny postulował zwiększenie nacisku na aspekty związane z edukacją w zakresie

ochrony środowiska i zmian klimatycznych. W efekcie wypracowano cele rozwojowe LGD, które uwzględniają zarówno interes gospodarczy obszaru ukierunkowany na wzrost ekonomiczny i tworzenie miejsc pracy, jak również aspekty społeczne i środowiskowe.

d. Etap 4. poszukiwanie rozwiązań stanowiących sposoby realizacji strategii

Dla zapewnienia różnorodności rozwiązań ten etap poddano przede wszystkim e-konsultacjom poprzez otwarty nabór arkuszy pomysłów. Od września do początku grudnia 2015 roku do biura LGD wpłynęło łącznie 120 arkuszy pomysłów. Zebrane pomysły zostały poddane analizie w trakcie spotkań zespołu roboczego oraz podczas dyskusji grupy fokusowej i grup tematycznych w trakcie warsztatów world cafe. Dzięki temu udało się przygotować listę przedsięwzięć, które zostały dopasowane do poszczególnych celów szczegółowych. W ten sposób przygotowano szkielet matrycy logicznej, która została dopracowana na etapie 5.

e. Etap 5. Formułowania wskaźników realizacji LSR

Do określenia wskaźników produktu i rezultatu oraz ustalenia ich wartości docelowych posłużyły przede wszystkim e-konsultacje i spotkania robocze różnych sektorów w formie grup fokusowych, spotkań Zespołu Roboczego i warsztatów tematycznych world cafe. Wypracowaną matrycę logiczną skonsultowano ze społecznością lokalną, w tym przede wszystkim ze środowiskiem eksperckim z sektora pozarządowego i samorządowego. W efekcie uzyskano wartości docelowe planowanych wskaźników oraz harmonogram ich osiągania.

Tabela 5. Zastosowane partycypacyjne metody konsultacji podczas przygotowania LSR

Kluczowe etapy prac nad LSR	Diagnoza i analiza SWOT	Określanie celów i wskaźników w odniesieniu do opracowania LSR oraz opracowanie planu działania	Opracowanie zasad wyboru operacji i ustalania kryteriów wyboru	Opracowanie zasad monitorowania i ewaluacji	Przygotowanie planu komunikacyjnego w odniesieniu do realizacji LSR
Metody partycypacyjne konsultacji	1. E-konsultacje (strona www, mailing, wywiady telefoniczne) 2. Fokus (2 grupy) (1. grupa-14 osób i 2. grupa-16 osób). 3. Spotkania konsultacyjne (9 spotkań po ok. 16 osób, łącznie 147 osób) 4. Własne badania ankietowe (453 formularze) 5. Wywiady indywidualne (9 osób)	1. E-konsultacje (strona www, mailing, wywiady telefoniczne) 2. Zespół roboczy (12 osób) 3. Fokus (2 grupy) (1. grupa-14 osób i 2. grupa-16 osób). 4. Spotkania konsultacyjne (9 spotkań po ok. 16 osób, łącznie 147 osób) 5. World cafe (8 osób)	1. E-konsultacje (strona www, mailing, wywiady telefoniczne) 2. Badania ankietowe (53 formularze) 3. World café (11 osób) 4. Zespół roboczy (12 osób) 5. Fokus (10 osób) i 2. grupa Rada	1. E-konsultacje (strona www, mailing, wywiady telefoniczne) 2. World café (11 osób) 3. Zespół roboczy (12 osób) 4. Wywiad indywidualny (5 osób) 5. Fokus (10 osób) i 2. grupa Rada	1. E-konsultacje (strona www, mailing, wywiady telefoniczne) 2. World café (10 osób) 3. Zespół roboczy (12 osób) 4. Dyskusje reprezentantów grup (9 osób) 5. Wywiad indywidualny (5 osób)

Konsultacje społeczne były przeprowadzone na każdym kluczowym etapie prac nad LSR. Prowadzono na bieżąco zestawienie uwag i wniosków, które zawierało następujące elementy: zakres tematyczny, rodzaj uwagi (korekta, uzupełnienie, dodatkowa treść), treść uwagi wraz z uzasadnieniem, decyzja Zespołu Roboczego o uwzględnieniu bądź odrzuceniu uwagi wraz z uzasadnieniem. Poszczególne rozdziały LSR zawierają odniesienie do przeprowadzonych konsultacji wraz z omówieniem elementów, które wprowadzono w treści rozdziału w wyniku konsultacji.

II.2. Partycypacyjny charakter wdrażania i aktualizacji LSR

Podstawowym założeniem funkcjonowania LGD, a także warunkiem niezbędnym dla osiągnięcia wszystkich celów Lokalnej Strategii Rozwoju jest włączenie społeczności lokalnej we wdrażanie LSR. Tylko dzięki zachowaniu partycypacyjnych metod funkcjonowania LGD możliwe jest osiągnięcie sukcesu. Z tego powodu także na etapie realizacji Strategii oraz na etapie aktualizacji jej założeń przewidziano konsultacje społeczne.

W ramach monitoringu i ewaluacji działań podejmowanych przez LGD, a także podczas komunikacji z otoczeniem zewnętrznym będą stosowane narzędzia pozwalające uzyskiwać informację zwrotną od społeczności lokalnej. Stosowane będą badania ankietowe, wywiady indywidualne, a także metody oceny partycypacyjnej realizacji LSR.

W procedurach zmiany kryteriów wyboru, a także w procedurze aktualizacji LSR zawarto zasady obligujące LGD do prowadzenia konsultacji społecznych. Procedury zawierają wymogi określające sposób upublicznienia informacji o konsultacjach, liczbę stosowanych metod partycypacyjnych, których nie może być mniej niż trzy, a także zasady dotyczące przyjęcia bądź odrzucenia wniosków w konsultacji.

Dzięki zastosowaniu odpowiednich wymogów w procedurach funkcjonowania LGD konsultacje społeczne będą realizowane w trakcie monitoringu i ewaluacji oraz w trakcie aktualizacji LSR i zmiany lokalnych kryteriów wyboru.

III. DIAGNOZA – OPIS OBSZARU I LUDNOŚCI

Diagnozę opracowano na podstawie dostępnych danych statystycznych i innych źródeł, które podano w przypisach poszczególnych podrozdziałów, oraz w oparciu o ankiety od mieszkańców reprezentujących wszystkie grupy społeczne. Diagnozę poddano konsultacjom społecznym. Podczas tych konsultacji zgłoszono wątpliwość co do trafności umieszczenia wśród grup defaworyzowanych osób, „które zamieszkują miejscowości mające ponadprzeciętne trudności w dostępie do ośrodków usług" – jako trudnych do identyfikacji. Po analizie grupy te wykreślono.

Zgłoszono poprawkę do zapisów dotyczących Skansenu oraz kilka uwag dotyczących uzupełnień zapisów w diagnozie, ich doprecyzowania, a także kilka uwag redakcyjnych. Poprawkę i uwagi uwzględniono.

III.0. Podstawowe informacje o obszarze LGD i ludności

Obszar na dzień 31 grudnia 2013 r. miał powierzchnię 1 268 km^2, a jego ludność liczyła 138 218 osób, z tego ludność obszarów wiejskich 63 609 osób (pozostałe dane statystyczne w tym podrozdziale odnoszą się również do stanu z dnia 31.12.2013 r.). W skład obszaru stanowiącego jeden obrys z granicami powiatu pilskiego wchodzi 9 gmin, w tym Piła z jej potencjałem.

Przebiegają tu dwie drogi krajowe krzyżujące się w Pile (nr 10 relacji Szczecin-Warszawa i nr 11 relacji Bytom-Poznań-Kołobrzeg). W podobnych kierunkach, z zachodu na wschód i z południa na północ kraju, wiodą szlaki kolejowe.

Jakkolwiek 65% ludności zamieszkuje w miastach i miasteczkach, to obszar ma typowo rolniczo-leśny charakter, o słabym i rozproszonym zaludnieniu (109 osób/km^2, województwo 116 osób/km^2), z niewielką liczbą jednostek gospodarczych na 1 000 ludności (92 j.g., województwo 115 j.g.), z tendencją do odpływu ludności (saldo migracji na 1 000 ludności wynosi -2,22, w województwie +0,05).

Społeczność lokalna ma dość korzystną strukturę demograficzną (na 100 osób w wieku produkcyjnym przypada 55,5 osoby w wieku nieprodukcyjnym, tj. prawie 2 osoby mniej niż w kraju i województwie) i dodatni przyrost naturalny. Struktura ta się jednak pogarsza – maleje udział osób w wieku do 25 lat, wzrasta liczba emerytów; maleje też przyrost naturalny. Jest to społeczność o utrudnionym dostępie do miejsc pracy, zwłaszcza na obszarach wiejskich, co jest jedną z przyczyn odpływu ludności.

Użytki rolne stanowią – podobnie jak w województwie – nieco ponad 60% powierzchni obszaru, a lasy – blisko 29% (w województwie niecałe 26%). Morfologia powierzchni i jej użytkowanie mają charakter zróżnicowany. W części południowej, w dolinie Noteci, przeważają tereny płaskie, łąkowe. Tuż za doliną, w kierunku północnym, ukształtowały się tereny malowniczo rzeźbione, z wyraźnymi skarpami morenowymi, a dalej – z uprawami polnymi i sadowniczymi. Lasy mają największy udział w powierzchni takich gmin jak: Piła (57%), Kaczory (47%) i Szydłowo (38%).

Ta geo- i bioróżnorodność obszaru tworzy atrakcyjne krajobrazy i zapewnia czyste, zdrowe środowisko. Jest to potwierdzone ochroną prawną na 42% powierzchni obszaru (w województwie 31,6%).

Obszar jest ubogi w kopaliny (są nimi głównie kruszywa, wykorzystywane w budownictwie i w Hucie Szkła w Ujściu). Bogatszy jest natomiast w rzeki (Noteć, Gwda i Łobżonka i ich dopływy) stanowiące ważne szlaki kajakowe oraz w jeziora (9 dużych i 3 małe).

Wyposażenie obszaru w infrastrukturę techniczną i społeczną jest niższe niż przeciętnie w województwie. Ten problem oraz długi czas dojazdu do ośrodka wojewódzkiego jest przyczyną marginalizacji obszaru (patrz *Strategia rozwoju województwa wielkopolskiego – 2020,* str.63). Przyspieszenie realizacji planów przebudowy linii kolejowej i drogi do Poznania poprawiłoby ten stan.

Tabela 6. Wskaźnik G – podstawowych dochodów podatkowych w zł na 1 mieszkańca gminy przyjęty do obliczania subwencji wyrównawczej na 2015 r. wg sprawozdania o dochodach podatkowych gmin za 2013 r.

Kod gminy				*GMINA*	*Wskaźnik G na 2015 r.*
30	19	01	1	Piła	1 554,77
30	19	02	2	Białośliwie	986,63
30	19	03	2	Kaczory	1 502,54
30	19	04	3	Łobżenica	805,52
30	19	05	2	Miasteczko Krajeńskie	882,91

30	19	06	2	Szydłowo	1 382,10
30	19	07	3	Ujście	1 132,27
30	19	08	3	Wyrzysk	822,21
30	19	09	3	Wysoka	927,71
Średni wskaźnik G dla gmin					**1 110,74**
Wskaźnik G dla województwa					**1 231,41**

III.1. Określenie grup szczególnie istotnych z punktu widzenia realizacji LSR oraz problemów i obszarów interwencji odnoszących się do tych grup

Ze względu na konieczność ukierunkowania LSR na tworzenie miejsc pracy określenia grup docelowych (defaworyzowanych) dokonano w kontekście dostępu do rynku pracy i zagrożenia wykluczeniem społecznym.

1) Bezrobotni w wieku do 30 lat

Bezrobocie tej grupy to nie tylko problem egzystencji tu i teraz, ale także konsekwencji w innych obszarach życia społecznego jak: narażenie na demoralizację i patologię, dłuższa zależność ekonomiczna od rodziny, późniejsze zakładanie własnej rodziny, emigracja itp.

2) Bezrobotni po 50 roku życia

Udział procentowy tej grupy w liczbie bezrobotnych ogółem wzrasta. Przyczyną są nie tylko różnorodne problemy związane z wiekiem, ale też dyskryminacja na rynku pracy ze względu na wiek, trudności w dostosowaniu swoich umiejętności do rynku pracy, niska mobilność i ocena swoich możliwości, brak umiejętności i aktywności w poszukiwaniu pracy, brak chęci do dokształcania itd.

3) Długotrwale bezrobotni

Jest to najliczniejsza grupa wśród ogółu bezrobotnych. I jedna z najbardziej zagrożonych wykluczeniem i marginalizacją. Konkurencyjność na rynku pracy tych osób jest ograniczona niskimi kwalifikacjami lub ich brakiem, brakiem mobilności, biernością, a często utratą zdolności do pracy.

4) Kobiety pozostające bez zatrudnienia

Kobiety stanowią większość wśród bezrobotnych i biernych zawodowo. Ich sytuacja na rynku pracy jest gorsza niż mężczyzn. Są mniej chętnie zatrudniane, gorzej opłacane, często pomimo lepszego wykształcenia. Szczególnie niekorzystna sytuacja na rynku pracy występuje w przypadku kobiet wychowujących co najmniej 1 dziecko do 6 roku życia lub dziecko niepełnosprawne do 18 roku życia.

5) Osoby niepełnosprawne

W PUP w Pile zarejestrowanych z niepełnosprawnością było: w 2013 r. – 611, a w 2014 r. – 667 osób. Osoby niepełnosprawne są, podobnie jak długotrwale bezrobotni, najbardziej narażone na wykluczenie z rynku pracy, podczas gdy zatrudnienie stanowi dla nich najlepszy sposób wyjścia z izolacji, nierzadko z biedy i jest szansą na lepsze życie. Dostęp niepełnosprawnych do rynku pracy jest utrudniony nie tylko z powodów zdrowotnych, ale też z powodu przekonania o braku szans na rynku pracy i obaw o akceptację w miejscu pracy i wśród społeczeństwa.

Wszystkie wymienione grupy i ich problemy przedstawione wyżej LSR uwzględni w poszczególnych obszarach interwencji. Głównie jednak w obszarze tematycznym „gospodarka i przedsiębiorczość" łączącym się z rynkiem pracy. Osobom z grup defaworyzowanych stworzy się ułatwienia w kryteriach wyboru operacji, które osoby te chciałyby realizować lub w kryteriach wyboru operacji zgłaszanych przez inne osoby fizyczne lub prawne, w tym podmioty ekonomii społecznej, tworzące lub rozwijające działalność gospodarczą, jeśli zadeklarują zatrudnienie osób z grup defaworyzowanych. Takie ułatwienia dotyczą też innych przedsięwzięć oraz inicjatyw na rzecz osób z grup defaworyzowanych. Kryteria wyboru operacji uwzględniać będą preferencje dla operacji rewitalizacji obiektów zabytkowych lub kultury albo małej infrastruktury turystyczno-rekreacyjnej, jeżeli przewidywać będą stwarzanie ułatwień dla korzystania z nich niepełnosprawnych lub likwidację barier.

LGD uwzględni ponadto osoby z grup defaworyzowanych, realizując działania w ramach aktywizacji i kosztów bieżących. Identyfikacji grup defaworyzowanych, ich charakterystykę, a także wskazania preferencji i ułatwień dla nich dokonano w oparciu o konsultacje społeczne przeprowadzone wśród osób z tych grup w trybie ankietowym oraz dzięki wywiadom indywidualnym podczas konsultacji z Powiatowym Urzędem Pracy (PUP) w Pile i gminnymi ośrodkami pomocy społecznej.

III.2. Charakterystyka gospodarki / przedsiębiorczości

Gospodarka obszaru LGD była w przeszłości i jest obecnie powiązana z lokalnymi zasobami. Przed wiekami tutejsza ludność zajmowała się chowem owiec i bydła, a także sprzedażą siana z łąk nadnoteckich dla koni dworskich i wojskowych. Z tymi zasobami powiązana była w przeszłości mnogość zakładów tkackich (wełna) i mleczarskich (mleko). Zasobem lokalnym był też surowiec lniany i jego przetwórstwo w gospodarstwach i zakładzie roszarniczym w Pile. Dzisiaj rolnictwo uprawiające dużo zbóż paszowych łączone jest głównie z chowem trzody, a dopiero potem

bydła, a niekiedy, jak to ma miejsce np. w „Farmutilu HS", z chowem drobiu. Dzisiaj także mają miejsce powiązania gospodarki z miejscowymi zasobami i dotyczą wielu sektorów. Nie tylko – ciągle za małego – przetwórstwa (zwłaszcza owoców) z rolnictwem, ale także przemysłu drzewnego z leśnictwem, budownictwa i szklarstwa (Huta w Ujściu) z kruszywami, turystyki z walorami przyrodniczymi itd. Warte podkreślenia jest to, iż gospodarka żyje i rozwija się w harmonijnej symbiozie z dziedzictwem natury i kultury. Ma więc charakter zrównoważony i zintegrowany ze środowiskiem.

Liczbę podmiotów gospodarczych zarejestrowanych w systemie Regon w okresie ostatnich lat ilustruje tabela nr 7.

Tabela 7.

Lata	*2006*	*2008*	*2009*	*2010*	*2011*	*2012*	*2013*	*2014*
Obszar LGD (9 gmin)	11 815	11 937	11 853	12 415	12 341	12 443	12 728	12 828
w tym obszary wiejskie (8 gmin)	3 604	3 548	3 604	3 843	3 876	3 973	4 153	4 255

Źródło: GUS – BDL, US w Poznaniu – Roczniki Statystyczne Województwa Wielkopolskiego

Liczba podmiotów gospodarczych na 1 000 ludności wynosząca w 2013 r. 92 j.g. (w województwie 115 j.g.) świadczy o niedorozwoju gospodarki i wynikających z tego konsekwencji m.in. na rynku pracy.

W ostatnich trzech latach liczba podmiotów systematycznie się zwiększała m.in. dzięki dostępności środków zewnętrznych (na 1 000 mieszkańców obszaru w latach 2013-2014 wzrosła z 92 do 93 osób, a na obszarach wiejskich z 65 do 67 osób).

Dominuje sektor prywatny, który na koniec 2013 r. liczył 12 251 podmiotów gospodarczych, tj. 96,25% ich ogólnej liczby. Mikroprzedsiębiorstwa, zatrudniające nie więcej niż 9 osób, stanowiły 95% wszystkich firm i były prowadzone głównie przez osoby fizyczne. Ich liczba w minionych kilku latach wykazywała tendencję wzrostową, jako jedyna – obok średnich przedsiębiorstw – grupa wielkościowa.

Przedsiębiorstwa zatrudniające od 10-49 osób stanowiły nieco ponad 4%, a zatrudniające 50 i więcej osób niecały 1%. Największym przedsiębiorstwem jest Zakład Rolniczo-Przemysłowy „Farmutil HS" S.A. Właścicielem jest Henryk Stokłosa. Zakład ten zatrudnia kilka tysięcy pracowników, z tego znaczną część w zakładach na obszarze LGD. Obejmuje on zakresem rolnictwo, przetwórstwo mięsne, utylizację martwych zwierząt, produkcję pasz, handel i inną działalność. Do większych zakładów należą ponadto: Philips Lighting Poland w Pile, Huta Szkła i Plastwil w Ujściu, Wytwórnia Podkładów Struno-Betonowych w Mirosławiu Ujskim, Wytwórnia Przypraw Kuchennych „Darpol" w Kaczorach. Spośród mniejszych przedsiębiorstw wymienić należy Spółdzielnię Mleczarską w Łobżenicy produkującą świetne wyroby mleczarskie. W Pile dominuje przemysł elektrotechniczny na czele z przedsiębiorstwem Philips Lighting Poland oraz handel z licznymi galeriami wielkopowierzchniowymi. Istnieją tu też firmy transportowe, poligraficzne, obsługi biznesu (patrz dalej) i inne.

Tabela 8. Wybrane branże podmiotów gospodarczych

Wyszczególnienie	*Ilość jednostek gospodarczych wybranych branż i ich procentowy udział w ilości podmiotów gospodarczych ogółem*					
	2006 r.		*2013 r.*		*2014 r.*	
	Ilość	*%*	*Ilość*	*%*	*Ilość*	*%*
Rolnictwo (bez indywidualnych gospodarstw rolnych), leśnictwo, łowiectwo i rybactwo	277	2,3	289	2,3	274	2,1
Przemysł i budownictwo	2 146	18,2	2 426	19,0	2 407	18,8
Usługi rynkowe i nierynkowe (te ostatnie stanowią około 30%)	9 228	78,1	9 797	76,9	9 765	76,1
Fundacje i stowarzyszenia	164	1,4	206	1,6	366	2,8
Podmioty ekonomii społecznej	b.d.	b.d.	16	0,12	17	0,14

Źródło:(1) Opracowanie własne LGD na podstawie danych statystycznych GUS i US w Poznaniu oraz opracowań: WUP: „Rynek pracy w województwie wielkopolskim w 2012 r." (US w Poznaniu), „Strategia rozwoju społeczno-gospodarczego powiatu pilskiego na lata 2015-2025" (Starostwo Powiatowe w Pile)

Dominującym sektorem gospodarki są usługi. Dostępność usług dobrze lub zadowalająco ocenia 316 osób (70% badanych).

Spośród usług znaczącą pozycję stanowią podmioty sektora turystycznego (więcej w rozdziale III.7.).

Tworzą się też sukcesywnie podmioty ekonomii społecznej. Jest ich 17, w tym 1 zakład aktywności zawodowej, 1 klub integracji społecznej, 1 centrum integracji społecznej, 6 warsztatów terapii zajęciowej i 8 spółdzielni socjalnych. Kolejne 2 podmioty są w trakcie tworzenia.

Zakres działalności jednostek sektora ekonomii społecznej obejmuje działalność związaną z utrzymaniem czystości miejscowości i zieleni, gastronomią itd..

Nakłady inwestycyjne stanowiące jeden z głównych i trwałych czynników rozwoju na 1 pracującego w przedsiębiorstwach zatrudniających powyżej 10 osób wyniosły 10 263,80 zł, podczas gdy średnio w województwie – 12 325,80 zł. Przyczyną niższych nakładów inwestycyjnych jest niedostatek własnych środków finansowych w firmach na rozwój. Są wprawdzie dostępne środki zewnętrzne, ale z biurokratycznymi utrudnieniami. Z jednej strony małe nakłady rzutują na niski PKB w przeliczeniu na 1 mieszkańca (w podregionie pilskim PKB w ostatnich kilku latach oscyluje w przedziale od 70,6% do 72,2% wielkości wojewódzkiej i 75%-76% wielkości krajowej), z drugiej strony małe nakłady inwestycyjne opóźniają możliwości rozwoju i wzrostu PKB.

U wielu przedsiębiorców widoczne są rosnące aspiracje i nowatorstwo prowadzące do zwiększenia efektów pracy, ale taniość siły roboczej i brak społecznego klimatu do wprowadzania innowacji, kojarzących się z redukcją zatrudnienia, powoduje, że nie jest to zjawisko powszechne.

Infrastrukturę gospodarki – oprócz powszechnie dostępnej infrastruktury komunikacyjnej, technicznej, komunalnej, społecznej tworzy sieć instytucji obsługi gospodarki takich jak: banki, ubezpieczenia, doradztwo biznesowe, finansowe i inne. Dostępna jest ona, w niepełnym zakresie w większych jednostkach osadniczych obszaru LGD, a w pełnym zakresie w Pile. W mieście tym zlokalizowane są też: Oddział Wielkopolskiej Agencji Rozwoju Przedsiębiorczości, Inwest-Park prowadzący inkubator przedsiębiorczości i firma outsourcingowa. Pomimo tej infrastruktury gospodarki przedsiębiorcy, podobnie jak inne grupy społeczne, zgłaszają niedosyt przepływu informacji do społeczeństwa, w tym o możliwości pozyskiwania środków zewnętrznych. Innym problemem przedsiębiorców jest częsta zmiana prawa.

W trakcie realizacji LSR należy:
- wspierać pozytywny trend tworzenia nowych podmiotów gospodarczych, w tym podmiotów sektora ekonomii społecznej;
- udostępniać środki zewnętrzne firmom istniejącym; mają one niedostatek własnych kapitałów na rozwój, a mogą się znacząco przyczynić do wzrostu zatrudnienia;
- tworzyć infrastrukturę przetwórstwa produktów rolnych i udostępniać lokalnym przetwórcom;
- wspierać tworzenie sieci współpracy.

III.3. Rynek pracy

Przeciętne zatrudnienie w obszarze LGD (bez rolnictwa indywidualnego, pracujących za granicą i mikroprzedsiębiorstw) wynosiło w 2013 r. 30 630 osób (221 na 1 000 mieszkańców, w województwie 241).

Według stanu na 31.12.2013 r. wielkość produkcyjnych grup wieku była następująca (tabela nr 9):

Tabela 9.

	Ludność ogółem	*Produkcyjne grupy wieku*		
		przedprodukcyjny	*produkcyjny*	*poprodukcyjny*
Ludność obszaru LGD Udział w %	138 218 100	26 830 19,41	88 888 64,31	22 500 16,28
Udział procentowy ww. grup w województwie	100	19,31	63,64	17,05

Źródło: Rocznik Urząd Statystyczny (US) w Poznaniu 2014 r.

Liczbę osób bezrobotnych w wybranych latach przed i po kryzysie lat 2008/2009 obrazuje tabela nr 10.

Tabela 10.

Wyszczególnienie / lata	*Stan na 31 grudnia danego roku*						
	2006	2007	2008	2009	2012	2013	2014
Liczba osób bezrobotnych zarejestrowanych	7 228	5 382	3 975	5 974	7 451	6 795	5 360
Wskaźnik bezrobocia	8,3	6,0	4,4	6,6	8,3	7,64	6,0
Stopa bezrobocia rejestrowanego (%)	13,1	9,8	7,3	11,1	13,3	12,6	10,2

Źródło: Dane liczbowe wg GUS na 31.12.2013 r.

Na dzień 31 grudnia 2013 r. zarejestrowanych bezrobotnych było 6 795 osób, a ludności w wieku produkcyjnym 88 888.

Wskaźnik bezrobocia (liczba bezrobotnych do liczby osób w wieku produkcyjnym) wynosił w tym dniu 7,6% (w województwie 6,6%, *GUS – US w Poznaniu – Województwo wielkopolskie – podregiony, powiaty, gminy)*. Udział kobiet wśród osób bezrobotnych w 2013 r. wynosił 53,63% przy ich udziale w populacji ogółem 51,07%.

Bezrobocie na obszarach wiejskich było proporcjonalnie większe. Bezrobotni stanowili prawie 48% osób bezrobotnych ogółem, a mieszkało na nich 46% ludności ogółem. Prawo do zasiłku posiadało 15,26% bezrobotnych (w województwie 14,88%).

W 2014 r. sytuacja na rynku pracy się poprawiła (do PUP w Pile zgłoszono o prawie 50% więcej miejsc pracy niż w 2013 r., zaś o 9,6% zwiększyły się dysponowane przez PUP środki na rzecz promocji zatrudnienia, łagodzenia skutków bezrobocia i aktywizacji zawodowej, wdrożono nowe formy aktywizacji bezrobotnych do 30 roku życia, dofinansowywano tworzenie nowych firm i zwiększanie zatrudnienia w ramach refundacji kosztów wyposażenia/doposażenia stanowisk itd.

Najwięcej środków przeznaczono na staże, wyposażenie i doposażenie stanowisk pracy dla bezrobotnych oraz na założenie przez nich własnej działalności gospodarczej.

Nie bez wpływu na wzrost zatrudnienia w ostatnich latach były środki własne i zewnętrzne kierowane na rozwój firm, wyposażenie w infrastrukturę oraz dobry klimat dla przedsiębiorczości stwarzany przez samorządy i LGD.

Przeciętne miesięczne wynagrodzenie wynosiło w obszarze LGD w 2013 r. 3 539,58 zł (na obszarach wiejskich 3 365 zł). Wynagrodzenie utrzymywało się w obszarze LGD w latach 2009-2012 poniżej średniego wojewódzkiego, by w 2013 r. je przekroczyć o 0,7%. Nadal było jednak niższe o 8,7% niż w kraju.

Tabela 11. Struktura bezrobotnych wg wykształcenia (Stan na 31.12.2013 r.)

Wykształcenie bezrobotnych	*wyższe*	*średnie zawodowe, ogólne i policealne*	*zasadnicze zawodowe*	*gimnazjalne i niższe*
Obszar LGD	9,7%	32,7%	29,9%	27,7%
Województwo	11,6%	31,7%	31,4%	25,3%

Źródło: Dane liczbowe wg GUS na 31.12.2013 r.

Tabela 12. Struktura wykształcenia na obszarze LGD

Wykształcenie	*wyższe*	*średnie zawodowe, ogólne i policealne*	*zasadnicze zawodowe*	*gimnazjalne i niższe*
Obszar LGD	15,9%	33,5%	24,4%	25%
Województwo	16,9%	31,7%	26,8%	23,6%

Źródło: Statystyczne vademecum samorządowe www.stat.gov.pl

Porównanie danych z tabeli nr 11 z danymi tabeli nr 12 wskazuje, że wielkość bezrobocia jest odwrotnie proporcjonalna do poziomu wykształcenia.

Tabela 13. Struktura bezrobotnych wg wieku(Stan na 31.12.2013 r.)

Procentowy udział grup wiekowych wśród osób bezrobotnych	*poniżej 25 lat*	*25 – 44 lat*	*45 – 54 lat*	*55 i więcej lat*
Obszar LGD	17,13%	48,11%	19,53%	15,23%
Województwo	20,76%	48,94%	17,60%	12,69%

Źródło: Dane liczbowe wg GUS na 31.12.2013 r.

Jak wynika z tabeli nr 13, największą grupę wśród bezrobotnych stanowią osoby w wieku najbardziej mobilnym (do 44 lat).

Tabela 14. Bezrobotni będący w szczególnej sytuacji na rynku pracy na dzień 31.12.2013 r.

Rok	*Osoby bezrobotne ogółem*	*W wieku*		*Długo-trwale bezro-botni*	*Bez kwalifi-kacji zawodo-wych*	*Samotnie wychowujący co najmniej 1 dziecko do 6 r. lub niepełnosprawne do 18 r. życia*	*Niepełno-sprawni*
		24 lata i mniej	*50+*				
2013	Obszar LGD 6 795	1 164	1 748	3 132	1 730	923	611
	Udział procentowy	17,13%	25,72%	46,09%	25,45%	13,58%	9%
	Województwo 144 832	30 068	32 046	68 169	39 196	15 027	9 067
	procentowo	20,76%	22,13%	47,07%	27,06%	10,37%	6,26%

Źródło: Dane liczbowe wg GUS na 31.12.2013 r.

Niezależnie od tego iż w obszarze LGD wśród osób bezrobotnych dominują kobiety w stopniu wyższym niż to wynika ze struktury płci w populacji ogółem, to stanowią też większość w każdej z wymienionych w tabeli nr 14 grup bezrobotnych.

Osoby pozostające poza rynkiem pracy – nie licząc tych, które z wyboru są nieaktywne zawodowo – to osoby samotnie wychowujące co najmniej jedno dziecko do lat 6 lub niepełnosprawne do lat 18. W 70% są to kobiety. Ich włączenie do rynku pracy jest uzależnione od stałej pomocy opiekuńczej, w tym żłobków i przedszkoli, których na obszarach wiejskich brakuje.

Rynek pracy i możliwość znalezienia pracy obszarze LSR źle ocenia aż 73% badanych ankietowo mieszkańców, a możliwości podnoszenia lub zmiany kwalifikacji aż 64%.

Odrębnie badane osoby bezrobotne wskazują, że sposobem na poprawę sytuacji na rynku pracy jest przede wszystkim wspieranie tworzenia miejsc pracy przez przedsiębiorców, w tym przez podmioty ekonomii społecznej, ale zaledwie część z nich byłaby skłonna wnieść do tych ostatnich jakikolwiek wkład własny. Trudności w poszukiwaniu pracy stwarza niesprawność komunikacji publicznej. Część uważa, że celowe w poszukiwaniu miejsc pracy byłyby podmioty pozarządowe działające równolegle z PUP-ami.

LSR powinna traktować priorytetowo:

- zwiększenie liczby miejsc pracy i możliwość podwyższenia lub zmiany kwalifikacji zawodowych;
- rozwój nowych, innowacyjnych form i metod wsparcia indywidualnego i środowiskowego na rzecz integracji zawodowej i społecznej, w tym np. środowiskowej pracy socjalnej, centrów aktywizacji lokalnej, lokalnej animacji, streetworkingu, coachingu, tworzenie klubów pracy, dla wymiany informacji i doświadczeń, usług opiekuńczych dla dzieci, organizowanie szkoleń i warsztatów w zakresie technik aktywnego poszukiwania pracy;
- zorganizowanie – dla potrzeb grup defaworyzowanych – możliwości korzystania z usług psychologa i terapeuty.

III.4. Przedstawienie działalności sektora społecznego

Aktywność ludności – pomimo jej pracowitości jest nieco niższa niż w województwie. Przejawia się to mniejszą liczbą podmiotów gospodarczych (o czym napisano w rozdziale III.2.) i społecznych. Tych ostatnich było w 2013 r. 370, co w przeliczeniu na 1 000 mieszkańców wynosiło 2,68 (w województwie 3,28). Ich ilość stale przyrasta. W 2006 r. było w obecnych granicach LGD 294, a w 2014 r. – 386. Wielkość tego przyrostu (analogiczna w Pile i na obszarach wiejskich) wyniosła łącznie w latach 2006-2013 prawie 27%. Nadto w rejestrze Starostwa Powiatowego w Pile znajdują się 34 stowarzyszenia zwykłe i 53 Uczniowskich Klubów Sportowych. Przyrost liczby organizacji jest – obok ich działalności – miarą poprawy integracji społecznej. Dominującymi formami działalności organizacji pozarządowych są działalność społeczno-kulturalna z udziałem ludowych zespołów folklorystycznych, mieszkańców (a zwłaszcza kobiet) uczestniczących w różnych przedsięwzięciach (m.in. opisanych niżej) oraz działalność sportowa młodzieży, w tym szkolnej.

Szeroko rozumiana aktywność społeczna przejawia się zarówno w ramach wymienionych organizacji, jak też w ich współpracy ze strukturami zinstytucjonalizowanymi: Biurem LGD, samorządami gminnymi, ich ośrodkami kultury, sportu i rekreacji, a także z Muzeum Sztuki Ludowej (Skansen w Osieku), które to instytucje udostępniają organizacjom pozarządowym swoje obiekty i służą pomocą organizacyjną i merytoryczną, a nierzadko finansową, bo organizacjom i mieszkańcom środków finansowych stale brakuje. Te wspólne działania, podejmowane w znacznej części z inspiracji LGD, w której liczba członków wzrosła od powstania LGD w 2007 r. z 41 do 139 w 2015 r. przyczyniają się do coraz lepszej integracji społecznej, a kultywując tradycję, obrzędy i zwyczaje, działania te umacniają lokalną tożsamość oraz budują kapitał ludzki i społeczny.

A oto niektóre przedsięwzięcia z szerokiej gamy zrealizowanych bądź współrealizowanych, najczęściej cyklicznie, przez organizacje pozarządowe w ostatnich latach: „Wielkanoc na Krajnie" (w Skansenie), plenery rzeźbiarskie „Krajeńskie Kapliczki", konkursy palm wielkanocnych i kartek bożonarodzeniowych, wydawnictwa i konkursy kulinarne, wizyty studyjno-kulinarne i artystyczno-rzemieślnicze organizowane w każdej gminie, „Sołtysówki na Krajnie", „Biesiady Krajeńskie" w Miasteczku Krajeńskim, turnieje strzeleckie, przejazdy „Kolejką wąskotorową po Krajnie", rurale artystyczno-promocyjne, spływy kajakowe, rajdy rowerowo-historyczne, „Święto Sadownictwa" w Pobórce Wlk., Łobżenickie Naturalisko itd.

Szeroka paleta różnorakich działań i przedsięwzięć na obszarze LGD możliwa była między innymi dzięki poprawie bazy materialnej wspieranej środkami zewnętrznymi. Dzięki realizacji poprzedniej LSR do końca 2014 r. wybudowano lub zmodernizowano 49 obiektów pełniących funkcje społeczno-kulturalne i rekreacyjno-sportowe (dane z Raportu z ewaluacji LSR 2009-2015, luty 2015 r.). Pomimo to aż 42% mieszkańców źle ocenia możliwość spędzania czasu wolnego. Świadczy to jednocześnie o potrzebie aktywnego trybu życia.

Mimo postępów organizacyjnych, poprawy bazy materialnej i integracji społecznej aktywność społeczna jest zdaniem badanych mieszkańców ciągle niewystarczająca (m.in. z braku liderów). Również aktywność obywatelska pozostawia wiele do życzenia. W wyborach samorządowych w 2014 r. brało udział 46,2% uprawnionych (w województwie 49,15%), w wyborach prezydenckich w 2015 r. – nieco ponad 50%, a w referendum – 7,8% (w województwie 8,97%).

Wzrostowy trend przyrostu liczby organizacji społecznych dowodzi, że ludzie chcą się aktywizować i integrować, ale oczekują pomocy ze strony instytucji publicznych w zakresie: animacji wydarzeń, dostępności do infrastruktury kultury i rekreacji, a ta ich zdaniem jest niewystarczająca. Szczególnie podkreślana jest potrzeba animacji świetlic, prowadzenia szerokiego zakresu szkoleń i warsztatów, nauka języków obcych oraz potrzeba współpracy, wymiany doświadczeń między gminami i miejscowościami.

Te problemy (potrzeby) LSR powinna wziąć pod uwagę.

III.5. Wskazanie problemów społecznych ze szczególnym uwzględnieniem problemów ubóstwa i wykluczenia społecznego

1. Świadczenia z pomocy społecznej

Świadczenia z pomocy społecznej z gmin i powiatu pobierały w 2013 r. 8 958 osoby, w 2014 r. 9 382osoby*, co stanowiło 6,48%, a w 2014 r. 6,8% ludności obszaru LGD. Świadczenia te miały formę pieniężną i niepieniężną.

*Dane pozyskano z *Raportu o stanie powiatu pilskiego* sporządzonego przez Starostwo Powiatowe w Pile oraz *Strategii rozwoju społeczno-gospodarczego powiatu pilskiego na lata 2015-2025*, a także z *Oceny zasobów pomocy społecznej województwa wielkopolskiego" za 2013 i 2014 r.* – Załączniki do uchwał Sejmiku

Około 50% świadczeniobiorców pobierało świadczenia pieniężne oraz niepieniężne w Pile. Piłę zamieszkuje 54% ogółu ludności obszaru, co wpływa na skumulowanie zjawisk i problemów społecznych (w ich rozwiązywaniu LGD nie będzie mogła uczestniczyć, gdyż Piła nie należy do obszarów wiejskich).

Głównymi problemami oraz powodami udzielania pomocy i wsparcia były i są niezmiennie: ubóstwo, jako następstwo bezrobocia, co potwierdziło ponad 60% badanych ankietowo przez LGD świadczeniobiorców, następnie długotrwała lub ciężka choroba i niepełnosprawność. Zmienna była natomiast ich kolejność na liście rankingowej w poszczególnych latach. Inne problemy społeczne zgłaszane przez osoby badane to przemoc domowa (55% wskazań), uzależnienia (45%), głównie od alkoholu, ale też dyfuzja innych patologii z dużych ośrodków miejskich.

W przypadku niektórych gospodarstw domowych dochodzi do sprzężenia kilku problemów i występowania wielu dysfunkcji społecznych w rodzinie.

2. Infrastruktura pomocy społecznej

W skład zasobu instytucjonalnego pomocy społecznej obszaru LGD wchodzi:

- Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Pile realizujące zadania powiatu w zakresie pomocy społecznej;
- dziewięć ośrodków pomocy społecznej (zlokalizowanych w Białośliwiu, Kaczorach, Łobżenicy, Miasteczku Krajeńskim, Pile, Szydłowie, Ujściu, Wyrzysku i Wysokiej) wykonujących zadania z zakresu pomocy społecznej w gminie;
- pięć domów pomocy społecznej (w Pile, Chlebnie, Dębnie, Falmierowie i Rzadkowie) świadczących usługi: bytowe, opiekuńcze, wspomagające, edukacyjne osobom wymagającym całodobowej opieki z powodu wieku, choroby lub niepełnosprawności, w formach i zakresie wynikających z indywidualnych potrzeb;
- jeden środowiskowy dom samopomocy dla osób z zaburzeniami psychicznymi w Pile;
- dwa dzienne domy pomocy, których celem jest integrowanie i wzmocnienie środowisk ludzi starszych oraz niepełnosprawnych;
- specjalistyczny ośrodek wsparcia dla ofiar przemocy w rodzinie w Pile oferujący wsparcie w zakresie interwencyjnym, terapeutyczno-wspomagającym oraz bytowym;
- Centrum Pomocy Bliźniemu w Pile, do którego są włączone następujące placówki:
  - Dom dla matek samotnie wychowujących dzieci, kobiet bezdomnych i niepełnosprawnych MONAR-MARKOT w Pile,
  - Noclegownia dla osób bezdomnych i najuboższych MONAR-MARKOT w Pile,
  - Dom dla mężczyzn z problemem alkoholowym w Pile;
- jeden klub samopomocy (w Pile), który inicjuje i wspiera rozwój grup samopomocy i wsparcia, dążąc do ich wzmocnienia i usamodzielnienia;
- trzy placówki wsparcia dziennego (w Pile), zapewniające dziecku opiekę i wychowanie, pomoc w nauce, organizację czasu wolnego, zabawę i zajęcia sportowe oraz rozwój zainteresowań;
- dwie placówki opiekuńczo-wychowawcze w Pile i w Osieku nad Notecią (jeden typu socjalizacyjnego i jeden typu rodzinnego), zapewniające całodobową opiekę i wychowanie dzieciom i młodzieży całkowicie lub częściowo pozbawionym opieki rodzicielskiej;
- sześć warsztatów terapii zajęciowej (WTZ Rzadkowo, WTZ Ujście, WTZ przy ul. Motylewskiej w Pile, WTZ Liszkowo, WTZ Leżenica, WTZ w Pile prowadzony przez Caritas przy ul. Browarnej), które zapewniają osobom z niepełnosprawnością możliwość uczestniczenia w rehabilitacji społecznej i zawodowej;
- jeden klub integracji społecznej w Pile, którego celem działań jest integracja społeczna i zawodowa osób zagrożonych wykluczeniem społecznym;
- dwie jednostki specjalistycznego poradnictwa w Pile – poradnictwo specjalistyczne, w szczególności prawne, psychologiczne i rodzinne świadczone osobom i rodzinom, które mają trudności lub wykazują potrzebę wsparcia w rozwiązywaniu swoich problemów życiowych, bez względu na posiadany dochód.

3. Wsparcie rodziny

Zgodnie z Ustawą o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej praca z rodziną prowadzona przez GOPS-y przyjmuje w szczególności takie formy jak: udzielanie konsultacji i poradnictwa specjalistycznego, prowadzenie terapii i mediacji, świadczenie usług dla rodzin z dziećmi, w tym usług opiekuńczych i specjalistycznych, udzielania pomocy prawnej, w szczególności w zakresie prawa rodzinnego, organizowanie grup wsparcia i grup samopomocowych dla rodzin przeżywających sytuacje kryzysowe.

4. Piecza zastępcza

Organizacja pieczy zastępczej – rodzinnej i instytucjonalnej – jest zadaniem własnym powiatu. Piecza zastępcza zapewnia pracę z rodziną, umożliwiając powrót dziecka do rodziny lub, gdy jest to niemożliwe, dąży do przysposobienia dziecka.

5. Instytucjonalne formy opieki nad dzieckiem

Na terenie LGD działa 6 żłobków (wliczając w to kluby malucha), wszystkie one są zlokalizowane w Pile. Odsetek dzieci objętych opieką żłobkową wyniósł pod koniec 2013 r. 2,1% (w województwie 2,9%).Większą dostępnością charakteryzuje się oferta przedszkoli – 71,3% dzieci w wieku 3-6 lat z nich korzysta (w województwie 75,4%).Na przestrzeni ostatnich lat opieka przedszkolna systematycznie wzrastała. Do czterdziestu pięciu szkół podstawowych (w tym do dwóch specjalnych) uczęszcza 8 363 uczniów. Ponad połowa szkół (57,7%) nie posiada stołówki, a co dziesiąta nie dysponuje świetlicą szkolną. Obszar LGD dysponuje ponadto dwudziestoma dwoma gimnazjami (do których uczęszcza 4 562 uczniów), w tym trzema specjalnymi, a także sześćdziesięcioma dwoma szkołami ponadgimnazjalnymi. Funkcjonuje tu również czterdzieści sześć świetlic i klubów dla dzieci i młodzieży.

Pomimo bogatej infrastruktury i działań w zakresie pomocy społecznej nadal odczuwalny jest wśród ludności ich niedostatek.

Za priorytetowe obszary działań i rozwoju infrastruktury pomocy społecznej – co wynika z analiz i badań LGD, a potwierdzone zostało w trakcie konsultacji z grupami defaworyzowanymi (świadczeniobiorcami GOPS oraz bezrobotnymi) za pomocą badań – uznano:

- wspieranie przedsiębiorczości i innych inicjatyw tworzących nowe miejsca pracy,
- bezpłatne dokształcanie absolwentów szkół i poszukujących pracy pod kątem dostosowania ich do rynku pracy,
- zniesienie barier i zwiększenie dostępności do infrastruktury społecznej dla osób z niepełnosprawnościami,
- zwiększenie opieki i jej form nad dziećmi, osobami starszymi i niepełnosprawnymi,
- aktywizację społeczną ludzi starszych przez warsztaty i organizację czasu wolnego, zwiększenie liczby imprez rekreacyjnych i kulturalnych integrujących społeczność.

Potrzebna jest też zmiana ogólnopaństwowego modelu pomocy społecznej dla lepszego trafiania z tą pomocą do potrzebujących.

III.6. Wykazanie wewnętrznej spójności obszaru LSR

Spójność obszaru determinują jego specyficzne cechy uzupełniające się wzajemnie i na siebie oddziałujące. Są to:

1) pozostałości wielokulturowego i wieloetnicznego dziedzictwa przygranicznej w przeszłości Krajny, gromadzonego i udostępnianego przez Muzeum Kultury Ludowej (Skansen) w Osieku nad Notecią i przez lokalną społeczność – poprzez kultywowanie zwyczajów, tradycyjnych obrzędów, zachowywanie strojów, gwary itp.;
2) położenie obszaru LSR na zróżnicowanych przyrodniczo i kulturowo terenach, wśród prawnie chronionych dolin rzecznych, w tym zwłaszcza doliny Noteci i Stref Chronionego Krajobrazu, co z góry przesądza o sposobie użytkowania i zagospodarowania obszaru – różnorodnego, niezbyt intensywnego, zgodnego z naturą i w jedności z zabytkami kultury;
3) utrzymująca się tradycja pielgrzymkowa do dwóch sanktuariów: najstarszego w Polsce Sanktuarium Maryjnego w Górce Klasztornej i Sanktuarium Diecezjalnego w Skrzatuszu oraz zachowana w nich bogata obrzędowość misteriów, ściągająca tysiące pielgrzymów z całego kraju;
4) Krajna jest miejscem życia i pochówku legendarnego chłopa Michała Drzymały, jednego z bohaterów „Najdłuższej wojny nowoczesnej Europy", który skutecznie przeciwstawiał się germanizacji tych ziem w XIX w., a którego pamięć do dziś łączy wielu mieszkańców;
5) spójność społeczno-funkcjonalna obszaru LSR wynikająca z jego zwartości, to jest położenia w jednym obrysie z granicami powiatu. Ludzie, załatwiając sprawy administracyjne w siedzibie powiatu, jego agendach i oddziałach, kontaktują się ze sobą również na innych płaszczyznach, wymieniają poglądy i informacje, tworzą więzi społeczne i gospodarcze, identyfikują się i utożsamiają z obszarem;
6) utrzymujące się i łączące mieszkańców poczucie marginalizacji obszaru wobec centrum województwa i innych ośrodków rozwoju lub dróg szybkiego ruchu; postępujące wyludnienie, przy uznawanej powszechnie pracowitości pozostających tu ludzi.

III.7. Część fakultatywna diagnozy

A. Krótki opis dziedzictwa kulturowego (zabytków)

Zewnętrzny wizerunek obszaru, pospołu z naturą, określa architektura i inne dobra kultury materialnej, takie jak zabytki, bądź inne ślady ludzkiej działalności na przestrzeni wieków.

Najstarsze zabytki kultury materialnej – drewniana przeprawa przez Noteć w miejscowości Żuławka oraz cmentarzysko w Osieku nad Notecią prezentowane w Skansenie pamiętają czasy kultury łużyckiej.

Najliczniejsze i najcenniejsze zabytki architektury i sztuki pochodzą z czasu baroku i neoklasycyzmu. Są to głównie kościoły z ich wyposażeniem, na czele z sanktuariami maryjnymi – w Górce Klasztornej (które uznawane jest za najstarsze w Polsce) i w Skrzatuszu (którego kościół należy do najcenniejszych zabytków regionu). Z tego okresu pochodzą też liczne pałace, parki i dworki (razem 12), niektóre z zabudowaniami folwarcznymi i parkami. We fragmentach zespołów urbanistycznych (miasta: Łobżenica, Wyrzysk) oraz ruralistycznych (wsie Białośliwie i Miasteczko Krajeńskie) zachowały się budynki mieszkalne (w tym szachulcowe) z XVII, XVIII i XIX wieku. Uzupełniają tę listę liczne przydrożne kapliczki i figurki.

Zabytkami techniki i specjalistycznego budownictwa w obszarze LGD są m.in.: okrągła parowozownia w Pile, jedyna w Europie śluza ziemno-faszynowa na Noteci (w Krostkowie), spichlerz w Białośliwiu wykonany techniką szachulcową, wieża ciśnień w Łobżenicy oraz XIX-wieczna kolejka wąskotorowa z Białośliwia do Łobżenicy z odgałęzieniami i z zachowanymi budynkami stacyjnymi, lokomotywownią, wagonownią i budynkami warsztatowo-gospodarczymi. Kolejka przewozi licznych turystów. Wiele pamiątek przeszłości zgromadziły też muzea w Pile oraz Muzeum Kultury Ludowej – Skansen w Osieku nad Notecią. Skansen jest jedyną placówką w kraju, która zajmuje się Krajną. Rozlokowany na 13-hektarowej powierzchni gromadzi liczne zabytki budownictwa i architektury wiejskiej Krajny i dorzecza Noteci z XVIII i XIX wieku. Działalność skansenu obejmuje również szeroki wachlarz przedsięwzięć i imprez.

Inne wartościowe zabytki i ciekawe miejsca:

- Kalwaria Ujska, Stary Rynek i wieża widokowa na dolinę Noteci w Ujściu;
- grób legendarnego chłopa z czasu zaboru pruskiego Michała Drzymały w Miasteczku Krajeńskim;
- dom rodzinny Stanisława Staszica w Pile (dziś muzeum).

Dziedzictwem kulturowym są też kultywowane zwyczaje, pielęgnowane przez lokalną społeczność, w tym we współpracy z Muzeum Kultury Ludowej w Osieku nad Notecią. Są wśród nich między innymi:

- tańce i przyśpiewki (dożynkowe, weselne itd.);
- uroczyste obchody dni około Bożonarodzeniowych (jasełka, Biesiady Krajeńskie w Miasteczku Krajeńskim);
- obrzędowość Wielkanocna (kultywowane we wsiach i prezentowane corocznie szerokiej publiczności w Skansenie).

Dziedzictwem kulturowym są również oryginalne stroje krajeńskie i fragmenty gwary pogranicznej Wielkopolski i Pomorza (np. wyrazy: chabas, fleja, luńt, żgajek).

Infrastruktura służąca rozwojowi lokalnej kultury i zachowania dziedzictwa kulturowego jest przez większość badanych członków lokalnej społeczności oceniana dobrze lub zadowalająco, ale źle ocenia ją 32% mieszkańców. Wiąże się to z występującą miejscowo niewystarczającą dostępnością do kultury i jej infrastruktury.

LSR na miarę swoich środków powinna zachowanie tego dziedzictwa uwzględnić.

B. Krótka charakterystyka walorów przyrodniczych i krajobrazowych atrakcyjnych turystycznie- potencjał rozwoju turystyki i rekreacji

Teren objęty działalnością LGD posiada kilka ważnych i identyfikowalnych walorów, które stanowią potencjał dla ruchu turystycznego. Potencjał ten to:

- Duża geo- i bioróżnorodność środowiska: zróżnicowany relief powierzchni, lasy, łąki, wielogatunkowość szaty roślinnej pól i sadów, pięć rezerwatów przyrody;
- Czyste i zdrowe środowisko zachowywane dzięki poprawiającej się świadomości ekologicznej i segregacji odpadów (czystość środowiska źle ocenia jedynie 13,2% ankietowanych członków lokalnej społeczności), wzbogacone zróżnicowanymi krajobrazami, potwierdzone ochroną prawną na 42% powierzchni obszaru LGD. Zdecydowaną większość terenów prawnie chronionych stanowią Obszary Chronionego Krajobrazu, szczególnie wartościowe ze względu na możliwość zaspokajania potrzeb związanych z turystyką i wypoczynkiem. Duża część

terenu objęta jest też programem „Natura 2000", chroniącym zwłaszcza dolinę Noteci, która stanowi część europejskiego korytarza migracji ptaków i zwierząt;

- Rozgałęziona sieć hydrograficzna (rzek i jezior) możliwa do wykorzystania (i wykorzystywana) do turystyki wodnej, wędkarstwa, kąpieli itd.;
- Duża lesistość obejmująca prawie 29% powierzchni obszaru LGD, a w niektórych gminach (Piła, Kaczory, Szydłowo) zajmująca ponad 40% powierzchni. Większość siedlisk leśnych stanowią bory świeże i mieszane świeże, szczególnie przydatne dla turystyki z uwagi na małe zwarcie koron, brak komarów itd.;
- Otwartość przestrzeni (pola uprawne, łąki, otwarte lasy, wody itd.), która jest szczególnie pożądana przez turystów, dla jej korzystnego oddziaływania na psychikę;
- Piękne krajobrazy naturalne, wzbogacone widocznymi w trójwymiarowej przestrzeni malowniczymi wsiami i miasteczkami, licznymi zespołami pałacowo-parkowymi, kościołami, przydrożnymi kapliczkami i innymi obiektami małej i dużej architektury.

Bazę turystyczną obszaru LGD stanowią 23 obiekty z 1 206 miejscami noclegowymi, z których w 2013 roku korzystało 47 082 osób, w tym 9 707 turystów zagranicznych (wg *Raportu o stanie powiatu pilskiego – Starostwo 2014 r.).*US w Poznaniu dla obiektów posiadających 10 i więcej miejsc noclegowych podaje, że z noclegów korzystało 43 841 turystów, w tym 7 928 zagranicznych). Są też 22 gospodarstwa agroturystyczne. Nadto infrastrukturę turystyczną tworzą:

- **Droga Wodna E-70** łącząca Europę Zachodnią ze Wschodnią od Antwerpii poprzez berliński węzeł dróg wodnych, północną Polskę (m.in. odcinkiem Noteci) z rejonem Kaliningradu i dalej z Kłajpedą,
- **szlaki kajakowe:** Wielka Pętla Wielkopolski (Warta-Noteć); szlak rzeki Gwdy; szlak Jana Pawła II – rzeką Rurzycą; szlak rzeką Płytnicą i Głomią; szlak rzeką Łobżonką i Lubczą. Zaniedbania państwa w regulacji rzek ograniczają ich spławność, a pośrednio przyczyniają się do szkód rolniczych,
- **szlaki rowerowe:** Międzynarodowy Szlak Rowerowy R-1 (równoleżnikowy, wzdłuż urokliwej doliny Noteci); Transwielkopolska Trasa Rowerowa (południkowy),
- **szlaki piesze:** SNN (Szlak Nadnotecki),
- **inne szlaki:** lokalne szlaki konne, edukacyjne, ścieżki piesze i rowerowe,
- **ogólnodostępna infrastruktura sportowa i rekreacyjna obszaru.**

Badania ankietowe mieszkańców wskazują, że dostęp do infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej dobrze ocenia 31% respondentów, zadowalająco 52%, a źle 17%, przy jednoczesnej negatywnej ocenie możliwości spędzania czasu wolnego przez 42% respondentów.

Przy szlakach lub w ich pobliżu znajdują się obszary sieci Natura 2000 lub Chronionego Krajobrazu, liczne zabytki architektury, urbanistyki, techniki, Skansen w Osieku itd. Turystyka dysponująca z reguły infrastrukturą małej skali, jej rodzaj i natężenie nie wchodzi w kolizję z obszarami chronionymi. Największy udział w rozwoju infrastruktury turystycznej mają samorządy (gminne, powiatowy i wojewódzki). Niemały udział miało też LGD, dzięki której w latach 2010-2014 wybudowano 11 obiektów małej infrastruktury turystycznej. Turystyka, w tym wiejska w obszarze LGD, zarówno pobytowa, jak i jednodniowa czy pielgrzymkowa jest jednym z lokalnych produktów. Jej rozwój wspomaga Pilski Klaster Turystyczny.

Wskaźnik Schneidera (intensywność ruchu turystycznego mierzona liczbą korzystających z noclegów na 1 000 mieszkańców stałych) w 2013 r. wynosił 316,98 (w województwie 460,59), a w 2014 r. odpowiednio 338,41 i 509,03 (*BDL www.stat.gov.pl*). Wskaźniki Schneidera niższe w obszarze LSR niż w województwie, przy porównywalnych (jeśli nie bardziej atrakcyjnych) walorach przyrodniczo-krajobrazowych wskazują, że potencjał turystyczny jest niewykorzystany. Wynika to m.in. z braku albo zbyt mało intensywnej, zintegrowanej, spójnej promocji w skali całego obszaru LSR, z niedostatecznego eksponowania ciekawych miejsc itd.

Sektor turystyki i rekreacji ma szansę na rozwój, ale wymaga inwestorów, zasobnych turystów, lepszej organizacji świadczenia usług i form spędzania czasu wolnego, większej promocji, uzupełniającej rozbudowy infrastruktury dla spełnienia kryteriów komplementarności. LSR powinna brać to pod uwagę.

C. Charakterystyka rolnictwa i rynku rolnego

W obszarze LGD jest 4071 gospodarstw rolnych, które użytkują 77 880 ha gruntów, z tego gospodarstw władających powierzchnią większą niż 1 ha jest 3 244.W2013 r. pracowało w nich 5 751 osób (szacunek US Poznań). Gospodarstwa o obszarze większym niż 1 ha, miały przeciętną powierzchnię wynoszącą powyżej 18 ha na 1 gospodarstwo, czyli o 50% większą niż w województwie i prawie dwukrotnie większą niż w kraju (dane wg spisu rolnego 2010 r.).

Na obszarach wiejskich dominuje uprawa zbóż (ponad 70% powierzchni zasiewów), rzepaku, roślin pastewnych. Uprawia się też buraki i ziemniaki. Znaczącą pozycję ma produkcja owoców i ich przetwórstwo, którego jednak jest zbyt mało. Wśród chowanych zwierząt prym wiedzie trzoda chlewna, a potem bydło i drób.

W gospodarstwach jest małe zróżnicowanie działalności. Zaledwie kilkadziesiąt gospodarstw prowadzi dodatkową działalność nierolniczą, a spośród nich 22 działalność agroturystyczną. Te ostatnie wyznaczają nowe trendy, związane z aktywnym wypoczynkiem na łonie natury, wykorzystując oryginalne pomysły i rozwiązania. Ich produkty turystyczne mają znamiona produktów lokalnych, wymagają wypromowania i wsparcia.

Intensywność produkcji rolnej jest zróżnicowana. Najniższa, prawie naturalna, jest w dolinie Noteci i w innych obszarach objętych ochroną prawną. Wspierana jest tam dodatkowymi płatnościami do gruntów. Najintensywniejsza jest na dobrych ziemiach uprawnych (w niektórych częściach gmin Wysoka, Wyrzysk, Łobżenica, Białośliwie i Szydłowo), a zwłaszcza w strefach sadowniczych (gminy Białośliwie, Miasteczko, Kaczory). Gospodarstwa na pozostałych obszarach prowadzone są w sposób średnio intensywny. Gospodarstwa wytwarzają – za wyjątkiem owoców, produktu agroturystycznego – mało liczących się produktów lokalnych, a jeśli sporadycznie one występują, nie nadaje im się rozgłosu i znaczenia.

Obrót rolniczy – z uwagi na wielkość gospodarstw – polega najczęściej na odbiorze produkcji bezpośrednio z gospodarstw przez zakłady przetwórstwa lub pośredników (żywiec, mleko, buraki). Pozostałe produkty są dowożone do przetwórni przez rolników. Tylko niewielka część produkcji – poza owocami i warzywami – jest sprzedawana bezpośrednio w gospodarstwach lub na targowiskach, pomimo wzrastającego zainteresowania zdrową żywnością konsumentów nieskorych jednak płacić za nią cen porównywalnych z cenami artykułów spożywczych w wielkich sieciach handlowych.

Słabością rolników – wyłączywszy sadowników – jest niechęć do łączenia się w grupy producenckie i organizowania różnego rodzaju sieci.

Rolnictwo wymaga wsparcia LSR w zakresie różnicowania działalności i dochodów, w tym m.in. poprzez przetwórstwo, skracanie łańcuchów żywnościowych, tworzenie sieci.

IV. ANALIZA SWOT

Analizę SWOT przeprowadzono, bazując na diagnozie obszaru oraz na przeprowadzonych w każdej gminie spotkaniach warsztatowo-konsultacyjnych. Po końcowym zestawieniu czynników SWOT umieszczono je na stronie www.lgdkrajna.pl celem dalszej konsultacji.

W jej wyniku zgłoszono uwagi dotyczące dodatkowego wpisu do listy SWOT wzmianki o przydrożnej małej architekturze sakralnej i jej ochronie (dopisano) oraz o konieczności większej dbałości o estetykę zagród wiejskich (nie dopisano – wykracza poza możliwości LSR). Zaproponowano też kilka poprawek redakcyjnych, skrócenie niektórych zapisów bądź ich uzupełnienie lub wykreślenie z uwagi na mały związek z LSR czy o dyskusyjnej wartości (dokonano stosownych zmian).

Tabela 15. Czynniki SWOT i odniesienie ich do diagnozy

MOCNE STRONY	Odniesienie do diagnozy (Rozdział)	SŁABE STRONY	Odniesienie do diagnozy (Rozdział)
1. Atrakcyjne walory krajobrazowo-przyrodnicze potwierdzone ochroną prawną na 42% obszaru LSR – potencjał do rozwoju turystyki i rekreacji	III.0. i III.7.B.	1. Słabo rozwinięta działalność gospodarcza, w tym w zakresie przetwórstwa rolno-spożywczego; wysoki wskaźnik i stopa bezrobocia	III.2. i III.3.
2. Wysoki potencjał rolniczy, w tym sadowniczy, duży areał gospodarstw; 22 gospodarstwa agroturystyczne; w gminie Szydłowo kilka silnych gospodarstw rybackich	III.7.B. i III.7.C.	2. Niewystarczająca infrastruktura turystyczna, rekreacyjna i kulturalna	III.0.; III.7.A. i III.7.B.
3. Bogate dziedzictwo historyczne i kulturowe: zabytki architektury, w tym sakralnej, zespoły urbanistyczne i ruralistyczne, kultywowane tradycje i zwyczaje – potencjałem turystyki, w tym pielgrzymkowej	III.6. i III.7.A.	3. Mało środków na szkolenia specjalistyczne, warsztaty i animację obszarów wiejskich	III.4. i III.5.
4. Korzystne położenie względem dróg krajowych i szlaków kolejowych łączących obszar LSR z dużymi ośrodkami miejskimi	III.0.	4. Mało inicjatyw integrujących społeczność i ofert animacji społecznej i kulturalnej, również ze strony instytucji użyteczności publicznej m.in. dla sołectw	III.4.
5. Poprawiająca się świadomość ekologiczna lokalnej społeczności	III.7.B.	5. Słaba aktywność i integracja społeczna i obywatelska ludności, mało organizacji pozarządowych, brak aktywnych liderów	III.4.
6. Potencjał ludzki – relatywnie duży odsetek ludności w wieku przedprodukcyjnym i produkcyjnym	III.3.	6. Niedostateczny przepływ informacji do społeczeństwa, w tym w zakresie pozyskiwania środków na działalność gospodarczą i inną	III.2.
7. Aktywność sportowa młodzieży i społeczno-kulturalna mieszkańców, głównie kobiet	III.4.	7. Brak kapitału na tworzenie i rozwój firm oraz na promocję lokalnych produktów	III.2.
8. Szlaki turystyczne – wodne, rowerowe oraz szlak Wyrzyskiej Kolejki Powiatowej	III.7.B.	8. Znikoma ilość produktów lokalnych	III.7.B. i III.7.C.
9. Gospodarka zdominowana przez mikro- i małe przedsiębiorstwa funkcjonujące w harmonii z naturą	III.2.	9. Prowincjonalizacja (marginalizacja) obszaru LSR w stosunku do centralnej części województwa	III.0. i III.6.

10.Tradycje kulturalne Skansenu w Osieku oraz sanktuariów w Górce Klasztornej i Skrzatuszu	III.6. i III.7.A.	10. Niewystarczające wsparcie i infrastruktura dla osób starszych, niepełnosprawnych, samotnych, chorych i innych grup defaworyzowanych	III.5.
11.Potencjał miasta Piły – możliwość jego wspólnego wykorzystania i pogłębienia współpracy między miastem a wsią	III.2.	11. Spadek tempa przyrostu naturalnego i migracja, zwłaszcza ludzi młodych, poza obszar LSR	III.0.
		12. Niedostateczna ochrona zabytków i słaba ekspozycja ciekawych miejsc, przydrożnych kapliczek i innych obiektów małej architektury	III.7.A.
		13. Brak spójnego, całościowego systemu promocji obszaru LSR	III.7.B.
		14. Długi czas dojazdu do ośrodka wojewódzkiego	III.0. i III.6.

SZANSE	Odniesienie do diagnozy (Rozdział)	**ZAGROŻENIA**	Odniesienie do diagnozy (Rozdział)
1. Dostępność środków zewnętrznych na rozwój	III.2.	1. Podaż taniej, masowej żywności przez markety ograniczeniem dla lokalnych produktów rolnych i żywnościowych	III.7.C.
2. Stopniowo rosnące zapotrzebowanie rynków na zdrową, lokalną żywność i inne produkty	III.7.C.	2. Lepsze warunki życia i pracy poza obszarem LSR – migracja, osłabianie potencjału ludzkiego w obszarze	III.0.
3. Moda na zdrowy i aktywny tryb życia oraz alternatywne formy spędzania czasu wolnego	III.4.	3. Niestabilne prawo	III.2.
4. Podjęcie realizacji istniejących planów: modernizacji linii kolejowej Poznań-Piła i przebudowy drogi krajowej nr 11 na drogę szybkiego ruchu	III.0.	4. Rozwój patologii w dużych ośrodkach miejskich i ich dyfuzja na obszary wiejskie	III.5.
5. Zmiana w makroskali modelu pomocy na walkę z ubóstwem i wykluczeniem społecznym dla lepszego trafiania z tą pomocą	III.5.	5. Niedostateczna obsługa komunikacyjna wsi	III.3.
6. Współpraca między gminami i miejscowościami	III.4.	6. Biurokratyczne trudności w zdobywaniu środków zewnętrznych	III.2.
7. Wzrost pomocy klastra turystycznego dla zrzeszonych w nim podmiotów	III.7.B.	7. Zaniedbania państwa w regulacji rzek	III.7.B.
8. Zasobni turyści i inwestorzy	III.7.B.	8. Brak dróg szybkiego ruchu – długi czas dojazdu do wielkomiejskich ośrodków (2-3 godziny)	III.0. i III.6.
9. Dostępność programów aktywizujących osoby bezrobotne	III.3.		

IV.2. Wnioski wynikające z opisu obszaru i ludności oraz z analizy SWOT ze szczególnym uwzględnieniem problemów i potrzeb mieszkańców

1. Głównym problemem jest niska aktywność gospodarcza wyrażająca się małą ilością podmiotów gospodarczych, a co za tym idzie małą dostępnością miejsc pracy i bezrobociem. Brak kapitału własnego

na tworzenie i rozwój firm, przy dostępności środków zewnętrznych i potencjałów tkwiących w obszarze nie uzasadnia tego stanu. Dążeniem LSR powinna być jego zmiana.

2. Rolnictwo zatrudnia stosunkowo dużą liczbę osób i jest jedną z podstawowych gałęzi gospodarki. Relatywnie duże gospodarstwa rolne nastawione są na produkcję towarów masowych i w małym stopniu zainteresowane bezpośrednią sprzedażą na małych rynkach, chyba że są to gospodarstwa sadownicze lub warzywnicze. Istnieje jednak grupa gospodarstw produkująca na mniejszą skalę. Stanowią one potencjał dla drobnego przetwórstwa, obrotu na małych rynkach i w ramach krótkich łańcuchów żywnościowych bądź wzbogacania ilości i asortymentu produktów lokalnych. LSR powinna wspierać tworzenie lub rozwój ogólnodostępnej infrastruktury drobnego przetwórstwa, sieci współpracy itd.
3. Ważnymi cechami obszaru LSR są obszary naturalne i chronione z bogatymi krajobrazami przyrodniczo-kulturowymi. Tymczasem intensywność ruchu turystycznego jest nieadekwatna do tych cech. Przyszłością turystyki na terenie zdominowanym przez pola, łąki, lasy i wody, jak obszar LSR, jest turystyka krótko i średnio pobytowa, z infrastrukturą małej skali, nie oddziałująca znacząco na środowisko. LSR powinno wspierać taką turystykę.
4. Pomimo wyraźnego postępu w rozbudowie infrastruktury turystycznej, rekreacyjnej (w tym sportowej) i kulturalnej w ostatnich latach jest ona w opinii społecznej ciągle niewystarczająca. Wiąże się to z jej gniazdowo występującymi brakami lub niekomplementarnością. Realizacja LSR powinna wspierać uzupełnianie tej infrastruktury.
5. Kolejną potrzebą jest wzmocnienie kapitału społecznego, podniesienie poziomu aktywności, wiedzy, integracji i włączenia społecznego. W obszarze LGD występuje niewystarczająca, choć poprawiająca się stopniowo, aktywność społeczna na różnych polach działalności oraz niewielki stopień integracji lokalnej społeczności i poszczególnych jej grup: rolników, przedsiębiorców itd. Brak też zadowalającej integracji mieszkańców obszaru LGD z osobami dotkniętymi różnego rodzaju niesprawnością, samotnymi, chorymi i innymi oczekującymi wsparcia bądź pomocy. Oczekiwane przez te osoby jest także rozbudowywanie pomocnej infrastruktury, usuwanie występujących barier itd.
6. Ochrona dziedzictwa materialnego i duchowego, w tym kulturalnego, jest potrzebą docenioną przez lokalną społeczność. Dlatego LSR na miarę swoich środków wspierać powinna ochronę zabytków, rewitalizację małej architektury, w tym przydrożnej, działalność kulturalną, zwłaszcza wzmacniającą lokalną tożsamość.
7. Jedną z przyczyn niedorozwoju obszaru LGD jest brak spójnej, całościowej promocji obszaru, jego zasobów, walorów, produktów, w tym lokalnych ofert stawianych do dyspozycji zainteresowanych osób czy podmiotów itd.

IV.3. Wizja rozwoju obszaru

Wizja prezentowana była na spotkaniach warsztatowo-konsultacyjnych ze społecznościami gmin w 2015 r. Po uzupełnieniach i korektach zgłoszonych podczas tych spotkań brzmi ona następująco:

Obszar objęty Lokalną Strategią Rozwoju w wyniku osiągania celów tej Strategii stawać się będzie miejscem, w którym:

1) Coraz lepiej wykorzystuje się lokalne zasoby i powiększa potencjał rozwojowy.
2) Stwarza się mieszkańcom warunki realizacji ich aspiracji, rozwijania kreatywności i wypracowywania nowych, innowacyjnych metod rozwoju lokalnego, współpracy międzysektorowej i różnorakich sieci.
3) Dba się o trwały, zrównoważony, uwzględniający ochronę środowiska i klimatu rozwój gospodarki zapewniający możliwie największe zatrudnienie.
4) Priorytetowe są sprawy społeczne, w tym rozwój kapitału społecznego, oferowana jest pomoc grupom najbardziej potrzebującym, podmiotom ekonomii społecznej oraz organizacjom pozarządowym.
5) Stwarza się mieszkańcom szansę na lepszą przyszłość i jakość życia.

Wizja jest najbardziej ogólnym obrazem oczekiwań, dążeń i motywacji mieszkańców, a zatem powinna być uwzględniona przy formułowaniu celów LSR.

V. CELE I WSKAŹNIKI

V.1 Uzasadnienie sformułowania celów

Cele ogólne, przypisane im cele szczegółowe i pomieszczone dalej przedsięwzięcia sformułowano w oparciu o problemy i potrzeby zidentyfikowane w diagnozie i w analizie SWOT wypracowanej w porozumieniu z gminnymi społecznościami. Wykorzystano do tego także wnioski z dalszych konsultacji społecznych, którym cele te i przedsięwzięcia poddano. W trakcie konsultacji zgłoszono uwagę dotyczącą pokrywania się zakresu tematycznego niektórych przedsięwzięć. Uwaga została uwzględniona poprzez bardziej precyzyjny opis typu operacji. Z kolei zgłoszona uwaga dotycząca odstąpienia od uwzględnienia inwestycji w zakresie budowy lub przebudowy dróg lokalnych w celu włączenia społecznego została odrzucona. Uzasadnieniem był fakt, iż podczas zbierania arkuszy pomysłów pojawiły się operacje w zakresie dróg lokalnych i należy je uwzględnić.

Powiązania czynników SWOT z diagnozą obrazuje tabela nr 15 w rozdziale IV.1., a pełne, przyczynowo-skutkowe powiązania celów i przedsięwzięć z diagnozą i analizą SWOT – matryca logiczna została zamieszczona w niniejszym rozdziale.

Analiza treści obydwu tabel uzasadnia dokonane sformułowania celów i przedsięwzięć. Ponieważ zarówno tabela nr 15, jak i tabela numer 20 opisują szczegółowo związek celów i przedsięwzięć oraz listę adekwatnych wskaźników, więc w podrozdziale V.2 ograniczono się jedynie do specyfikacji celów, krótkiego ich opisu oraz powiązań z PROW i jego zakresami wsparcia.

V.2. Specyfikacja i opis celów oraz ich zgodność z PROW

Cel ogólny 1. Zmniejszenie bezrobocia i poprawa warunków życia poprzez wzrost aktywności gospodarczej na obszarze LSR Krajna nad Notecią do 2023 roku

Cele szczegółowe:

1.1 Zwiększenie aktywności gospodarczej podmiotów i mieszkańców z obszaru LSR Krajna nad Notecią do 2023 roku;

1.2 Tworzenie i poprawa wykorzystania infrastruktury lokalnej służącej aktywności gospodarczej podmiotów i mieszkańców z obszaru LSR Krajna nad Notecią do 2023 roku.

Uzasadnienie celu ogólnego 1. i jego celów szczegółowych

Najważniejszym problemem obszaru LSR i jego ludności, zgodnie z diagnozą i wnioskami z konsultacji społecznych, są niski wskaźnik przedsiębiorczości i wysoki wskaźnik bezrobocia. W ramach celu ogólnego realizowane będą operacje w zakresie szeroko pojętej przedsiębiorczości, w tym przedsiębiorczości społecznej i sprzyjającej włączeniu społecznemu.

Realizacja celu szczegółowego 1.1. przyczyni się do wzrostu liczby przedsiębiorstw bądź ich rozwoju, a przez to do zwiększenia zatrudnienia, w tym osób z grup defaworyzowanych. Wzmocni to włączenie społeczne. Poprawi warunki życia wielu ludzi, a w szczególnych przypadkach ograniczy ubóstwo, którego przyczyną często jest brak pracy.

W ramach celu szczegółowego 1.2. tworzona lub rozwijana będzie infrastruktura wraz z obsługą, służąca przetwarzaniu produktów rolnych i udostępnianiu lokalnym producentom. Przyczyni się to do dywersyfikacji źródeł dochodu tych producentów, zwiększy dostawy przetworzonych produktów lokalnych na rynek, umożliwi skracanie łańcuchów żywnościowych, w tym poprzez sieci powiązań itd.

Zgodność powyższych celów z PROW

Cel ogólny 1. i przypisane mu cele szczegółowe są zgodne z priorytetem 6. PROW „wspieranie włączenia społecznego, ograniczenia ubóstwa i rozwoju gospodarczego na obszarach wiejskich" oraz z celem szczegółowym 6B – „wspieranie lokalnego rozwoju na obszarach wiejskich", a także z przewidzianym w jego ramach zakresem wsparcia: zakładanie działalności gospodarczej i rozwój przedsiębiorczości, dywersyfikacja źródeł dochodu, w tym tworzenie inkubatorów przetwórstwa lokalnego oraz podnoszenie kompetencji osób w powiązaniu z wymienionymi uprzednio zakresami wsparcia.

Cel ogólny 2. Wzrost satysfakcji mieszkańców i turystów z poprawy dostępności infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej oraz dziedzictwa lokalnego na obszarze LSR do 2023 roku

Cele szczegółowe:

2.1 Zwiększenie dostępności i wykorzystania niekomercyjnej i ogólnodostępnej infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej na obszarze LSR do 2023 roku;

2.2. Zwiększenie dostępności i sposobów wykorzystania obiektów i instytucji w zakresie dziedzictwa lokalnego na obszarze LSR do 2023 roku.

Uzasadnienie celu ogólnego 2. i przypisanych mu celów szczegółowych

Realizacja celu ogólnego 2. i przypisanych mu celów szczegółowych – odpowiadając na zdiagnozowane społeczne wyzwania – ma poprawić dostęp do infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej oraz poprawić stan dziedzictwa lokalnego. Zwiększy to atrakcyjność obszaru dla mieszkańców, turystów i inwestorów. Zachowa dla potomnych odnowione zabytki bądź inne materialne i niematerialne elementy dziedzictwa historycznego i kulturowego, które uzyskają wsparcie.

Wszystko to razem powinno się przyczynić do ożywienia gospodarczego, choćby w branży turystycznej oraz do wzmożenia aktywności społecznej wskutek poprawy warunków do aktywnego, prozdrowotnego wypoczynku i rekreacji. Wspierałoby to w sposób pośredni realizację pierwszego i trzeciego celu ogólnego, przyczyniając się do komplementarności.

Zgodność powyższych celów z PROW

Cel ogólny i szczegółowe są zgodne z priorytetem 6. PROW „wspieranie włączenia społecznego, ograniczenia ubóstwa i rozwoju gospodarczego na obszarach wiejskich" i z celem szczegółowym 6B – „wspieranie lokalnego rozwoju na obszarach wiejskich" i z przewidzianym w jego ramach zakresem wsparcia: rozwój ogólnodostępnej i niekomercyjnej infrastruktury turystycznej, rekreacyjnej i kulturalnej oraz zachowanie dziedzictwa lokalnego.

Inwestycje wpisujące się w powyższe cele i zakres przyczyniają się dodatkowo do realizacji celów przekrojowych PROW dotyczących ochrony środowiska i klimatu.

Cel ogólny 3. Wzmocnienie kapitału społecznego i zasobów oraz poprawa integracji wewnętrznej obszaru LSR do 2023 roku

Cele szczegółowe:

3.1 Wzmocnienie kapitału społecznego obszaru LGD poprzez usprawnienie infrastruktury drogowej w zakresie włączenia społecznego na obszarze LSR do 2023 roku;

3.2. Wzmocnienie kapitału społecznego poprzez zwiększenie aktywności społecznej mieszkańców, w tym grup defaworyzowanych na obszarze LSR do 2023 roku;

3.3. Podnoszenie wiedzy i umiejętności mieszkańców poprzez realizację inicjatyw szkoleniowych.

Uzasadnienie celu ogólnego i przypisanych mu celów szczegółowych

Realizacja celu ogólnego i celów szczegółowych ma – zgodnie z oczekiwaniami i potrzebami mieszkańców ujętymi w diagnozie i analizie SWOT poddanymi dalszym konsultacjom – wzmocnić kapitał społeczny. Nastąpi to poprzez wspieranie w ramach LSR różnego rodzaju inicjatyw lokalnych na rzecz aktywnego uczestnictwa mieszkańców w sferze społecznej, kulturalnej, rekreacyjnej i prozdrowotnej oraz na rzecz pomocy osobom, rodzinom i środowiskom zagrożonym ubóstwem lub wykluczeniem społecznym. Wzmocni to integrację całej lokalnej społeczności, nie najwyżej dziś ocenianą.

Szeroki zakres wsparcia dla stowarzyszeń, fundacji i innych podmiotów działających na rzecz aktywnej integracji społecznej, w tym z osobami z grup defaworyzowanych, przewidziany w ramach realizacji przedsięwzięć ułatwi osiągnięcie zadania.

W celach przewidziano też wsparcie dla inicjatyw szkoleniowo-edukacyjnych, w tym dotyczących ochrony środowiska i klimatu, co dla żyjących w tym środowisku mieszkańców ma szczególne znaczenie.

Zgodność powyższych celów z PROW

Cel ogólny i szczegółowe są zgodne z priorytetem 6. PROW – „wspieranie włączenia społecznego, ograniczenia ubóstwa i rozwoju gospodarczego na obszarach wiejskich" i z celem szczegółowym 6B – „wspieranie lokalnego rozwoju na obszarach wiejskich" i z przewidzianym w jego ramach zakresem „wzmocnienie kapitału społecznego, w tym z wykorzystaniem rozwiązań innowacyjnych i wspieranie partycypacji społeczności lokalnej w realizacji LSR" oraz „rozwój infrastruktury drogowej gwarantującej spójność terytorialną w zakresie włączenia społecznego". Cele wpisują się też w realizację celów przekrojowych PROW dotyczących innowacji oraz ochrony środowiska i klimatu.

Cel ogólny 4. Zintegrowanie wewnętrzne obszaru historycznej Krajny poprzez realizację działań promocyjnych i usprawnienie funkcjonowania partnerstw do 2023 roku

Cele szczegółowe:

4.1. Wzmocnienie identyfikacji społeczności lokalnej z obszarem historycznej Krajny poprzez realizację projektów współpracy do 2023 roku;

4.2. Promocja walorów obszaru LSR do 2023 roku.

Uzasadnienie celu ogólnego i przypisanych mu celów szczegółowych

Cel ogólny i przyporządkowane mu cele szczegółowe mają w odpowiedzi na zdiagnozowane problemy zintegrować mieszkańców i wzmocnić ich identyfikację z obszarem LSR i z obszarem historycznej Krajny oraz wypromować jej potencjał historyczny, kulturowy i przyrodniczy. Obszar ten objęty jest działalnością czterech LGD: Krajna i Pałuki oraz Nasza Krajna (województwo kujawsko-pomorskie) oraz Krajna Złotowska i Krajna nad Notecią (województwo wielkopolskie). Wymienione LGD zawarły porozumienie w sprawie realizacji projektu współpracy i realizować będą cel szczegółowy 4.1.

Niezależnie od wspólnych działań na obszarze historycznej Krajny promocja w ramach celu szczegółowego 4.2. obejmować będzie obszar LSR. Promocja ta będzie miała charakter kompleksowy i zintegrowany. Obejmować będzie wszystkie podmioty obszaru i jego zasoby.

Zgodność powyższych celów z PROW

Cel ogólny 4. i jego cele szczegółowe są zgodne z celem szczegółowym PROW 6B – „wspieranie rozwoju na obszarach wiejskich" realizowanego w ramach priorytetu 6. – „wspieranie włączenia społecznego, ograniczenia ubóstwa i rozwoju gospodarczego na obszarach wiejskich".

V.3. Źródła finansowania celów (dotyczy wszystkich celów)

LSR i jej cele finansowane będą z Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020 w ramach realizacji priorytetu 6. i celu szczegółowego 6B.

V.4. Zestawienie realizowanych przedsięwzięć

V.4.1.Cel ogólny 1. Zmniejszenie bezrobocia i poprawa warunków życia poprzez wzrost aktywności gospodarczej na obszarze LSR Krajna nad Notecią do 2023 roku

1. Cel szczegółowy	1.1 Zwiększenie aktywności gospodarczej podmiotów i mieszkańców z obszaru LSR Krajna nad Notecią do 2023 roku
2. Nazwa przedsięwzięcia	**1.1.1 Podejmowanie działalności gospodarczej**
3. Typy operacji / projektów	Projekty polegające na podjęciu działalności gospodarczej
4. Typ beneficjenta	Osoby fizyczne
5. Grupa docelowa	Mieszkańcy obszarów wiejskich LSR
6. Lista wskaźników rezultatu	Liczba utworzonych miejsc pracy Liczba utrzymanych miejsc pracy Liczba osób przeszkolonych Liczba osób oceniających szkolenia jako adekwatne do oczekiwań
7. Lista wskaźników produktu	Liczba zrealizowanych operacji polegających na utworzeniu nowego przedsiębiorstwa Liczba zrealizowanych operacji ukierunkowanych na innowacje Liczba szkoleń
8. Uzasadnienie wyboru wskaźników	Wskaźniki obligatoryjne dla PROW oraz adekwatne do monitorowania rezultatów i produktów w zakresie podejmowania działalności gospodarczej. Stan początkowy ustalono na dzień opracowania LSR. Stan docelowy ustalony w oparciu o przewidywaną liczbę projektów. Pomiar wskaźników i aktualizacja podczas działań monitorujących, nie rzadziej niż 1 raz do roku. Dezagregacja zgodnie z wytycznymi Instytucji Zarządzającej.
8. Sposób wyboru operacji / projektów	Konkurs Tryb konkursowy pozwala na zapewnienie równego traktowania podmiotów i różnorodności projektów.
9. Maksymalny % poziom dofinansowania wydatków kwalifikowalnych na poziomie projektu	100%
10. Minimalny wkład własny beneficjenta jako % wydatków kwalifikowalnych	0%

11. Maksymalna wartość dofinansowania na pojedynczą operację (jeśli dotyczy)	Premia w wysokości 50 tys. zł (wartość stała)

1. Cel szczegółowy	1.1 Zwiększenie aktywności gospodarczej podmiotów i mieszkańców z obszaru LSR Krajna nad Notecią do 2023 roku
2. Nazwa przedsięwzięcia	**1.1.2 Rozwijanie działalności gospodarczej**
3. Typy operacji / projektów	Operacje polegające na rozwoju istniejącego przedsiębiorstwa
4. Typ beneficjenta	Podmioty uprawnione zgodnie z przepisami, w tym osoby fizyczne, osoby prawne, jednostki organizacyjne nieposiadające osobowości prawnej, którym ustawa przyznaje zdolność prawną – mikro- i małe przedsiębiorstwa, rolnicy prowadzący tzw. działalność agroturystyczną lub inną.
5. Grupa docelowa	Mieszkańcy obszarów wiejskich LSR
6. Lista wskaźników rezultatu	Liczba utworzonych miejsc pracy Liczba utrzymanych miejsc pracy Liczba osób, które skorzystały z nowych miejsc noclegowych w ciągu roku w nowych lub przebudowanych obiektach turystycznych Liczba osób przeszkolonych Liczba osób oceniających szkolenia jako adekwatne do oczekiwań
7. Lista wskaźników produktu	Liczba zrealizowanych operacji polegających na rozwoju istniejącego przedsiębiorstwa Liczba nowych miejsc noclegowych Liczba zrealizowanych operacji ukierunkowanych na innowacje Liczba szkoleń
8. Uzasadnienie wyboru wskaźników	Wskaźniki obligatoryjne dla PROW oraz adekwatne do monitorowania rezultatów i produktów w zakresie rozwijania działalności gospodarczej. Stan początkowy ustalono na dzień opracowania LSR. Stan docelowy ustalony w oparciu o przewidywaną liczbę projektów. Pomiar wskaźników i aktualizacja podczas działań monitorujących, nie rzadziej niż 1 raz do roku. Dezagregacja zgodnie z wytycznymi Instytucji Zarządzającej.
8. Sposób wyboru operacji / projektów	Konkurs Tryb konkursowy pozwala na zapewnienie równego traktowania podmiotów i różnorodności projektów.
9. Maksymalny % poziom dofinansowania wydatków kwalifikowalnych na poziomie projektu	60%
10. Minimalny wkład własny beneficjenta jako % wydatków kwalifikowalnych	40%
11. Maksymalna wartość dofinansowania na pojedynczą operację (jeśli dotyczy)	Maksymalna wartość dofinansowania do 200 tys. zł.

1. Cel szczegółowy	1.2. Tworzenie i poprawa wykorzystania infrastruktury lokalnej służącej aktywności gospodarczej podmiotów i mieszkańców z obszaru LSR Krajna nad Notecią do 2023 roku
2. Nazwa przedsięwzięcia	**1.2.1 Wspieranie tworzenia i rozwoju inkubatorów przetwórstwa lokalnego produktów rolnych**
3. Typy operacji / projektów	Operacje w zakresie tworzenia lub rozwoju inkubatorów przetwórstwa lokalnego produktów rolnych będących przedsiębiorstwami spożywczymi w rozumieniu art. 3 pkt 2 Rozporządzenia (WE) nr 178/2002 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 28 stycznia 2002 r. ustanawiającego ogólne zasady i wymagania prawa żywnościowego, powołującego Europejski Urząd ds. Bezpieczeństwa Żywności oraz ustanawiającego procedury w zakresie bezpieczeństwa żywności (Dz. Urz. WE L 31 z 01.02.2002, str. 1, z późn. zm.; Dz. Urz. UE Polskie wydanie specjalne, rozdz. 15, t. 6, str. 463, z późn. zm.), w których jest wykonywana działalność w zakresie produkcji, przetwarzania lub dystrybucji żywności pochodzenia roślinnego lub zwierzęcego lub wprowadzania tej żywności na rynek, przy czym podstawą działalności wykonywanej w tym inkubatorze jest przetwarzanie żywności.
4. Typ beneficjenta	Podmioty prowadzące działalność gospodarczą w zakresie przetwórstwa produktów rolnych

5. Grupa docelowa	Mieszkańcy obszarów wiejskich LSR, drobni przetwórcy, rolnicy, turyści
6. Lista wskaźników rezultatu	Liczba podmiotów korzystających z infrastruktury służącej przetwarzaniu produktów rolnych rocznie Liczba utworzonych miejsc pracy Liczba osób przeszkolonych Liczba osób oceniających szkolenia jako adekwatne do oczekiwań
7. Lista wskaźników produktu	Liczba nowych inkubatorów (centrów) przetwórstwa lokalnego Liczba zrealizowanych operacji ukierunkowanych na innowacje Liczba szkoleń
8. Uzasadnienie wyboru wskaźników	Wskaźniki obligatoryjne dla PROW oraz adekwatne do monitorowania rezultatów i produktów w zakresie inkubatorów. Stan początkowy ustalono na dzień opracowania LSR. Stan docelowy ustalony w oparciu o przewidywaną liczbę projektów. Pomiar wskaźników i aktualizacja podczas działań monitorujących, nie rzadziej niż 1 raz do roku. Dezagregacja zgodnie z wytycznymi Instytucji Zarządzającej.
8. Sposób wyboru operacji / projektów	Konkurs Tryb konkursowy pozwala na zapewnienie równego traktowania podmiotów i różnorodności projektów.
9. Maksymalny % poziom dofinansowania wydatków kwalifikowalnych na poziomie projektu	60%
10. Minimalny wkład własny beneficjenta jako % wydatków kwalifikowalnych	40%
11. Maksymalna wartość dofinansowania na pojedynczą operację (jeśli dotyczy)	Maksymalna wartość dofinansowania do 500 tys. zł.

V.4.2.Cel ogólny 2. Wzrost satysfakcji mieszkańców i turystów z poprawy dostępności infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej oraz dziedzictwa lokalnego na obszarze LSR do 2023 roku

1. Cel szczegółowy	2.1. Zwiększenie dostępności i wykorzystania niekomercyjnej i ogólnodostępnej infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej na obszarze LSR do 2023 roku
2. Nazwa przedsięwzięcia	**2.1.1 Inwestycje w turystykę i rekreację**
3. Typy operacji / projektów	Operacje polegające na rozwoju ogólnodostępnej i niekomercyjnej infrastruktury turystycznej lub rekreacyjnej
4. Typ beneficjenta	Jednostki sektora finansów publicznych.
5. Grupa docelowa	Mieszkańcy obszarów wiejskich LSR, turyści
6. Lista wskaźników rezultatu	Liczba osób korzystających z nowych obiektów infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej w ciągu roku
7. Lista wskaźników produktu	Liczba nowych obiektów infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej Liczba przebudowanych obiektów infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej Długość wybudowanych lub przebudowanych ścieżek rowerowych i szlaków turystycznych
8. Uzasadnienie wyboru wskaźników	Wskaźniki obligatoryjne dla PROW oraz adekwatne do monitorowania rezultatów i produktów w zakresie infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej. Stan początkowy ustalono na dzień opracowania LSR. Stan docelowy ustalony w oparciu o przewidywaną liczbę operacji. Pomiar wskaźników i aktualizacja podczas działań monitorujących, nie rzadziej niż 1 raz do roku. Dezagregacja zgodnie z wytycznymi Instytucji Zarządzającej.
8. Sposób wyboru operacji / projektów	Konkurs Tryb konkursowy pozwala na zapewnienie równego traktowania podmiotów i różnorodności projektów.
9. Maksymalny % poziom dofinansowania wydatków kwalifikowalnych na poziomie projektu	63,63%
10. Minimalny wkład własny beneficjenta jako % wydatków kwalifikowalnych	36,37%
11. Maksymalna wartość dofinansowania na pojedynczą operację (jeśli dotyczy)	Maksymalna wartość dofinansowania do 70 tys. zł.

1. Cel szczegółowy	2.2 Zwiększenie dostępności i sposobów wykorzystania obiektów i instytucji w zakresie dziedzictwa lokalnego na obszarze LSR do 2023 roku
2. Nazwa przedsięwzięcia	**2.2.1 Odnowa zabytków**
3. Typy operacji / projektów	Operacje polegające na odnawianiu lub poprawie stanu zabytkowych obiektów budowlanych, służących zachowaniu dziedzictwa kulturowego, obiektów, eksponatów i pozostałych zabytków kultury materialnej służących zachowaniu dziedzictwa lokalnego, wpisanych do rejestru lub ewidencji zabytków.
4. Typ beneficjenta	Podmioty prywatne (nie należące do jednostek sektora finansów publicznych) posiadające prawo do dysponowania obiektem zabytkowym
5. Grupa docelowa	Mieszkańcy obszarów wiejskich LSR, turyści
6. Lista wskaźników rezultatu	Liczba osób odwiedzających odnowione zabytki i obiekty rocznie
7. Lista wskaźników produktu	Liczba zabytków poddanych pracom konserwatorskim lub restauratorskim
8. Uzasadnienie wyboru wskaźników	Wskaźniki obligatoryjne dla PROW oraz adekwatne do monitorowania rezultatów i produktów w zakresie zabytków. Stan początkowy ustalono na dzień opracowania LSR. Stan docelowy ustalony w oparciu o przewidywaną liczbę operacji. Pomiar wskaźników i aktualizacja podczas działań monitorujących, nie rzadziej niż 1 raz do roku. Dezagregacja zgodnie z wytycznymi Instytucji Zarządzającej.
8. Sposób wyboru operacji / projektów	Konkurs Tryb konkursowy pozwala na zapewnienie równego traktowania podmiotów i różnorodności projektów.
9. Maksymalny % poziom dofinansowania wydatków kwalifikowalnych na poziomie projektu	95%
10. Minimalny wkład własny beneficjenta jako % wydatków kwalifikowalnych	5%
11. Maksymalna wartość dofinansowania na pojedynczą operację (jeśli dotyczy)	Maksymalna wartość dofinansowania do 150 tys. zł.

1. Cel szczegółowy	2.2 Zwiększenie dostępności i sposobów wykorzystania obiektów i instytucji w zakresie dziedzictwa lokalnego na obszarze LSR do 2023 roku
2. Nazwa przedsięwzięcia	**2.2.2 Inwestycje w dziedzictwo lokalne**
3. Typy operacji / projektów	Operacje polegające na wyposażeniu podmiotów działających w sferze lokalnej kultury i dziedzictwa lokalnego służącemu realizacji przedsięwzięć umożliwiających zwiększenie dostępności i sposobów wykorzystania kultury i dziedzictwa lokalnego na obszarach wiejskich LSR
4. Typ beneficjenta	LGD lub inne organizacje pozarządowe w rozumieniu ustawy o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie (Dz.U. 2003 nr 96 poz. 873 z późn. zm.)
5. Grupa docelowa	Mieszkańcy obszarów wiejskich LSR, turyści
6. Lista wskaźników rezultatu	Liczba osób zadowolonych z oferty podmiotów działających w sferze kultury i dziedzictwa lokalnego
7. Lista wskaźników produktu	Liczba zabytków poddanych pracom konserwatorskim lub restauratorskim Liczba zrealizowanych operacji obejmujących wyposażenie mające na celu szerzenie lokalnej kultury i dziedzictwa lokalnego Liczba operacji obejmujących zachowanie dziedzictwa lokalnego Liczba podmiotów wspartych w ramach operacji obejmujących wyposażenie mające na celu szerzenie lokalnej kultury i dziedzictwa lokalnego
8. Uzasadnienie wyboru wskaźników	Wskaźniki obligatoryjne dla PROW oraz adekwatne do monitorowania rezultatów i produktów w zakresie dziedzictwa historycznego i kultury. Stan początkowy ustalono na dzień opracowania LSR. Stan docelowy ustalony w oparciu o przewidywaną liczbę operacji. Pomiar wskaźników i aktualizacja podczas działań monitorujących, nie rzadziej niż 1 raz do roku. Dezagregacja zgodnie z wytycznymi Instytucji Zarządzającej.
8. Sposób wyboru operacji / projektów	Konkurs, projekt grantowy, aktywizacja, operacja własna LGD Tryb konkursowy, w tym grantowy, pozwala na zapewnienie równego traktowania podmiotów i różnorodności projektów. Tryb projektu grantowego umożliwia ponadto aktywizację podmiotów działających w sferze kultury i

	dziedzictwa lokalnego. Operacja własna LGD pozwala na realizację kluczowych zakresów tematycznych dla realizacji LSR.
9. Maksymalny % poziom dofinansowania wydatków kwalifikowalnych na poziomie projektu	100%
10. Minimalny wkład własny beneficjenta jako % wydatków kwalifikowalnych	0%
11. Maksymalna wartość dofinansowania na pojedynczą operację (jeśli dotyczy)	Maksymalna wartość dofinansowania do 50 tys. zł – dotyczy konkursów i operacji własnej LGD. Maksymalna wartość dofinansowania do 18 tys. zł – dotyczy grantów.

V.4.3. Cel ogólny 3. Wzmocnienie kapitału społecznego i zasobów oraz poprawa integracji wewnętrznej obszaru LSR do 2023 roku

1. Cel szczegółowy	3.1 Wzmocnienie kapitału społecznego obszaru LSR poprzez usprawnienie infrastruktury drogowej w zakresie włączenia społecznego na obszarze LSR do 2023 roku
2. Nazwa przedsięwzięcia	**3.1.1 Drogi lokalne w zakresie włączenia społecznego**
3. Typy operacji / projektów	Inwestycje w zakresie budowy lub przebudowy publicznych dróg gminnych lub powiatowych, które: a) umożliwiają połączenie obiektów użyteczności publicznej, w których są świadczone usługi społeczne, zdrowotne, opiekuńczo-wychowawcze lub edukacyjne dla ludności lokalnej, z siecią dróg publicznych albo b) skracają dystans lub czas dojazdu do tych obiektów.
4. Typ beneficjenta	Jednostki sektora finansów publicznych
5. Grupa docelowa	Mieszkańcy obszarów wiejskich LSR, turyści
6. Lista wskaźników rezultatu	Liczba osób korzystających z nowej lub przebudowanej infrastruktury drogowej w zakresie włączenia społecznego
7. Lista wskaźników produktu	Długość wybudowanych lub przebudowanych dróg
8. Uzasadnienie wyboru wskaźników	Wskaźniki obligatoryjne dla PROW oraz adekwatne do monitorowania rezultatów i produktów w zakresie dróg lokalnych. Stan początkowy ustalono na dzień opracowania LSR. Stan docelowy ustalony w oparciu o przewidywaną liczbę operacji. Pomiar wskaźników i aktualizacja podczas działań monitorujących, nie rzadziej niż 1 raz do roku. Dezagregacja zgodnie z wytycznymi Instytucji Zarządzającej.
8. Sposób wyboru operacji / projektów	Konkurs Tryb konkursowy pozwala na zapewnienie równego traktowania podmiotów i różnorodności projektów.
9. Maksymalny % poziom dofinansowania wydatków kwalifikowalnych na poziomie projektu	63,63%
10. Minimalny wkład własny beneficjenta jako % wydatków kwalifikowalnych	36,37%
11. Maksymalna wartość dofinansowania na pojedynczą operację (jeśli dotyczy)	Maksymalna wartość dofinansowania do 75 tys. zł.

1. Cel szczegółowy	3.2 Wzmocnienie kapitału społecznego poprzez zwiększenie aktywności społecznej mieszkańców, w tym grup defaworyzowanych, na obszarze LSR do 2023 roku
2. Nazwa przedsięwzięcia	**3.2.1 Inicjatywy lokalne w sferze społecznej, kulturalnej, rekreacyjnej i prozdrowotnej ukierunkowane na wzmocnienie aktywności mieszkańców i włączenie osób z grup defaworyzowanych**
3. Typy operacji / projektów	Operacje polegające na wyposażeniu podmiotów i realizacji działań ukierunkowanych na wydarzenia / imprezy oraz innego rodzaju aktywności w sferze społecznej, kulturalnej, rekreacyjnej i prozdrowotnej wzmacniające aktywność mieszkańców i integrację społeczną, w tym osób z grup defaworyzowanych (tj. osoby bezrobotne do 30. roku życia i powyżej 50. roku życia, długotrwale bezrobotni, kobiety pozostające bez zatrudnienia, osoby niepełnosprawne).

	Dofinansowaniu nie podlegają wydarzenia / imprezy o charakterze cyklicznym i realizowane wraz z działaniami cyklicznymi.
4. Typ beneficjenta	LGD lub inne organizacje pozarządowe w rozumieniu ustawy o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie (Dz.U. 2003 nr 96 poz. 873 z późn. zm.)
5. Grupa docelowa	Mieszkańcy obszarów wiejskich LSR, turyści
6. Lista wskaźników rezultatu	Liczba osób, które skorzystały z wydarzenia / imprezy
7. Lista wskaźników produktu	Liczba wydarzeń / imprez Liczba podmiotów lokalnych, które otrzymały wsparcie na realizację wydarzenia / imprezy Liczba zrealizowanych operacji ukierunkowanych na innowacje
8. Uzasadnienie wyboru wskaźników	Wskaźniki obligatoryjne dla PROW oraz adekwatne do monitorowania rezultatów i produktów w zakresie kapitału społecznego oraz innowacji, która będzie jednym z kryteriów lokalnych wyboru operacji. Stan początkowy ustalono na dzień opracowania LSR. Stan docelowy ustalony w oparciu o przewidywaną liczbę operacji. Pomiar wskaźników i aktualizacja podczas działań monitorujących, nie rzadziej niż 1 raz do roku. Dezagregacja zgodnie z wytycznymi Instytucji Zarządzającej.
8. Sposób wyboru operacji / projektów	Projekt grantowy, aktywizacja, operacja własna LGD Tryb grantowy – konkursowy – pozwala na zapewnienie równego traktowania podmiotów i różnorodności projektów. Tryb projektu grantowego umożliwia ponadto aktywizację podmiotów lokalnych. Operacja własna LGD pozwala na realizację kluczowych zakresów tematycznych dla realizacji LSR.
9. Maksymalny % poziom dofinansowania wydatków kwalifikowalnych na poziomie projektu	100%
10. Minimalny wkład własny beneficjenta jako % wydatków kwalifikowalnych	0%
11. Minimalna i maksymalna wartość dofinansowania (PLN) na pojedynczą operację	Maksymalna wartość dofinansowania do 50 tys. zł – dotyczy operacji własnej LGD. Maksymalna wartość dofinansowania do 18 tys. zł. – dotyczy grantów.

1. Cel szczegółowy	3.3 Podnoszenie wiedzy i umiejętności mieszkańców poprzez realizację inicjatyw szkoleniowych
2. Nazwa przedsięwzięcia	**3.3.1 Inicjatywy szkoleniowo-edukacyjne, w tym w zakresie ochrony środowiska i zmian klimatycznych, także z wykorzystaniem rozwiązań innowacyjnych**
3. Typy operacji / projektów	Operacje w sferze szkoleniowo-edukacyjnej skierowane do mieszkańców obszaru LSR, w tym przede wszystkim do osób z grup defaworyzowanych (tj. osoby bezrobotne do 30. roku życia i powyżej 50. roku życia, długotrwale bezrobotni, kobiety pozostające bez zatrudnienia, osoby niepełnosprawne), ukierunkowane na podnoszenie wiedzy i umiejętności, w tym w zakresie ochrony środowiska i zmian klimatycznych, także z wykorzystaniem rozwiązań innowacyjnych.
4. Typ beneficjenta	LGD lub inne organizacje pozarządowe w rozumieniu ustawy o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie (Dz.U. 2003 nr 96 poz. 873 z późn. zm.)
5. Grupa docelowa	Mieszkańcy obszarów wiejskich LSR
6. Lista wskaźników rezultatu	Liczba osób przeszkolonych Liczba osób oceniających szkolenia jako adekwatne do oczekiwań
7. Lista wskaźników produktu	Liczba szkoleń Liczba zrealizowanych operacji ukierunkowanych na innowacje
8. Uzasadnienie wyboru wskaźników	Wskaźniki obligatoryjne dla PROW oraz adekwatne do monitorowania rezultatów i produktów w zakresie szkoleń i innowacji, która będzie jednym z kryteriów lokalnych wyboru operacji. Stan początkowy ustalono na dzień opracowania LSR. Stan docelowy ustalony w oparciu o przewidywaną liczbę operacji. Pomiar wskaźników i aktualizacja podczas działań monitorujących, nie rzadziej niż 1 raz do roku. Dezagregacja zgodnie z wytycznymi Instytucji Zarządzającej.

8. Sposób wyboru operacji/projektów	Projekt grantowy, aktywizacja, operacja własna LGD Tryb grantowy – konkursowy – pozwala na zapewnienie równego traktowania podmiotów i różnorodności projektów. Tryb projektu grantowego umożliwia ponadto aktywizację podmiotów lokalnych. Operacja własna LGD pozwala na realizację kluczowych zakresów tematycznych dla realizacji LSR.
9. Maksymalny % poziom dofinansowania wydatków kwalifikowalnych na poziomie projektu	100%
10. Minimalny wkład własny beneficjenta jako % wydatków kwalifikowalnych	0%
11. Maksymalna wartość dofinansowania na pojedynczą operację (jeśli dotyczy)	Maksymalna wartość dofinansowania do 50 tys. zł – dotyczy operacji własnej LGD. Maksymalna wartość dofinansowania do 18 tys. zł – dotyczy grantów.

V.4.4. Cel ogólny 4. Zintegrowanie wewnętrzne obszaru historycznej Krajny poprzez realizację działań promocyjnych i usprawnienie funkcjonowania partnerstw do 2023 roku

1. Cel szczegółowy	4.1. Wzmocnienie identyfikacji społeczności lokalnej z obszarem historycznej Krajny poprzez realizację projektów współpracy do 2023 roku
2. Nazwa przedsięwzięcia	**4.1.1 Realizacja projektów współpracy**
3. Typy operacji / projektów	Realizacja działań w zakresie współpracy z lokalną grupą działania, w tym współpracy międzyterytorialnej (pomiędzy LGD w ramach jednego województwa lub z różnych województw) lub międzynarodowej
4. Typ beneficjenta	LGD
5. Grupa docelowa	Mieszkańcy, przedsiębiorcy, grupy defaworyzowane, młodzież, turyści, dzieci, organizacje pozarządowe
6. Lista wskaźników rezultatu	Liczba projektów współpracy wykorzystujących lokalne zasobyLiczba projektów współpracy skierowanych do grup docelowych Liczba uczestników działań promocyjnych
7. Lista wskaźników produktu	Liczba zrealizowanych projektów współpracy Liczba LGD uczestniczących w projektach współpracy Liczba przeprowadzonych wydarzeń promocyjnych Liczba programów edukacyjnych związanych z dziedzictwem kulturalnym i historycznym Krajny
8. Uzasadnienie wyboru wskaźników	Wskaźniki obligatoryjne dla PROW oraz adekwatne do monitorowania rezultatów i produktów w zakresie projektów współpracy. Stan początkowy ustalono na dzień opracowania LSR. Stan docelowy ustalony w oparciu o przewidywaną liczbę operacji. Pomiar wskaźników i aktualizacja podczas działań monitorujących, nie rzadziej niż 1 raz do roku. Dezagregacja zgodnie z wytycznymi Instytucji Zarządzającej.
8. Sposób wyboru operacji / projektów	Wniosek o przyznanie pomocy składany przez LGD.
9. Maksymalny % poziom dofinansowania wydatków kwalifikowalnych na poziomie projektu	100%
10. Minimalny wkład własny beneficjenta jako % wydatków kwalifikowalnych	0%
11. Maksymalna wartość dofinansowania na pojedynczą operację (jeśli dotyczy)	Maksymalna wartość dofinansowania do 160 tys. zł.
Zaplanowane projekty współpracy	
1. Projekt współpracy: „Cztery pory roku na Krajnie”	
W LSR przewidziano projekt współpracy międzyregionalnej czterech LGD położonych w granicach historycznej Krajny, tj.: Stowarzyszenia „Partnerstwo dla Krajny i Pałuk”, Stowarzyszenia „Nasza Krajna”, Stowarzyszenia Lokalna Grupa Działania Krajna Złotowska oraz Stowarzyszenia Lokalna Grupa Działania „Krajna nad Notecią”. **Cel ogólny projektu:** Promocja potencjału historycznego, kulturowego i przyrodniczego obszaru Krajny. **Cele szczegółowe projektu:** • odkrywanie nowych zainteresowań oraz ciekawych form spędzania wolnego czasu przez dzieci i młodzież, które przyczynią się do pielęgnowania tradycji kulturowych regionu Krajny, • wzrost zainteresowania lokalnych społeczności własnym regionem,	

- zwiększenie aktywności i zaangażowania dzieci i młodzieży w życie społeczno-kulturowe obszarów partnerskich LGD.

Wskaźniki: określono w Rozdziale VII *Plan działania* i w załączniku do rozdziału

Partnerzy projektu zakładają realizację kilku wzajemnie uzupełniających się **działań,** tj.:

- opracowanie aplikacji mobilnej promującej walory Krajny,
- opracowanie Leksykonu Krajny – wspólnego dla obszaru Krajny wydawnictwa zawierającego wszystkie informacje kulturowe, historyczne, przyrodnicze,
- przeprowadzenie kulinarnych zajęć edukacyjnych dla dzieci i młodzieży o charakterze edukacji regionalnej u wszystkich partnerów projektu,
- organizacja wydarzeń promocyjnych nawiązujących do tradycji regionu Krajny oraz konferencji podsumowującej projekt.

Grupa docelowa: mieszkańcy obszaru objętego LSR , w szczególności dzieci i młodzież

Szacowany koszt każdego z partnerów projektu współpracy: 60 tys. zł

2. Projekt współpracy międzynarodowej

W LSR przewidziano projekt współpracy międzynarodowej pomiędzy co najmniej dwoma partnerami: Stowarzyszeniem Lokalna Grupa Działania „Krajna nad Notecią" i Stowarzyszeniem Schwalm-Aue z Niemiec będącym Lokalną Grupą Działania w regionie Schwalm-Eder.

Planowany cel ogólny projektu: Promocja potencjału historycznego, kulturowego i przyrodniczego obszaru partnerskich lokalnych grup działania poprzez realizację projektu współpracy międzynarodowej

Planowane przykładowe cele szczegółowe projektu:

- Wzmocnienie tożsamości regionalnej mieszkańców obu partnerów i uwypuklenie wspólnego miejsca w Europie poprzez realizację projektu współpracy.
- Wzmocnienie wzajemnego zrozumienia i zainteresowań, poprawienie kapitału społecznego i integracja wokół idei zjednoczonej Europy poprzez wymianę kulturalną kobiet z obszarów wiejskich i działaczy kultury z obszaru obu partnerów.
- Promocja tradycji i walorów kulturowych obu partnerów poprzez przygotowanie publikacji w formie książki kucharskiej.

Wskaźniki: określono w Rozdziale VII *Plan działania* i w załączniku do rozdziału.

W ramach projektu współpracy przewidziano m.in. **seminaria, warsztaty i inne zajęcia o charakterze edukacji regionalnej** u wszystkich partnerów projektu.

Grupa docelowa: mieszkańcy obszaru objętego LSR , w szczególności członkowie i działacze LGD oraz grupy defaworyzowane.

1. Cel szczegółowy	4.2. Promocja walorów obszaru LSR do 2023 roku
2. Nazwa przedsięwzięcia	**4.2.1 Promocja obszaru LSR**
3. Typy operacji / projektów	Operacje w zakresie kompleksowej promocji walorów turystycznych, historycznych, przyrodniczych i krajobrazowych i innych całego obszaru LSR, w tym przede wszystkim zintegrowanie promocji obszaru
4. Typ beneficjenta	LGD lub inne organizacje pozarządowe w rozumieniu ustawy o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie (Dz.U. 2003 nr 96 poz. 873 z późn. zm.).
5. Grupa docelowa	Mieszkańcy, przedsiębiorcy, twórcy lokalni, grupy defaworyzowane, młodzież, turyści, dzieci, organizacje pozarządowe
6. Lista wskaźników rezultatu	Liczba uczestników działań promocyjnych
7. Lista wskaźników produktu	Liczba przeprowadzonych kampanii promocyjnych Liczba przeprowadzonych pojedynczych wydarzeń promocyjnych Liczba publikacji promujących obszar LSR, w tym serwisów internetowych Liczba wydanych egzemplarzy materiałów promujących obszar LSR Liczba wypromowanych produktów lokalnych
8. Uzasadnienie wyboru wskaźników	Wskaźniki obligatoryjne dla PROW oraz adekwatne do monitorowania rezultatów i produktów w zakresie promocji. Stan początkowy ustalono na dzień opracowania LSR. Stan docelowy ustalony w oparciu o przewidywaną liczbę operacji. Pomiar wskaźników i aktualizacja podczas działań monitorujących, nie rzadziej niż 1 raz do roku. Dezagregacja zgodnie z wytycznymi Instytucji Zarządzającej.
8. Sposób wyboru operacji / projektów	Konkurs, operacja własna LGD

	Tryb konkursowy pozwala na zapewnienie równego traktowania podmiotów i różnorodności projektów. Operacja własna LGD pozwala na realizację kluczowych zakresów tematycznych dla realizacji LSR.
9. Maksymalny % poziom dofinansowania wydatków kwalifikowalnych na poziomie projektu	100%
10. Minimalny wkład własny beneficjenta jako % wydatków kwalifikowalnych	0%
11. Maksymalna wartość dofinansowania na pojedynczą operację (jeśli dotyczy)	Maksymalna wartość dofinansowania do 45 tys. zł.

V.4.5. Część tabelaryczna

Tabela 16.

1.0	Cel ogólny	Zmniejszenie bezrobocia i poprawa warunków życia poprzez wzrost aktywności gospodarczej na obszarze LSR Krajna nad Notecią do 2023 roku
1.1	Cele szczegółowe	Zwiększenie aktywności gospodarczej podmiotów i mieszkańców z obszaru LSR Krajna nad Notecią do 2023 roku
1.2		Tworzenie i poprawa wykorzystania infrastruktury lokalnej służącej aktywności gospodarczej podmiotów i mieszkańców z obszaru LSR Krajna nad Notecią do 2023 roku

Wskaźniki oddziaływania dla celu ogólnego		Jednostka miary	Stan początkowy 2015 rok	Plan 2023 rok	Źródła danych / sposób pomiaru
W 1.0	Wzrost liczby podmiotów gospodarczych na 1000 ludności	sztuka	93[2]	96	GUS – BDL / pomiar na koniec okresu monitorowania zgodnie z częstotliwością publikowania danych statystycznych
Wskaźniki rezultatu dla celów szczegółowych		**Jednostka miary**	**Stan początkowy 2015 rok**	**Plan 2023 rok**	**Źródła danych / sposób pomiaru**
W 1.1	Liczba utworzonych miejsc pracy	sztuka	0	45	Dane od Beneficjentów i dokumentacja biura LGD / Dane instytucji pośredniczącej dot. zrealizowanych operacji, pomiar min. 1 raz w roku, agregacja danych na koniec okresu monitorowania
	Liczba utrzymanych miejsc pracy	sztuka	0	45	
	Liczba osób, które skorzystały z nowych miejsc noclegowych w ciągu roku w nowych lub przebudowanych obiektach turystycznych	osoba	0	120	
	Liczba osób przeszkolonych	osoba	0	22	Dane od Beneficjentów i dokumentacja biura LGD – ankieta ewaluacyjna i/lub testy wiedzy, pomiar po każdym szkoleniu / Dane instytucji pośredniczącej dot. zrealizowanych operacji; pomiar min. 1 raz w roku, agregacja danych na koniec okresu monitorowania
	Liczba osób oceniających szkolenia jako adekwatne do oczekiwań	osoba	0	18	
W 1.2	Liczba utworzonych miejsc pracy	sztuka	0	2	Dane od Beneficjentów i dokumentacja biura LGD / Dane instytucji pośredniczącej dot. zrealizowanych operacji, pomiar min. 1 raz w roku, agregacja danych na koniec okresu monitorowania
	Liczba podmiotów korzystających z infrastruktury służącej przetwarzaniu produktów rolnych rocznie	sztuka	0	150	
	Liczba osób przeszkolonych	osoba	0	2	Dane od Beneficjentów i dokumentacja biura LGD - ankieta ewaluacyjna i/lub testy wiedzy, pomiar po każdym szkoleniu / Dane instytucji pośredniczącej dot. zrealizowanych operacji; pomiar min. 1 raz w roku, agregacja danych na koniec okresu monitorowania
	Liczba osób oceniających szkolenia jako adekwatne do oczekiwań	osoba	0	2	

[2] Dane dla 2014 r.

Przedsięwzięcia		Grupy docelowe	Sposób realizacji	Wskaźniki produktu				
				nazwa	Jednostka miary	wartość		
						Początkowa 2015 rok	Końcowa 2023 rok	Źródła danych / sposób pomiaru
1.1.1	Podejmowanie działalności gospodarczej	Zgodnie z opisem w V.4.1	konkurs	Liczba zrealizowanych operacji polegających na utworzeniu nowego przedsiębiorstwa	sztuka	0	34	Dane od Beneficjentów i dokumentacja biura LGD / Dane instytucji pośredniczącej dot. zrealizowanych operacji, pomiar min. 1 raz w roku, agregacja danych na koniec okresu monitorowania
				Liczba zrealizowanych operacji ukierunkowanych na innowacje	sztuka	0	21	
				Liczba szkoleń	sztuka	0	34	Dane od Beneficjentów i dokumentacja biura LGD – listy obecności, dzienniki zajęć, pomiar po każdym szkoleniu / Dane instytucji pośredniczącej dot. zrealizowanych operacji; pomiar min. 1 raz w roku, agregacja danych na koniec okresu monitorowania
1.1.2	Rozwijanie działalności gospodarczej	Zgodnie z opisem w V.4.1	konkurs	Liczba zrealizowanych operacji polegających na rozwoju istniejącego przedsiębiorstwa	sztuka	0	10	Dane od Beneficjentów i dokumentacja biura LGD / Dane instytucji pośredniczącej dot. zrealizowanych operacji, pomiar min. 1 raz w roku, agregacja danych na koniec okresu monitorowania
				Liczba zrealizowanych operacji ukierunkowanych na innowacje	sztuka	0	4	
				Liczba nowych miejsc noclegowych	sztuka	0	10	
				Liczba szkoleń	sztuka	0	3	Dane od Beneficjentów i dokumentacja biura LGD – listy obecności, dzienniki zajęć, pomiar po każdym szkoleniu / Dane instytucji pośredniczącej dot. zrealizowanych operacji; pomiar

								min. 1 raz w roku, agregacja danych na koniec okresu monitorowania
1.2.1	Wspieranie tworzenia i rozwoju inkubatorów przetwórstwa lokalnego produktów rolnych	Zgodnie z opisem w V.4.1	konkurs	Liczba nowych inkubatorów (centrów) przetwórstwa lokalnego	sztuka	0	2	Dane od Beneficjentów i dokumentacja biura LGD / Dane instytucji pośredniczącej dot. zrealizowanych operacji, pomiar min. 1 raz w roku, agregacja danych na koniec okresu monitorowania
				Liczba zrealizowanych operacji ukierunkowanych na innowacje	sztuka	0	1	
				Liczba szkoleń	sztuka	0	1	Dane od Beneficjentów i dokumentacja biura LGD – listy obecności, dzienniki zajęć, pomiar po każdym szkoleniu / Dane instytucji pośredniczącej dot. zrealizowanych operacji; pomiar min. 1 raz w roku, agregacja danych na koniec okresu monitorowania
SUMA				Liczba wskaźników produktu	sztuka	0	120	

Tabela 17.

2.0	Cel ogólny	Wzrost satysfakcji mieszkańców i turystów z poprawy dostępności infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej oraz dziedzictwa lokalnego na obszarze LSR do 2023 roku			
2.1	Cele szczegółowe	Zwiększenie dostępności i wykorzystania niekomercyjnej i ogólnodostępnej infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej na obszarze LSR do 2023 roku			
2.2		Zwiększenie dostępności i sposobów wykorzystania obiektów i instytucji w zakresie dziedzictwa lokalnego na obszarze LSR do 2023 roku			
Wskaźniki oddziaływania dla celu ogólnego			Jednostka miary	Stan początkowy 2015 rok	Plan 2023 rok	Źródła danych / sposób pomiaru
W 2.0	Wzrost liczby turystów korzystających z noclegów przypadającej na 1 000 mieszkańców stałych (wskaźnik Schneidera)		osoba	338,41[3]	341	GUS – BDL / pomiar na koniec okresu monitorowania zgodnie z częstotliwością publikowania danych statystycznych
Wskaźniki rezultatu dla celów szczegółowych		Jednostka miary		Stan początkowy 2015 rok	Plan 2023 rok	Źródła danych / sposób pomiaru

[3] Dane dla 2014 r.

W 2.1	Liczba osób korzystających z nowych obiektów infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej w ciągu roku	osoba	0	2400	Dane od Beneficjentów i dokumentacja biura LGD / Dane instytucji pośredniczącej dot. zrealizowanych operacji, pomiar min. 1 raz w roku, agregacja danych na koniec okresu monitorowania
W 2.2	Liczba osób odwiedzających odnowione zabytki i obiekty rocznie.	osoba	0	800	
	Liczba osób zadowolonych z oferty podmiotów działających w sferze kultury i dziedzictwa lokalnego	Osoba	0	320	Dane od Beneficjentów i dokumentacja biura LGD – ankieta ewaluacyjna / pomiar min. 1 raz w roku, agregacja danych na koniec okresu monitorowania. Wartość docelowa określa średnią wartość roczną dla zrealizowanych operacji.

Przedsięwzięcia		Grupy docelowe	Sposób realizacji	Wskaźniki produktu				
				nazwa	Jednostka miary	wartość		Źródła danych / sposób pomiaru
						Początkowa 2015 rok	Końcowa 2023 rok	
2.1.1	Inwestycje w turystykę i rekreację	Zgodnie z opisem w V.4.2	konkurs	Liczba nowych obiektów infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej	sztuka	0	25	Dane od Beneficjentów i dokumentacja biura LGD / Dane instytucji pośredniczącej dot. zrealizowanych operacji, pomiar min. 1 raz w roku, agregacja danych na koniec okresu monitorowania
				Liczba przebudowanych obiektów infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej	sztuka	0	8	
				Długość wybudowanych lub przebudowanych ścieżek rowerowych i szlaków turystycznych	Km	0	0,38	
2.2.1	Odnowa zabytków	Zgodnie z opisem w V.4.2	konkurs	Liczba zabytków poddanych pracom konserwatorskim lub restauratorskim	sztuka	0	5	
2.2.2	Inwestycje w dziedzictwo lokalne	Zgodnie z opisem w V.4.2	konkurs, projekt grantowy, aktywizacja, operacja własna LGD	Liczba zabytków poddanych pracom konserwatorskim lub restauratorskim	sztuka	0	3	
				Liczba zrealizowanych operacji obejmujących wyposażenie mające na celu szerzenie lokalnej kultury i dziedzictwa lokalnego	sztuka	0	24	
				Liczba operacji obejmujących zachowanie dziedzictwa lokalnego	sztuka	0	9	
				Liczba podmiotów wspartych w ramach operacji obejmujących wyposażenie mające na celu szerzenie lokalnej kultury i dziedzictwa lokalnego	sztuka	0	9	

SUMA		Liczba wskaźników produktu	sztuka	0	83,38

Tabela 18.

3.0	Cel ogólny	Wzmocnienie kapitału społecznego i zasobów oraz poprawa integracji wewnętrznej obszaru LSR do 2023 roku				
3.1	Cele szczegółowe	Wzmocnienie kapitału społecznego obszaru LSR poprzez usprawnienie infrastruktury drogowej w zakresie włączenia społecznego na obszarze LSR do 2023 roku				
3.2		Wzmocnienie kapitału społecznego poprzez zwiększenie aktywności społecznej mieszkańców, w tym grup defaworyzowanych na obszarze LSR do 2023 roku				
3.3		Podnoszenie wiedzy i umiejętności mieszkańców poprzez realizację inicjatyw szkoleniowych				

Wskaźniki oddziaływania dla celu ogólnego		Jednostka miary	Stan początkowy 2015 rok	Plan 2023 rok	Źródła danych / sposób pomiaru
W 3.0	Zmniejszenie ujemnego salda migracji na 1 000 mieszkańców na obszarze LSR do 2013 roku	procent	-2,22[4]	-2,00	GUS – BDL / pomiar na koniec okresu monitorowania zgodnie z częstotliwością publikowania danych statystycznych
Wskaźniki rezultatu dla celów szczegółowych		**Jednostka miary**	**Stan początkowy 2016 rok**	**Plan 2023 rok**	**Źródła danych / sposób pomiaru**
W 3.1	Liczba osób korzystających z nowej lub przebudowanej infrastruktury drogowej w zakresie włączenia społecznego	osoby	0	10 000	Dane od Beneficjentów i dokumentacja biura LGD / Dane instytucji pośredniczącej dot. zrealizowanych operacji, pomiar min. 1 raz w roku, agregacja danych na koniec okresu monitorowania
W 3.2	Liczba osób, które skorzystały z wydarzenia/imprezy	osoby	0	4 400	Dane od Beneficjentów i dokumentacja biura LGD; pomiar min. 1 raz w roku, agregacja danych na koniec okresu monitorowania
W 3.3	Liczba osób przeszkolonych	osoby	0	500	Dane od Beneficjentów i dokumentacja biura LGD – ankieta ewaluacyjna i/lub testy wiedzy, pomiar po każdym szkoleniu; pomiar min. 1 raz w roku, agregacja danych na koniec okresu monitorowania
	Liczba osób oceniających szkolenia jako adekwatne do oczekiwań	osoby	0	400	

Przedsięwzięcia	Grupy docelowe	Sposób realizacji	Wskaźniki produktu				
			nazwa	Jednostka miary	wartość		Źródło danych / sposób pomiaru
					Początkowa 2015 rok	Końcowa 2023 rok	

[4] Dane dla 2014 r.

3.1	Drogi lokalne w zakresie włączenia społecznego	Zgodnie z opisem w V.4.3	Konkurs	Długość wybudowanych lub przebudowanych dróg	km	0	0,1	Dane od Beneficjentów i dokumentacja biura LGD / Dane instytucji pośredniczącej dot. zrealizowanych operacji, pomiar min. 1 raz w roku, agregacja danych na koniec okresu monitorowania
3.2	Inicjatywy lokalne w sferze społecznej, kulturalnej, rekreacyjnej i prozdrowotnej ukierunkowane na wzmocnienie aktywności mieszkańców i włączenie osób z grup defaworyzowanych	Zgodnie z opisem w V.4.3	Projekt grantowy, aktywizacja, operacja własna LGD	Liczba wydarzeń/imprez	sztuka	0	40	Dokumentacja biura LGD; pomiar min. 1 raz w roku, agregacja danych na koniec okresu monitorowania
				Liczba podmiotów lokalnych, które otrzymały wsparcie na realizację wydarzenia/imprezy	sztuka	0	18	Dokumentacja biura LGD; pomiar min. 1 raz w roku, agregacja danych na koniec okresu monitorowania
				Liczba zrealizowanych operacji ukierunkowanych na innowacje	sztuka	0	10	Dokumentacja biura LGD; pomiar min. 1 raz w roku, agregacja danych na koniec okresu monitorowania
3.3	Inicjatywy szkoleniowo-edukacyjne, w tym w zakresie ochrony środowiska i zmian klimatycznych, także z wykorzystaniem rozwiązań innowacyjnych	Zgodnie z opisem w V.4.3	Projekt grantowy, aktywizacja, operacja własna LGD	Liczba szkoleń	sztuka	0	37	Dane od Beneficjentów i dokumentacja biura LGD – listy obecności, dzienniki zajęć; pomiar po każdym szkoleniu / Dane instytucji pośredniczącej dot. zrealizowanych operacji; pomiar min. 1 raz w roku, agregacja danych na koniec okresu monitorowania
				Liczba zrealizowanych operacji ukierunkowanych na innowacje	sztuka	0	2	Dokumentacja biura LGD; pomiar min. 1 raz w roku, agregacja danych na koniec okresu monitorowania
SUMA			Liczba wskaźników produktu		sztuka	0	107,1	

Tabela 19.

4.0	Cel ogólny	Zintegrowanie wewnętrzne obszaru historycznej Krajny poprzez realizację działań promocyjnych i usprawnienie funkcjonowania partnerstw do 2023 roku
4.1	Cele szczegółowe	Wzmocnienie identyfikacji społeczności lokalnej z obszarem historycznej Krajny poprzez realizację projektów współpracy do 2023 roku
1.2		Promocja walorów obszaru LSR do 2023 roku

Wskaźniki oddziaływania dla celu ogólnego		Jednostka miary	Stan początkowy 2015 rok	Plan 2023 rok	Źródła danych / sposób pomiaru
W 4.0	Wzrost liczby organizacji społecznych mających siedzibę lub zarejestrowany oddział, lub filię na obszarze LSR na 1 000 mieszkańców	sztuka/1 000 mieszkańców	2,68[5]	2,80	GUS – BDL; pomiar na koniec okresu monitorowania zgodnie z częstotliwością publikowania danych statystycznych

Wskaźniki rezultatu dla celów szczegółowych		Jednostka miary	Stan początkowy 2015 rok	Plan 2023 rok	Źródła danych /sposób pomiaru
W 4.1	Liczba projektów współpracy wykorzystujących lokalne zasoby.	sztuka	0	3	Dokumentacja biura LGD; pomiar min. 1 raz w roku, agregacja danych na koniec okresu monitorowania
	Liczba projektów współpracy skierowanych do grup docelowych.	sztuka	0	3	
	Liczba uczestników działań promocyjnych	osoba	0	300	
W 4.2	Liczba uczestników działań promocyjnych	osoba	0	3 600	

Przedsięwzięcia		Grupy docelowe	Sposób realizacji	Wskaźniki produktu				
				nazwa	Jednostka miary	wartość		Źródła danych / sposób pomiaru
						Początkowa 2015 rok	Końcowa 2023 rok	
4.1.1	Realizacja projektów współpracy	Zgodnie z opisem w V.4.4	projekt współpracy	Liczba zrealizowanych projektów współpracy.	sztuka	0	3	Dokumentacja biura LGD, sprawozdanie z realizacji projektu; pomiar min. 1 raz w roku, agregacja danych na koniec okresu monitorowania
				Liczba LGD uczestniczących w projektach współpracy	sztuka	0	7	
				Liczba przeprowadzonych wydarzeń promocyjnych	sztuka	0	3	
				Liczba programów edukacyjnych związanych z dziedzictwem kulturalnym i historycznym Krajny	sztuka	0	3	
4.2.1	Promocja obszaru LSR	Zgodnie z opisem w V.4.4	konkurs	Liczba przeprowadzonych kampanii promocyjnych	sztuka	0	2	Dokumentacja biura LGD, sprawozdanie z realizacji projektu; pomiar min. 1 raz w
				Liczba przeprowadzonych pojedynczych wydarzeń promocyjnych	sztuka	0	9	

[5] Dane za 2013 r.

				Liczba publikacji promujących obszar LSR, w tym serwisów internetowych	sztuka	0	3	roku, agregacja danych na koniec okresu monitorowania
				Liczba wydanych egzemplarzy materiałów promujących obszar LSR	sztuka	0	10000	
				Liczba wypromowanych produktów lokalnych	sztuka	0	2	
SUMA				Liczba wskaźników produktu	sztuka	0	10 032	

Tabela 20.

Koszty bieżące i aktywizacja					
Wskaźniki rezultatu dla kosztów bieżących i aktywizacji		Jednostka miary	Stan początkowy 2015 rok	Plan 2023 rok	Źródła danych /sposób pomiaru
1.	Liczba osób, które otrzymały wsparcie po uprzednim udzieleniu indywidualnego doradztwa w zakresie ubiegania się o wsparcie na realizację LSR, świadczonego w biurze LGD	osoba	0	100	Dokumentacja biura LGD – listy obecności, karty doradztwa, ankiety ewaluacyjne; pomiar min. 1 raz w roku, agregacja danych na koniec okresu monitorowania. Wartość docelowa określa średnią wartość roczną dla zrealizowanych operacji.
2.	Liczba osób uczestniczących w spotkaniach informacyjno – konsultacyjnych	osoba	0	500	
3.	Liczba osób zadowolonych ze spotkań przeprowadzonych przez LGD	osoba	0	400	

Przedsięwzięcia		Grupy docelowe	Sposób realizacji	Wskaźniki produktu				
				nazwa	Jednostka miary	wartość		
						Początkowa 2015 rok	Końcowa 2023 rok	Źródła danych / sposób pomiaru
1.	Koszty bieżące	Pracownicy biura LGD, członkowie Rady ds. Wyboru Projektów, wszyscy potencjalni wnioskodawcy	Koszty bieżące, aktywizacja	Liczba osobodni szkoleń dla pracowników LGD	sztuka	0	42	Dokumentacja biura LGD - dziennik zajęć lub program szkolenia, dokument potwierdzający ukończenie szkolenia, rejestr doradztwa, karty doradztwa; pomiar min. 1 raz w roku, agregacja danych na koniec okresu monitorowania
				Liczba osobodni szkoleń dla organów LGD	sztuka	0	45	
				Liczba podmiotów, którym udzielono indywidualnego doradztwa	sztuka	0	479	
2.	Aktywi -zacja	Wszyscy potencjalni wnioskodawcy	Koszty bieżące, aktywizacja	Liczba spotkań informacyjno-konsultacyjnych LGD z mieszkańcami	sztuka	0	40	Dokumentacja biura LGD – listy obecności, ankiety ewaluacyjne; pomiar min. 1 raz w roku, agregacja danych na koniec okresu monitorowania
SUMA				Liczba wskaźników produktu	sztuka	0	606	

Tabela 21. Matryca logiczna

Zidentyfikowane problemy/wyzwania społeczno-ekonomiczne	Cel ogólny	Cele szczegółowe	Planowane przedsięwzięcia	Produkty	Rezultaty	Oddziały-wanie	Czynniki zewnętrzne mające wpływ na realizację działań i osiągnięcie wskaźników
Słabo rozwinięta działalność gospodarcza, w tym w zakresie przetwórstwa rolno-spożywczego; wysoki wskaźnik i stopa bezrobocia Niedostateczny przepływ informacji do społeczeństwa, w tym w zakresie pozyskiwania środków na działalność gospodarczą i inną Brak kapitału na tworzenie i rozwój firm oraz na promocję lokalnych produktów Znikoma ilość produktów lokalnych Spadek tempa przyrostu naturalnego i migracja, zwłaszcza ludzi młodych poza obszar LSR Długi czas dojazdu do ośrodka wojewódzkiego Prowincjonalizacja	1. Zmniejszenie bezrobocia i poprawa warunków życia poprzez wzrost aktywności gospodarczej na obszarze LSR Krajna nad Notecią do 2023 roku	1.1 Zwiększenie aktywności gospodarczej podmiotów i mieszkańców z obszaru LSR Krajna nad Notecią do 2023 roku	1.1.1 Podejmowanie działalności gospodarczej	Liczba zrealizowanych operacji polegających na utworzeniu nowego przedsiębiorstwa	Liczba utworzonych miejsc pracy	Wzrost liczby podmiotów gospodarczych na 1 000 ludności	Podaż taniej, masowej żywności przez markety ograniczeniem dla lokalnych produktów rolnych i żywnościowych Lepsze warunki życia i pracy poza obszarem LSR – migracja, osłabianie potencjału ludzkiego w obszarze Niestabilne prawo Biurokratyczne trudności w zdobywaniu środków zewnętrznych Brak dróg szybkiego ruchu – długi czas dojazdu do wielkomiejskich ośrodków (2-3 godziny)
					Liczba utrzymanych miejsc pracy		
				Liczba zrealizowanych operacji ukierunkowanych na innowacje			
				Liczba szkoleń	Liczba osób przeszkolonych		
					Liczba osób oceniających szkolenia jako adekwatne do oczekiwań		
			1.1.2 Rozwijanie działalności gospodarczej	Liczba zrealizowanych operacji polegających na rozwoju istniejącego przedsiębiorstwa	Liczba utworzonych miejsc pracy		
					Liczba utrzymanych miejsc pracy		
				Liczba zrealizowanych operacji ukierunkowanych na innowacje			

(marginalizacja) obszaru LSR w stosunku do centralnej części województwa				Liczba nowych miejsc noclegowych	Liczba osób, które skorzystały z miejsc noclegowych w ciągu roku w nowych lub przebudowanych obiektach turystycznych		
				Liczba szkoleń	Liczba osób przeszkolonych		
					Liczba osób oceniających szkolenia jako adekwatne do oczekiwań		
		1.2. Tworzenie i poprawa wykorzystania infrastruktury lokalnej służącej aktywności gospodarczej podmiotów i mieszkańców z obszaru LSR Krajna nad Notecią do 2023 roku	1.2.1 Wspieranie tworzenia i rozwoju inkubatorów przetwórstwa lokalnego produktów rolnych	Liczba nowych inkubatorów (centrów) przetwórstwa lokalnego	Liczba podmiotów korzystających z infrastruktury służącej przetwarzaniu produktów rolnych rocznie		
				Liczba zrealizowanych operacji ukierunkowanych na innowacje	Liczba utworzonych miejsc pracy		
				Liczba szkoleń	Liczba osób przeszkolonych		
					Liczba osób oceniających szkolenia jako adekwatne do oczekiwań		
Niewystarczająca infrastruktura turystyczna, rekreacyjna i kulturalna Mało środków na	2. Wzrost satysfakcji mieszkańców i turystów z poprawy dostępności	2.1. Zwiększenie dostępności i wykorzystania niekomercyjnej i	2.1.1 Inwestycje w turystykę i rekreację	Liczba nowych obiektów infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej	Liczba osób korzystających z nowych obiektów infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej w ciągu roku	Wzrost liczby turystów korzystających z noclegów	Lepsze warunki życia i pracy poza obszarem LSR – migracja, osłabianie potencjału ludzkiego w obszarze

szkolenia specjalistyczne, warsztaty i animację obszarów wiejskich Brak kapitału na tworzenie i rozwój firm oraz na promocję lokalnych produktów Znikoma ilość produktów lokalnych Niewystarczające wsparcie i infrastruktura dla osób starszych, niepełnosprawnych, samotnych, chorych i innych grup defaworyzowanych Niedostateczna ochrona zabytków i słaba ekspozycja ciekawych miejsc, przydrożnych kapliczek i innych obiektów małej architektury	infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej oraz dziedzictwa lokalnego na obszarze LSR do 2023 roku	ogólnodostępnej infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej na obszarze LSR do 2023 roku		Liczba przebudowanych obiektów infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej		przypadająca na 1 000 mieszkańców stałych (wskaźnik Schneidera)	Niedostateczna obsługa komunikacyjna wsi Biurokratyczne trudności w zdobywaniu środków zewnętrznych Zaniedbania państwa w regulacji rzek Brak dróg szybkiego ruchu – długi czas dojazdu do wielkomiejskich ośrodków (2-3 godziny)
				Długość wybudowanych lub przebudowanych ścieżek rowerowych i szlaków turystycznych			
		2.2 Zwiększenie dostępności i sposobów wykorzystania obiektów i instytucji w zakresie dziedzictwa lokalnego na obszarze LSR do 2023 roku	2.2.1 Odnowa zabytków	Liczba zabytków poddanych pracom konserwatorskim lub restauratorskim	Liczba osób odwiedzających odnowione zabytki i obiekty rocznie		
			2.2.2 Inwestycje w dziedzictwo lokalne	Liczba zabytków poddanych pracom konserwatorskim lub restauratorskim	Wzrost liczby osób odwiedzających zabytki i obiekty		
				Liczba zrealizowanych operacji obejmujących wyposażenie mające na celu szerzenie lokalnej kultury i dziedzictwa lokalnego			
				Liczba operacji obejmujących zachowanie dziedzictwa lokalnego			
				Liczba podmiotów wspartych w ramach			

				operacji obejmujących wyposażenie mające na celu szerzenie lokalnej kultury i dziedzictwa lokalnego	Liczba osób zadowolonych z oferty podmiotów działających w sferze kultury i dziedzictwa lokalnego		
Mało środków na szkolenia specjalistyczne, warsztaty i animację obszarów wiejskich Brak spójnego, całościowego systemu promocji obszaru LSR Mało inicjatyw integrujących społeczność i mało ofert animacji społecznej i kulturalnej, również ze strony instytucji użyteczności publicznej m.in. dla sołectw Prowincjonalizacja (marginalizacja) obszaru LSR w stosunku do centralnej części województwa	3. Wzmocnienie kapitału społecznego i zasobów oraz poprawa integracji wewnętrznej obszaru LSR do 2023 roku	3.1 Wzmocnienie kapitału społecznego obszaru LSR poprzez usprawnienie infrastruktury drogowej w zakresie włączenia społecznego na obszarze LSR do 2023 roku	3.1.1 Drogi lokalne w zakresie włączenia społecznego	Długość wybudowanych lub przebudowanych dróg	Liczba osób korzystających z nowej lub przebudowanej infrastruktury drogowej w zakresie włączenia społecznego	Zmniejszenie ujemnego salda migracji na 1 000 mieszkańców na obszarze LSR do 2013 roku	Lepsze warunki życia i pracy poza obszarem LSR – migracja, osłabianie potencjału ludzkiego w obszarze Niestabilne prawo Rozwój patologii w dużych ośrodkach miejskich i ich dyfuzja na obszary wiejskie Niedostateczna obsługa komunikacyjna wsi Brak dróg szybkiego ruchu – długi czas dojazdu do wielkomiejskich ośrodków (2-3 godziny)
		3.2 Wzmocnienie kapitału społecznego poprzez zwiększenie aktywności społecznej mieszkańców, w tym grup	3.2.1 Inicjatywy lokalne w sferze społecznej, kulturalnej, rekreacyjnej i prozdrowotnej ukierunkowane na wzmocnienie aktywności mieszkańców i	Liczba wydarzeń/imprez	Liczba osób, które skorzystały z wydarzenia/imprezy		

Spadek tempa przyrostu naturalnego i migracja, zwłaszcza ludzi młodych poza obszar LSR Niedostateczny przepływ informacji do społeczeństwa, w tym w zakresie pozyskiwania środków na działalność gospodarczą i inną		defaworyzowa-nych na obszarze LSR do 2023 roku	włączenie osób z grup defaworyzowa-nych	Liczba podmiotów lokalnych, które otrzymały wsparcie na realizację wydarzenia/imprezy			
				Liczba zrealizowanych operacji ukierunkowanych na innowacje	Liczba zrealizowanych operacji ukierunkowanych na innowacje		
		3.3 Podnoszenie wiedzy i umiejętności mieszkańców poprzez realizację inicjatyw szkoleniowych	3.3.1 Inicjatywy szkoleniowo-edukacyjne, w tym w zakresie ochrony środowiska i zmian klimatycznych, także z wykorzystaniem rozwiązań innowacyjnych	Liczba szkoleń	Liczba osób przeszkolonych		
					Liczba osób oceniających szkolenia jako adekwatne do oczekiwań		
				Liczba zrealizowanych operacji ukierunkowanych na innowacje			
Mało środków na szkolenia specjalistyczne, warsztaty i animację obszarów wiejskich Słaba aktywność i integracja społeczna i obywatelska ludności,	4. Zintegrowanie wewnętrzne obszaru historycznej Krajny poprzez realizację działań promocyjnych i	4.1. Wzmocnienie identyfikacji społeczności lokalnej z obszarem historycznej Krajny poprzez realizację	4.1.1 Realizacja projektów współpracy	Liczba zrealizowanych projektów współpracy,	Liczba projektów współpracy skierowanych do grup docelowych	Wzrost liczby organizacji społecznych mających siedzibę lub zarejestrowa ny oddział, lub filię na	Podaż taniej, masowej żywności przez markety ograniczeniem dla lokalnych produktów rolnych i żywnościowych Lepsze warunki życia
				Liczba LGD uczestniczących w projektach współpracy			

mało organizacji pozarządowych, brak aktywnych liderów Brak kapitału na tworzenie i rozwój firm oraz na promocję lokalnych produktów Znikoma ilość produktów lokalnych Prowincjonalizacja (marginalizacja) obszaru LSR w stosunku do centralnej części województwa Niedostateczna ochrona zabytków i słaba ekspozycja ciekawych miejsc, przydrożnych kapliczek i innych obiektów małej architektury	usprawnienie funkcjonowa-nia partnerstw do 2023 roku	projektów współpracy do 2023 roku		Liczba przeprowadzonych wydarzeń promocyjnych	Liczba uczestników działań promocyjnych	obszarze LSR na 1 000 mieszkańców	i pracy poza obszarem LSR – migracja, osłabianie potencjału ludzkiego w obszarze Niestabilne prawo Biurokratyczne trudności w zdobywaniu środków zewnętrznych Brak dróg szybkiego ruchu – długi czas dojazdu do wielkomiejskich ośrodków (2-3 godziny)
				Liczba programów edukacyjnych związanych z dziedzictwem kulturalnym i historycznym Krajny	Liczba projektów współpracy wykorzystujących lokalne zasoby		
		4.2. Promocja walorów obszaru LSR do 2023 roku	4.2.1 Promocja obszaru LSR	Liczba przeprowadzonych kampanii promocyjnych	Liczba uczestników działań promocyjnych		
				Liczba przeprowadzonych pojedynczych wydarzeń promocyjnych			
				Liczba wydanych egzemplarzy materiałów promujących obszar LSR			
				Liczba wypromowanych produktów lokalnych			
				Liczba publikacji promujących obszar LSR, w tym serwisów internetowych			

VI. SPOSÓB WYBORU I OCENY OPERACJI ORAZ SPOSÓB USTANAWIANIA KRYTERIÓW WYBORU

VI.1. Ogólna charakterystyka przyjętych rozwiązań formalno-instytucjonalnych

Działalność LGD opiera się na zapisach zawartych w Statucie. Organy LGD, opisane szczegółowo w rozdziale I LSR, mają wyszczególniony zakres kompetencji i odpowiedzialności. W zakresie wyboru i oceny operacji decydującą rolę odgrywa Rada ds. Wyboru Projektów. Zaangażowanymi w proces są również: Walne Zebranie Członków oraz Biuro LGD – powołane jako organ pomocniczy. Każda działalność w zakresie wyboru projektów jest sformalizowana w formie procedur. Przyjęte rozwiązania obligatoryjnie muszą zawierać określone w LSR minimum zagadnień w odniesieniu do rożnych rodzajów procedur wskazane w poniższym punkcie.

Przyjęte rozwiązania odnoszą się do typów operacji przewidzianych w LSR, tj.: operacje realizowane indywidualnie w ramach wniosków składanych przez beneficjentów innych niż LGD, projekty grantowe, operacje własne LGD.

VI.2. Cele i założenia stosowanych procedur

Celem stosowania procedur w ramach realizacji LSR jest zapewnienie sprawnego i transparentnego wyboru operacji, skuteczne funkcjonowanie poszczególnych organów związanych z realizacją LSR oraz zapewnienie jawności realizowanych działań.

Założenia przyjęte w ramach przygotowywania procedur:

- Procedury przyjmowane są przez Walne Zebranie Członków LGD lub Zarząd.
- Każda obowiązująca w toku realizacji LSR procedura udostępniana jest do wiadomości publicznej – informacja o sposobie upubliczniania zawarta jest w postanowieniach ogólnych każdej przyjętej procedury, przy założeniu że warunkiem niezbędnym jest prezentacja na stronie internetowej LGD „Krajna nad Notecią”.
- Procedury szczegółowo odnoszą się do sytuacji wyjątkowych w danym obszarze tematycznym.
- Stosowanie wzorów formularzy i dokumentów w ramach realizacji postanowień procedury następuje z wykorzystaniem druków stanowiących załącznik do procedur.
- Procedury zawierają uregulowania zapobiegające rozbieżnym ocenom w ramach jednoznacznych kryteriów, stosowaniu nieobowiązujących kryteriów, błędnej punktacji, rozbieżnościom informacji zawartych w protokole i na liście obecności, głosowaniu nad wyborem operacji przez nieuprawnionych członków/reprezentantów członków itp.

VI.3. Sposób powstania procedur

Zasady zostały opracowane z udziałem wszystkich sektorów i z uwzględnieniem wniosków z konsultacji społecznych. W toku konsultacji wniesiono uwagi dotyczące doprecyzowania niektórych definicji wskaźników, np. określenia osoby bezrobotnej lub zdefiniowania innowacyjności. Uwagi zostały uwzględnione poprzez wprowadzenie dodatkowych definicji. Procedury przyjmowane są przez Walne Zebranie Członków lub przez Zarząd LGD, w zależności od zakresu kompetencji określonych w statucie. Wprowadza się następujące rodzaje procedur:

1. Procedura aktualizacji LSR,
2. Procedura dotycząca naboru wniosków,
3. Procedura pracy Rady ds. Wyboru Projektów – regulamin Rady,
4. Procedura oceny i wyboru operacji,
5. Procedura oceny i wyboru grantobiorców,
6. Procedura oceny realizacji projektu grantowego,
7. Procedury wniesienia protestu od rozstrzygnięć organu decyzyjnego w sprawie wyboru operacji,
8. Procedury ustalania i zmiany kryteriów operacji,
9. Regulamin pracy Biura LGD.

Procedury te stanowią niezbędne minimum obowiązkowe w ramach realizacji LSR. Walne Zebranie Członków, celem usprawnienia funkcjonowania procesów decyzyjnych, może wprowadzić dodatkowe procedury zgodnie z przepisami statutu. Nadto LGD zobowiązane jest stosować się do wytycznych i instrukcji Ministerstwa Rolnictwa i Rozwoju Wsi oraz Zarządu Województwa Wielkopolskiego.

Określa się następujące minimalne wymagania tematów, jakie winny zostać poruszone w procedurach:

1. **Zakres zagadnień uwzględnianych w ramach procedury aktualizacji LSR:**
   - osoby i podmioty uprawnione do zgłaszania wniosków dotyczących aktualizacji LSR,

- częstotliwość rozpatrywania wniosków dotyczących aktualizacji LSR,
- sposób rozpatrywania wniosków dotyczących aktualizacji LSR, w tym sposób uwzględnienia wyników monitoringu i ewaluacji,
- sposób i tryb konsultowania zmian oraz rozpatrywania uwag z konsultacji, w tym konsultowania aktualizacji z Samorządem Województwa,
- podmioty dokonujące aktualizacji i zatwierdzające zmiany.

2. Zakres zagadnień uwzględnianych w ramach procedury dotyczącej naboru wniosków:

- organizacja naborów wniosków, w tym co najmniej: tryb ogłoszenia, czas trwania naboru z terminem rozpoczęcia, miejsce składania wniosków, uwzględnienie informacji wymaganych przepisami krajowymi, tj. formy wsparcia i zakres tematyczny operacji, warunki udzielenia wsparcia, kryteria wyboru, wymagane dokumenty, limit środków, ograniczenia wysokości pomocy,
- ogłoszenie naboru wniosków o powierzenie grantów musi zwierać w szczególności: termin i miejsce składania wniosków o powierzenie grantów, określony zakres tematyczny projektu grantowego (zgodny z zakresem określonym w umowie o przyznaniu pomocy na realizację projektu grantowego), planowane do osiągnięcia w ramach projektu grantowego cele i wskaźniki, kwotę dostępną w ramach ogłoszenia – nie wyższą niż kwota z umowy o przyznaniu pomocy na realizację projektu grantowego, zadania planowane do realizacji w ramach projektu grantowego (zgodne z umową o przyznaniu pomocy na realizację projektu grantowego), wskazanie miejsca upublicznienia opisu kryteriów wyboru wniosków o powierzenie grantów oraz zasad przyznawania punktów za spełnienie danego kryterium, informacje o wysokości kwoty grantu lub intensywności pomocy (jeśli LGD wprowadziła ograniczenia w tym zakresie), wskazanie miejsca udostępnienia wzorów dokumentów aplikacyjnych (formularza wniosku o udzielenie grantu oraz wniosku o rozliczenie grantu), wzoru umowy o powierzenie grantu, a także wzoru sprawozdania z realizacji zadania,
- miejsce upublicznienia opisu kryteriów wyboru operacji,
- zasady przyznawania punktów,
- przygotowanie wniosków,
- przyjmowanie i rejestracja wniosków,
- wycofanie wniosku,
- składanie deklaracji,
- archiwizacja.

3. Zakres zagadnień uwzględnianych w ramach regulaminu pracy Rady ds. Wyboru Projektów – procedura pracy Rady:

- zasady zwoływania i organizacji posiedzeń,
- zasady powoływania i odwoływania członków,
- kworum Rady,
- jednorodny system głosowania,
- zasady zapewnienia parytetu w poszczególnych głosowaniach organu decyzyjnego, gwarantującego, że co najmniej 50% głosów podczas dokonywania wyboru wniosków do dofinansowania, pochodzi od członków, którzy nie są przedstawicielami sektora publicznego,
- zasady zachowania bezstronności: pisemne deklaracje i oświadczenia o zachowaniu bezstronności, zasady prowadzenia rejestru interesów,
- zakres odpowiedzialności osób biorących udział w procedurze wyboru operacji,
- zakres uczestnictwa pracownika biura LGD w posiedzeniach Rady.

4. Zakres zagadnień uwzględnianych w ramach procedury oceny i wyboru operacji:

- ocena wniosków: ocena zgodności operacji z LSR, ocena operacji na podstawie kryteriów wyboru,
- dokumentowanie oceny wniosków,
- zasady podejmowania decyzji w sprawie wyboru operacji: jednakowa liczba punktów dla kilku operacji, rozbieżność ocen, ocena według jakościowych kryteriów,
- podział zadań i zakres odpowiedzialności poszczególnych organów LGD w procesie oceny,
- informowanie o wynikach naboru,
- publikacja protokołów z posiedzeń organu decyzyjnego wraz z informacją o wyłączeniach z procesu decyzyjnego,
- nadzór nad dokumentacją z wyboru i bieżąca weryfikacja jej poprawności obejmująca m.in. sprawdzenie podpisów, paraf itd.

5. Zakres zagadnień uwzględnianych w ramach procedury oceny i wyboru grantobiorców:

- weryfikacja warunków udzielenia grantu,
- ocena grantobiorcy i operacji według kryteriów wyboru,
- ustalanie kwoty wsparcia dla grantobiorców,

- sposób informowania o wynikach oceny,
- wnoszenie odwołań przez grantobiorców i rozpatrywanie ich,
- tworzenie listy rezerwowej grantobiorców lub dokonywanie ponownego wyboru grantobiorców, lub odstępowanie od konkursu, lub ponownego jego przeprowadzenie w sytuacji braku możliwości osiągnięcia celów projektu grantowego i wskaźników jego realizacji, na podstawie złożonych/wybranych wniosków o powierzenie grantów lub na skutek rezygnacji przez grantobiorców z realizacji zadań, lub rozwiązania umów o powierzenie grantu,
- odstępowanie od konkursu na wybór wniosków.

6. **Zakres zagadnień uwzględnianych w ramach procedury oceny realizacji projektu grantowego:**
   - weryfikacja wykonania zadań przez grantobiorców,
   - weryfikacja zgodności zasad wnoszenia wkładów rzeczowych z przepisami ogólnymi rozporządzenia 1303/2013,
   - rozliczanie realizacji zadań przez grantobiorców,
   - sprawozdawczość z realizacji zadań przez grantobiorców,
   - kontrolowanie grantów,
   - sposób zabezpieczenia się przed niewywiązywaniem się grantobiorców z warunków umowy.
7. **Zakres zagadnień uwzględnianych w ramach procedury wniesienia protestu od rozstrzygnięć organu decyzyjnego w sprawie wyboru operacji:**
   - zasady i warunki wniesienia protestu,
   - sposób wniesienia protestu,
   - termin wniesienia protestu,
   - termin rozstrzygnięcia protestu.
8. **Zakres zagadnień uwzględnianych w ramach procedury ustalania i zmiany kryteriów operacji:**
   - zasady formułowania kryteriów operacji: zrozumiałość kryteriów, jednoznaczność,
   - kryteria mierzalne i jakościowe – sposób ich oceny,
   - zasady zapewniające stosowanie tych samych kryteriów w całym procesie wyboru w ramach danego naboru.
9. **Zakres zagadnień poruszanych w ramach Regulaminu pracy Biura LGD:**
   - zasady zatrudniania i wynagradzania pracowników,
   - uprawnienia kierownika biura,
   - godziny pracy biura,
   - zasady udostępniania informacji,
   - zasady świadczenia doradztwa oraz metody oceny efektywności świadczonego przez pracowników LGD doradztwa.

VI.4. Sposób ustanawiania kryteriów

Propozycje kryteriów stanowią odzwierciedlenie zdefiniowanych problemów, przedsięwzięć, celów i wskaźników zawartych w LSR. W toku tworzenia LSR na lata 2016-2023 kryteria ustalane były na zasadzie jawnych konsultacji społecznych, których szczegóły opisano w rozdziale II LSR. W toku weryfikacji propozycji kryteriów członkowie LGD oraz mieszkańcy obszaru mogli zgłaszać swoje uwagi, za pośrednictwem formularza uwag. Każda zgłoszona uwaga oceniana była indywidualnie, a następnie archiwizowana wraz z uzasadnieniem, czy została uwzględniona, czy nie.

W ramach LSR stosuje się kryteria obiektywne, niedyskryminujące oraz przejrzyste. Kryteria własne odnoszą się bezpośrednio do specyfiki strategii – są ściśle powiązane z diagnozą obszaru. Przyczyniają się do wyboru takich operacji, które wpływają na osiąganie określonych w LSR wskaźników produktu i rezultatu. Uwzględnia się również kryteria spośród wskazywanych w przepisach jako obowiązkowe do zastosowania w danym zakresie tematycznym. W ramach konkursów z zakresu zakładania i rozwijania działalności gospodarczej stosuje się kryterium dotyczące tworzenia miejsc pracy, z zastrzeżeniem premiowania operacji wykazujących większą liczbę tworzonych miejsc pracy. W ramach konkursów z zakresu infrastruktury turystycznej, rekreacyjnej, kulturalnej i drogowej odnoszącej się do spójności terytorialnej w zakresie wyłączenia społecznego stosuje się kryterium preferujące operacje realizowane w miejscowościach zamieszkałych przez mniej niż 5 tysięcy mieszkańców. Wśród kryteriów uwzględnia się również takie, które preferują operacje realizowane przy zastosowaniu rozwiązań sprzyjających ochronie środowiska lub klimatu, ukierunkowane na zaspokojenie potrzeb grup defaworyzowanych, cechujące się innowacyjnością i odnoszące się do działalności gospodarczej opartej na wykorzystaniu lokalnych produktów rolnych. Stowarzyszenie premiować będzie operacje o wkładzie własnym przekraczającym intensywność pomocy określoną w poszczególnych programach. Wkład własny powyżej wymaganego minimum będzie dodatkowo punktowany w przypadku przedsięwzięć, dla których zastosowano to kryterium. Szczegółowy opis zawarty jest w uszczegółowieniu i metodologii dla tego kryterium.

Stosuje się dwa rodzaje kryteriów: mierzalne i jakościowe. Każde kryterium jest szczegółowo opisane: zawiera uszczegółowienie ze wskazaniem punktacji. Metodologia oraz dodatkowe wyjaśnienia wraz z definiowaniem prezentują sposób oceny i warunki przyznania wskazanych punktów. Wskazane jest powiązanie kryteriów z diagnozą obszaru, celami i wskaźnikami. Kryteria jakościowe zawierają uszczegółowienie opisu podejścia do ich oceny i wskazują wymagania konieczne do ich spełnienia. W przypadku ich stosowania każdy członek Rady zobligowany jest do pisemnego uzasadnienia przyznanej liczby punktów. Dokument ten stanowi dokumentację naboru wniosków i podlega archiwizacji. Kryteria są upublicznione poprzez umieszczenie na stronie internetowej LGD. Sposób prezentacji kryteriów wpływa na przejrzystość i łatwość oceny.

Lokalne Kryteria Wyboru, po przeprowadzonej konsultacji społecznej, w tym po obowiązkowym zatwierdzeniu ich przez organ decyzyjny – Radę ds. Wyboru Projektów, są przyjmowane przez Walne Zebranie Członków. Wskazują one na decyzję Stowarzyszenia w zakresie kryteriów, które najlepiej przyczynią się do osiągnięcia priorytetów wskazanych w LSR.

Przypisanie kryteriów do poszczególnych przedsięwzięć ma na celu skoncentrowanie się na działaniach, które pozwolą w największym stopniu zrealizować cele określone w strategii. Liczebność i rodzaj kryteriów dla poszczególnych przedsięwzięć ustalana jest indywidualnie, tak aby mógł być dokonany rzetelny wybór operacji. Dla każdego przedsięwzięcia ustalona jest minimalna liczba punktów, której uzyskanie jest warunkiem wyboru operacji.

VI.5. Zmiana kryteriów

Zasady zmiany kryteriów są przejrzyste – opisane są w procedurze, która publikowana jest na stronie internetowej LGD. Zmiana kryteriów jest możliwa po wykonaniu wszystkich czynności określonych w procedurze zmiany kryteriów z zastrzeżeniem, że nie ma możliwości zmiany kryteriów wyboru operacji w trakcie trwającego naboru tj. po umieszczeniu ogłoszenia o naborze wniosków na stronie internetowej LGD. Procedura określa tryb uchwalania i zmiany kryteriów wyboru oraz wskazuje kompetencje poszczególnych organów LGD, opisuje wymogi, jakie muszą być spełnione przy wnioskowaniu o zmianę kryterium wyboru. Uszczegółowiony jest w niej również tryb konsultowania zmiany kryteriów wyboru ze społecznością lokalną.

Procedura uwzględnia wymóg obligatoryjny – to jest uzyskanie zgody Samorządu Województwa na wprowadzenie zmian.

VI.6. Innowacyjność w kryteriach wyboru operacji

W kryteriach wyboru operacji uwzględniono kryterium premiujące realizację operacji innowacyjnych. Diagnoza LSR wykazała, iż konieczne jest stymulowanie innowacyjnego rozwoju obszarów LGD, w tym w szczególności małych miejscowości. Jest to kryterium jakościowe, które wpływa na realizację wizji rozwoju LGD odnoszącej się do wskaźników LSR – wpływa na osiągnięcie wskaźników w zakresie ilości operacji o charakterze innowacyjnym. Za innowacyjne uważa się operacje polegające na wdrożeniu nowego na obszarze LGD lub znacząco ulepszonego produktu, usługi, procesu, organizacji lub nowego sposobu wykorzystania lub zmobilizowania istniejących lokalnych zasobów przyrodniczych, historycznych, kulturowych lub społecznych. Punktacja za innowacyjność przyznawana jest, jeśli operacja ma charakter innowacyjny, ilość punktów uzależniona jest od poziomu innowacyjności. Premiowane są innowacje w skali całego obszaru LGD.

VI.7. Typy operacji realizowanych w ramach LSR

LSR zakłada realizację następujących typów operacji:

- operacje realizowane indywidualnie w ramach wniosków składanych przez beneficjentów innych niż LGD i wybieranych przez organ decyzyjny, a następnie przedkładanych do weryfikacji do SW,
- projekty grantowe,
- operacje własne LGD,
- projekty współpracy (w tym projekt krajowy i projekt międzynarodowy).

Typy możliwych operacji przypisane są do poszczególnych przedsięwzięć – prezentowane są w rozdziale V.4 w tabelach dla danych przedsięwzięć – punkt „Sposób wyboru operacji/projektów". Tabele te określają zakresy tematyczne dla danego typu przedsięwzięć, wysokość pomocy oraz odniesienie do wskaźników produktu i rezultatu dla poszczególnych przedsięwzięć. Regulamin pracy Rady oraz przyjęte procedury zawierają niezbędne regulacje w zakresie realizacji poszczególnych typów operacji.

VI.8. Wysokość wsparcia

Wysokość wsparcia na realizację operacji w ramach LSR ustalona została przy uwzględnieniu przepisów rozporządzenia Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi w sprawie szczegółowych warunków i trybu przyznawania pomocy finansowej w ramach poddziałania „Wsparcie na wdrażanie operacji w ramach strategii rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność" objętego PROW na lata 2014-2020. Poziom wsparcia ustalony jest odrębnie dla poszczególnych zakresów operacji i dla poszczególnych podmiotów mogących ubiegać się o pomoc. Intensywność pomocy przedstawiona jest dla rodzaju operacji, odrębnie dla różnych kategorii beneficjentów. Maksymalny poziom dofinansowania, minimalny wkład własny, minimalna i maksymalna wysokość pomocy uszczegółowione są w rozdziale V.4. *Zestawienie realizowanych przedsięwzięć* i odnoszą się do diagnozy LSR. Wysokość wsparcia podlegała konsultacjom społecznym. Wysokość wsparcia przyznawanego na rozpoczęcie działalności gospodarczej określona została w wysokości 50 tys. zł. Analiza potrzeb lokalnych i dotychczasowe doświadczenie LGD w zakresie współpracy z mieszkańcami obszaru stało się podstawą do zaproponowania wysokości ryczałtowej w określonej wysokości. Biorąc pod uwagę zakres preferowanych do rozwoju działalności gospodarczych, oszacowano wielkość niezbędnych środków finansowych na rozpoczęcie działalności gospodarczej na zaproponowanym poziomie.

VII. PLAN DZIAŁANIA

Plan działań jest ogólnie powiązany z logiką realizacji LSR opisaną w tabeli nr 21 i adekwatny do budżetu określonego w rozdziale VIII.

Realizacja działań w ramach LSR została zaplanowana w kontekście 3 kluczowych etapów (kamieni milowych):

- 1. etap: lata 2016-2018
- 2. etap: lata 2019-2021
- 3. etap: lata 2022-2023

Większość operacji, a także znacząca część budżetu, została przewidziana do realizacji w 1. i 2. etapie w sposób umożliwiający minimalizowanie ryzyka związanego z osiąganiem przyjętych wskaźników. Największe ryzyko ma miejsce w tzw. martwym okresie, tj. po wyborze LSR, a przed zakończeniem realizacji pierwszych operacji, kiedy nie da się jeszcze ustalić wielkości osiągniętych wskaźników. Szczegółowy plan działania zawarty jest w załączniku nr 3 do LSR.

VIII. BUDŻET LSR

VIII.1. Ogólna charakterystyka budżetu i źródła finansowania

Budżet LSR na wszystkie zakresy wsparcia wynosi łącznie **10 010 000 zł** i w całości jest finansowany z PROW 2014-2020, z 63,63 procentowym udziałem Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich (EFRROW).

Kwoty dla poszczególnych zakresów wsparcia są zgodne z zasadami ich określania i nie przekraczają wielkości przewidzianych dla danego zakresu w załączniku nr 6 do Regulaminu Wyboru LSR.

Tabele dotyczące wysokości wsparcia w ramach poszczególnych zakresów wsparcia oraz planu finansowego dla poddziałania 19.2. PROW zamieszczono w załącznikach do LSR.

VIII.2. Krótki opis powiązania budżetu z celami LSR

Cały budżet jest ściśle powiązany z celami LSR, a przewidziane na ich realizację kwoty odpowiadają na potrzeby społeczne zdiagnozowane i zweryfikowane w analizie SWOT i w późniejszych konsultacjach.

Na realizację celu ogólnego 1 – „Zmniejszenie bezrobocia i poprawa warunków życia poprzez wzrost aktywności gospodarczej" oraz przypisanych mu celów szczegółowych przewidziano 4 000 000 zł z przeznaczeniem na szeroko rozumianą przedsiębiorczość i tworzenie miejsc pracy (50% budżetu LSR na wdrażanie działania 19.2 PROW). Rozwój przedsiębiorczości jest najpewniejszym sposobem tworzenia miejsc pracy. Zwłaszcza w takim obszarze jak objęty LSR, gdzie aktywność gospodarcza, mierzona liczbą podmiotów gospodarczych na 1 000 ludności, jest o 20% mniejsza niż w całej Wielkopolsce, a wskaźniki bezrobocia większe.

Na realizację celu ogólnego 2 – „Wzrost satysfakcji mieszkańców i turystów z poprawy dostępności infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej oraz dziedzictwa lokalnego" (i przypisanych do niego celów szczegółowych) przeznaczono 2 975 569 zł. Kwota ta wspierać będzie inwestycje w ogólnodostępną, niekomercyjną infrastrukturę turystyczną i rekreacyjną. Nadto wesprze odnowę niepublicznych zabytków oraz wyposażenie podmiotów spoza sektora finansów publicznych działających w zakresie kultury i zachowania dziedzictwa lokalnego. Wielkość kwoty wsparcia odpowiada zdiagnozowanym społecznie potrzebom. Dodatkowo wesprze ona w sposób komplementarny realizację celu ogólnego 1 i 3, co uzasadniono w opisie sformułowania celu ogólnego 2 w rozdziale V.1.

Realizacja celu ogólnego 3 wspierana będzie kwotą 934 431 zł przeznaczoną na finansowanie dróg w zakresie włączenia społecznego oraz na wsparcie różnorakich inicjatyw lokalnych w sferze społecznej, kulturalnej, rekreacyjnej, prozdrowotnej dla wzmocnienia aktywności mieszkańców, włączenia grup defaworyzowanych, podniesienia umiejętności i wiedzy, w tym w zakresie ochrony środowiska. Wszystkie inicjatywy (z wyłączeniem dróg) realizowane będą poprzez granty lub operacje własne LGD.

Realizacja celu ogólnego 4 – zintegrowanie wewnętrzne obszaru historycznej Krajny (poprzez realizację działań promocyjnych i usprawniających funkcjonowanie partnerstw) oraz jego celów szczegółowych będzie wsparte kwotą 250 000 zł. Kwota ta pochodzić będzie z dwóch poddziałań: 19.3. – 160 000 zł i 19.2. – 90 000 zł (podczas gdy realizacja wcześniej opisanych celów finansowana będzie z jednego poddziałania 19.2.).

Wsparcie projektu współpracy (cel szczegółowy 4.1) nakierowane jest na wzmocnienie identyfikacji społeczności terenów historycznej Krajny, obejmującej obszary 4 LGD i promocje jej potencjałów. Wsparcie celu szczegółowego 4.2. (w ramach poddziałania 19.2.) zapewnić ma kompleksową promocję walorów przyrodniczych, kulturowych, społeczno-gospodarczych i innych obszaru objętego LSR. Szczegółowy budżet LSR zamieszczono w załączniku nr 4 do Strategii.

VIII.3. Powiązanie budżetu z planem działania i z kryteriami wyboru operacji

Budżet powiązany jest z planem działania, w tym co do wysokości kwot na poszczególne cele (i przedsięwzięcia) oraz z kryteriami wyboru operacji, preferującymi między innymi wnioskodawców oferujących wyższy wkład własny niż wymagane minimum.

IX. PLAN KOMUNIKACJI

Głównym zadaniem opracowanego planu komunikacji jest zapewnienie trwałej i skutecznej współpracy na linii LGD – społeczność lokalna, dzięki której cele ogólne i szczegółowe Lokalnej Strategii Rozwoju zostaną zrealizowane, a osiągnięte wskaźniki będą miały trwały charakter. W procesie konstruowania planu komunikacji LGD wzięło pod uwagę własne doświadczenia związane wdrażaniem podejścia LEADER w latach 2007-2013. Projekt planu komunikacji poddano konsultacjom społecznym z wykorzystaniem metod partycypacyjnych (m.in. dyskusja reprezentantów różnych grup docelowych, wywiady indywidualne). Przeanalizowano wszystkie działania komunikacyjne pod kątem ich trafności oraz uzyskanych informacji zwrotnych. W wyniku analizy eksperckiej i konsultacji uzupełniono w planie kanały dotarcia do grup defaworyzowanych. Opracowany plan składa się z opisu celów komunikacji, opisu grup docelowych, przedstawienia planowanych działań komunikacyjnych oraz omówienia narzędzi, których Stowarzyszenie zamierza używać na każdym etapie wdrażania LSR. Dla potrzeb zweryfikowania skuteczności i uzyskania informacji zwrotnej plan zawiera również elementy ewaluacji i monitoringu działań komunikacyjnych. Plan komunikacji został zawarty w załączniku nr 4 do Lokalnej Strategii Rozwoju.

X. ZINTEGROWANIE

Aby realizowane strategie, programy bądź plany przynosiły maksymalne efekty, powinny wzajemnie się uzupełniać,. LSR dąży do osiągania wspólnych celów z innymi dokumentami planistycznymi obowiązującymi na jej obszarze. Oprócz porównań celów LSR z celami *Strategii rozwoju województwa wielkopolskiego do 2020 roku – Wielkopolska 2020* dokonano też porównań z celami Strategii rozwoju społeczno-gospodarczego powiatu pilskiego na lata 2015-2025. Powiat pilski obejmuje swym zasięgiem gminy wchodzące w skład LGD, a w swej *Strategii rozwoju społeczno-gospodarczego powiatu pilskiego na lata 2015-2025*odnosi się do wszystkich obszarów tematycznych, także objętych strategiami bądź programami branżowymi z uwzględnieniem gmin.

Analiza porównań celów LSR z celami strategii województwa i powiatu wykazuje ich wzajemną spójność.

Nadto cele LSR, głównie poprzez przypisane im przedsięwzięcia, uwzględniać będą cele przekrojowe PROW (środowisko, klimat, innowacje) i pokrewne im cele horyzontalne (zasady realizacji celów) *Strategii rozwoju województwa wielkopolskiego do 2020 roku – Wielkopolska 2020*, takie jak: zrównoważony rozwój, innowacje, równe szanse i włączenie społeczne, współpraca i sieciowanie, aktywność obywatelska.

X.1. Zgodność i komplementarność celów LSR ze strategiami obowiązującymi na obszarze LSR (patrz tabela nr 21)

Tabela 22. Zgodność i komplementarność ze strategiami obowiązującymi na obszarze LSR

Cele LSR	Cele Strategii rozwoju województwa wielkopolskiego do 2020 r., z którymi cele LSR są zgodne i komplementarne	Cele Strategii rozwoju społeczno-gospodarczego powiatu pilskiego na lata 2015-2025, z którymi cele LSR są zgodne i komplementarne	Zgodność LSR z trzema celami przekrojowymi PROW 2014-2020 tj. ochroną środowiska, przeciwdziałaniu zmianom klimatu oraz innowacyjnością
Cel ogólny 1. Zmniejszenie bezrobocia i poprawa warunków życia poprzez wzrost aktywności gospodarczej na obszarze LSR Krajna nad Notecią do 2023 roku Cel szczegółowy 1.1. Zwiększenie aktywności gospodarczej podmiotów i mieszkańców z obszaru LSR Krajna nad Notecią do 2023 roku Cel szczegółowy 1.2. Tworzenie i poprawa wykorzystania infrastruktury lokalnej służącej aktywności gospodarczej podmiotów i mieszkańców obszaru LSR Krajna nad Notecią do 2023 roku	*Cel strategiczny 5. Zwiększenie spójności województwa* Cel operacyjny 5.2. Rozwój obszarów wiejskich *Cel strategiczny 6. Wzmocnienie potencjału gospodarczego regionu* Cel operacyjny 6.1. Zwiększenie innowacyjności Cel operacyjny 6.3. Rozwój sieci i kooperacji w gospodarce Cel operacyjny 6.10. Poprawa warunków dla rozwoju rolnictwa i przetwórstwa rolnego Cel operacyjny 6.11. Rozwój gospodarki społecznej *Cel strategiczny 7. Wzrost kompetencji mieszkańców i zatrudnienia* Cel operacyjny 7.3. Promocja przedsiębiorczości i zatrudnialności	*Obszar strategiczny: Gospodarka* Cel strategiczny 1: Tworzenie warunków dla rozwoju przedsiębiorczości Cel strategiczny 2: Dążenie do zrównoważonego rozwoju powiatu – w tym cel operacyjny: Wsparcie rolnictwa i przetwórstwa rolno-spożywczego *Obszar strategiczny: Rozwój kapitału ludzkiego* Cel strategiczny 1: Rozwój lokalnego rynku pracy	W ramach celu ogólnego 1., jego celów szczegółowych i przedsięwzięć, gospodarka i przedsiębiorczość będą jak dotąd – co zdiagnozowano w rozdziale III.2. – zintegrowane ze środowiskiem, żyjąc z nim w harmonijnej symbiozie. Dla realizacji celu spodziewane są w trakcie naborów wniosków o pomoc – jak ustalono na podstawie zebranych materiałów i konsultacji społecznych – operacje sprzyjające środowisku, w tym także związane z zielonymi miejscami pracy, z odnawialną energią, obsługą ruchu turystycznego, bądź operacje neutralne wobec środowiska. Znacząca ilość spodziewanych operacji będzie miała charakter innowacyjny.
Cel ogólny 2. *2. Wzrost satysfakcji mieszkańców i turystów z poprawy dostępności infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej oraz dziedzictwa lokalnego na obszarze LSR do 2023 roku* Cel szczegółowy 2.1.	*Cel strategiczny 5. Zwiększenie spójności województwa* Cel operacyjny 5.2. Rozwój obszarów wiejskich *Cel strategiczny 8. Zwiększanie zasobów oraz wyrównywanie potencjałów społecznych województwa* Cel operacyjny 8.4.	*Obszar strategiczny: Środowisko* Cel strategiczny 2: Wykorzystanie walorów środowiskowych w rozwoju powiatu Cel operacyjny: Rozwój infrastruktury turystycznej powiatu	Inwestycje w rozwój ogólnodostępnej i niekomercyjnej infrastruktury turystycznej, rekreacyjnej i zachowanie dziedzictwa lokalnego realizowane w ramach przedsięwzięć przypisanych celowi ogólnemu 2. i celom szczegółowym, wpisują się wprost w cele przekrojowe w zakresie ochrony środowiska i przeciwdziałania

Zwiększenie dostępności i wykorzystania niekomercyjnej i ogólnodostępnej infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej na obszarze LSR do 2023 roku Cel szczegółowy 2.2. 2.2 Zwiększenie dostępności i sposobów wykorzystania obiektów i instytucji w zakresie dziedzictwa lokalnego na obszarze LSR do 2023 roku	Promocja zdrowego stylu życia Cel operacyjny 8.10. Ochrona i utrwalanie dziedzictwa kulturowego	*Obszar strategiczny: Przestrzeń przyjazna mieszkańcom* Cel strategiczny 2: Rozwój infrastruktury na rzecz podniesienia jakości życia	zmianom klimatu. Spodziewane są bowiem w ramach naborów wniosków o pomoc operacje budowy/przebudowy małej infrastruktury związanej głównie z ekoturystyką. Dotyczą ścieżek przyrodniczo-edukacyjnych, punktów widokowych, tablic informacyjnych, krótkich odcinków ścieżek pieszych i rowerowych, remontu wagonów kolejki wąskotorowej. Niektóre projekty będą miały charakter innowacyjny.
Cel ogólny 3. *Wzmocnienie kapitału społecznego i zasobów oraz poprawa integracji wewnętrznej obszaru LSR do 2023 roku* Cel szczegółowy 3.1. Wzmocnienie kapitału społecznego obszaru LGD poprzez usprawnienie infrastruktury drogowej w zakresie włączenia społecznego na obszarze LSR do 2023 roku Cel szczegółowy 3.2. Wzmocnienie kapitału społecznego poprzez zwiększenie aktywności społecznej mieszkańców, w tym z grup defaworyzowanych na obszarze LSR do 2023 roku Cel szczegółowy 3.3. Podnoszenie wiedzy i umiejętności mieszkańców poprzez realizację inicjatyw szkoleniowych	*Cel strategiczny 2. Poprawa stanu środowiska i racjonalne gospodarowanie jego zasobami* Cel operacyjny 2.10. Promocja postaw ekologicznych *Cel strategiczny 5. Zwiększenie spójności województwa* Cel operacyjny 5.2. Rozwój obszarów wiejskich *Cel strategiczny 8. Zwiększanie zasobów oraz wyrównywanie potencjałów społecznych województwa* Cel operacyjny 8.5. Wzmacnianie włączenia społecznego Cel operacyjny 8.8. Budowa kapitału społecznego na rzecz społeczeństwa obywatelskiego Cel operacyjny 8.10. Ochrona i utrwalanie dziedzictwa kulturowego	*Obszar strategiczny: Środowisko* Cel strategiczny 1: Skuteczna ochrona środowiska przed zanieczyszczeniami Cel operacyjny: Edukacja ekologiczna mieszkańców powiatu *Obszar strategiczny: Przestrzeń przyjazna mieszkańcom* Cel operacyjny: Podjęcie działań na rzecz aktywizacji osób z niepełnosprawnościami *Obszar strategiczny: Rozwój kapitału ludzkiego* Cel strategiczny 5: Przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu Cel operacyjny: Rozwój kapitału społecznego sprzyjającego samoorganizacji i integracji społecznej oraz służących budowaniu tożsamości lokalnej	W ramach celu ogólnego 3., celów szczegółowych i jednego z przedsięwzięć przewidziane są inicjatywy szkoleniowe w zakresie ochrony środowiska, zapobiegania zmianom klimatycznym, z wykorzystaniem rozwiązań innowacyjnych. Inne z kolei przedsięwzięcia, dotyczące inicjatyw lokalnych – znając pomysły i kreatywność lokalnej społeczności – zaowocują szeregiem wniosków o pomoc na realizację operacji, z których licząca się część będzie miała charakter innowacyjny.

Cel ogólny 4. *Zintegrowanie wewnętrzne obszaru historycznej Krajny poprzez realizację działań promocyjnych i usprawnienie funkcjonowania partnerstw do 2023 roku* Cel szczegółowy 4.1. Wzmocnienie identyfikacji społeczności lokalnej z obszarem historycznej Krajny poprzez realizację projektów współpracy do 2023 roku Cel szczegółowy 4.2. Promocja walorów obszaru LSR do 2023 roku	*Cel strategiczny 5. Zwiększenie spójności województwa* Cel operacyjny 5.2. Rozwój obszarów wiejskich *Cel strategiczny 9. Wzrost bezpieczeństwa i sprawności zarządzania regionem* Cel operacyjny 9.2. Budowa wizerunku województwa i jego promocja Cel operacyjny 9.6. Rozwój współpracy terytorialnej	*Obszar strategiczny: Gospodarka* Cel strategiczny 3: Promocja potencjału gospodarczego powiatu	Projekt współpracy oraz operacje w zakresie promocji obszaru LGD dotyczyć będą promocji walorów przyrodniczych oraz ochrony całego dziedzictwa przyrodniczego i historycznego. Projekt współpracy wraz z kompleksową promocją ma charakter innowacyjny. Nigdy bowiem w takim zakresie nie podejmowano tej problematyki w całym obszarze historycznym Krajny.

X.2. Opis sposobu zintegrowania różnych sektorów, partnerów, zasobów czy branż działalności gospodarczej w celu kompleksowej realizacji przedsięwzięć

Doboru celów i przedsięwzięć dokonano w taki sposób, aby tworzyły spójny, komplementarny system, a ich efekty w jednych dziedzinach wzmacniały efekty w innych. Tezę tę potwierdzają następujące przykłady, odnoszące się do poszczególnych celów ogólnych.

1) Wsparcie tworzenia inkubatorów przetwórstwa lokalnego (cel szczegółowy 1.2, przedsięwzięcie 1.2.1) przyczyni się nie tylko do zróżnicowania i wzrostu dochodów rolników i innych przetwórców, ale też do współpracy z podmiotem udostępniającym inkubator. Przyczyni się do nawiązywania bezpośrednich kontaktów z konsumentami przetworzonych produktów bądź do współpracy samych przetwórców poprzez zawiązywanie sieci skracania łańcuchów żywnościowych, lepszego marketingu i zbytu (np. sieci typu przetwórca-sklep). W ten sposób następuje zintegrowanie 3 różnych branż i partnerów w ramach realizowanego przedsięwzięcia (producentów, przetwórców i handlowców).

   Nie inaczej będzie z całym sektorem gospodarki. Jest on bowiem skazany na nawiązywanie więzi i współpracę z własnym środowiskiem biznesowym i społecznościami lokalnymi dla zapewnienia swego funkcjonowania.

   Cel ogólny 1 jest spójny z pozostałymi celami ogólnymi.

2) Inwestycje w ogólnodostępną, niekomercyjną infrastrukturę turystyczną i rekreacyjną objęte zakresem drugiego celu ogólnego zwiększą atrakcyjność obszaru LSR nie tylko dla mieszkańców i turystów, ale także dla potencjalnych inwestorów sektora gospodarki (w tym turystycznego) objętego wsparciem w ramach pierwszego celu ogólnego. Poprawią się też warunki do aktywnego, prozdrowotnego trybu życia, wypoczynku i rekreacji grupom docelowym – końcowym beneficjentom realizacji trzeciego celu ogólnego.

3) Inicjatywy lokalne przewidziane w ramach realizacji trzeciego celu ogólnego nakierowane m.in. na edukację, aktywność społeczną i fizyczną mieszkańców oraz na włączenie społeczne grup defaworyzowanych poprawią ich wiedzę i umiejętności oraz wewnętrzną integrację. Ułatwią zdobywanie pracy, co ma znaczenie i dla gospodarki, i ograniczenia ubóstwa, związanego głównie z brakiem zatrudnienia. Zaś animowanie czynnego wypoczynku i rekreacji powiązane jest na zasadzie wzajemnych korzyści z inwestycjami w ogólnodostępną, niekomercyjną infrastrukturę realizowaną w celu ogólnym drugim.

4) Współpraca pomiędzy różnymi LGD i zintegrowana promocja przewidziane w celu ogólnym czwartym przyczyni się do realizacji pozostałych celów LSR i wzmocni ich efekty.

XI. MONITORING I EWALUACJA

W ramach oceny efektów wdrażania LSR, a także badania poziomu osiągnięcia zakładanych celów, rezultatów oraz budżetu przeprowadzone będą działania w zakresie monitoringu i ewaluacji. Celem tych działań będzie usprawnienie działalności LGD w zakresie wdrażania LSR, wyniki ewaluacji posłużą też do podejmowania decyzji o aktualizacji LSR. Monitoring i ewaluacja obejmie zarówno funkcjonowanie LGD, jak również wdrażanie LSR. Ocena będzie dokonywana przez organy wewnętrzne LGD i przez zewnętrznych ekspertów. Zasady monitorowania i ewaluacji zostały zaakceptowane przez społeczność lokalną w trakcie prowadzonych partycypacyjnych metod konsultacji. Szczegółowe procedury ewaluacji i monitoringu zamieszczono w załączniku do LSR.

XII. STRATEGICZNA OCENA ODDZIAŁYWANIA NA ŚRODOWISKO

Lokalna Strategia Rozwoju w najszerszym wymiarze realizuje cel szczegółowy 6B – „wspieranie lokalnego rozwoju na obszarach wiejskich" w ramach priorytetu 6. – „wspieranie włączenia społecznego, ograniczenia ubóstwa i rozwoju gospodarczego na obszarach wiejskich" Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020. Opracowana LSR w pełni wpisuje się w ramy wyznaczone przez PROW dla realizowanych przez LGD Lokalnych Strategii Rozwoju i ma na celu podnoszenie kompetencji osób z obszaru LSR, wymianę doświadczeń i dobrych praktyk w powiązaniu ze wzrostem mobilności zawodowej, a także dywersyfikację źródeł dochodu oraz rozwój przedsiębiorczości. PROW na lata 2014-2020 został poddany prognozie oddziaływania na środowisko, wyniki analizy wykazały silny pozytywny wpływ na wszystkie rodzaje oddziaływań na ludzi i jednocześnie brak jakiegokolwiek wpływu na takie elementy środowiska jak różnorodność biologiczna, powierzchnia ziemi, krajobraz i klimat.

W diagnozie obszaru oraz w analizie SWOT wskazano lokalne potrzeby i priorytety w odwołaniu do lokalnych uwarunkowań i zasobów. Należy zauważyć, iż w LSR uznano wykorzystanie lokalnych zasobów: surowców, miejscowej infrastruktury, lokalizacji, dziedzictwa, zasobów przyrodniczych itp. za kwestię priorytetową. Ich uwzględnienie będzie determinować wybór operacji.

Podczas analizy potencjału wzięto przede wszystkim pod uwagę zasoby środowiskowo-klimatyczne. Społeczność lokalna obszaru LSR jest w najwyższym stopniu zainteresowana zrównoważonym rozwojem i przeciwdziałaniem pogorszeniu stanu środowiska, bowiem jego jakość wpływa bezpośrednio na warunki życia i potencjał rozwoju danego obszaru. Jednym z cenniejszych przyrodniczo terenów chronionych na obszarze LSR są obszary NATURA 2000. W ramach realizacji LSR będą realizowane przedsięwzięcia bezpośrednio związane z ochroną obszaru NATURA 2000. Do realizacji celów przekrojowych w zakresie ochrony środowiska i klimatu przyczynią się realizowane w ramach drugiego celu ogólnego inwestycje w rozwój ogólnodostępnej i niekomercyjnej infrastruktury turystycznej, rekreacyjnej, kulturalnej oraz w zachowanie dziedzictwa lokalnego. LSR dopuszcza inwestycje na obszarach NATURA 2000, jeśli będą one związane z ekoturystyką i zielonymi miejscami pracy (centra edukacyjne, obsługi ruchu turystycznego, punkty widokowe, tablice informacyjne, a także rozwój przedsiębiorczości powiązanej z siecią NATURA 2000). W ramach działalności edukacyjnej realizowanej w ramach trzeciego celu ogólnego przewidziano operacje z zakresu podnoszenia świadomości czy promowania postaw prośrodowiskowych i proklimatycznych a także preferujących innowacyjne rozwiązania.

Ze względu na swój charakter LSR będzie wpływać pozytywnie na wszystkie rodzaje oddziaływań na ludzi. Wynikało to będzie z podnoszenia kwalifikacji mieszkańców obszarów wiejskich, budowy i zacieśniania więzi społecznych, podejmowania inicjatyw służących lokalnemu rozwojowi gospodarczemu oraz ogólnej poprawy dochodów społeczności lokalnej. Możliwość realizacji w ramach LSR projektów o charakterze inwestycyjnym promujących turystykę, rekreację i dziedzictwo lokalne wpłynie pozytywnie w sposób pośredni, wtórny i skumulowany na dobra materialne. Będzie to oddziaływanie stałe, średnie i długoterminowe. W perspektywie długookresowej będzie to pozytywny stały, wtórny i skumulowany wpływ na zwierzęta, rośliny, wodę i powietrze. Jednocześnie realizacja strategii nie będzie oddziaływać w jakikolwiek sposób na takie elementy środowiska jak: różnorodność biologiczna, powierzchnia ziemi, krajobraz i klimat.

Mając na uwadze powyższą analizę, a także interpretację Generalnego Dyrektora Ochrony Środowiska zawartą w piśmie do Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 10 października 2014 r. o znaku DOOŚsoos.070.454.2014.JP, należy stwierdzić, iż realizacja LSR nie powoduje powstania ryzyka wystąpienia znaczącego oddziaływania na środowisko. Co więcej, w przypadku obszarów NATURA 2000 realizacja LSR ściśle i bezpośrednio wiąże się z ochroną tego obszaru lub wynika z tej ochrony. W związku z powyższym, w oparciu o art. 46 ust. 3 ustawy z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (Dz.U. 2008 Nr 199 poz. 1227 z późn. zm.), stwierdza się brak wymogu przeprowadzenia strategicznej oceny oddziaływania na środowisko dla Lokalnej Strategii Rozwoju. Niezależnie od tego realizacja niektórych operacji w ramach LSR poprzedzona będzie stosowną analizą z zakresu oddziaływania na środowisko dokonywaną przez beneficjenta pomocy lub na jego zlecenie, zgodnie z obowiązującymi w tym zakresie przepisami.

WYKAZ WYKORZYSTANEJ LITERATURY

1. Ustawa z dnia 20 lutego 2015 r. o rozwoju lokalnym z udziałem lokalnej społeczności (Dz. U. poz. 378)
2. Ustawa z dnia 20 lutego 2015 r. o wspieraniu rozwoju obszarów wiejskich z udziałem EFRROW w ramach PROW 2014-2020 (Dz. U. poz. 349) oraz wydane na jej podstawie przepisy wykonawcze (rozporządzenia)
3. *Poradnik dla LGD w zakresie opracowania LSR na lata 2014-2020,* Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Obszarów Wiejskich, Warszawa 2015
4. *Rynek pracy w województwie wielkopolskim w 2012 r.*, Urząd Statystyczny w Poznaniu, Poznań 2013
5. *Rynek pracy w województwie wielkopolskim i jego powiatach*, Wielkopolskie Obserwatorium Rynku Pracy II (WUP), Poznań 2014
6. *Budowa kapitału społecznego do wykorzystania w procesie zarządzania rozwojem kierowanym przez lokalną społeczność,* Publikacja opracowana przez Centrum Doradztwa Rolniczego w Brwinowie, sygnowana przez MRiRW, współfinansowana w ramach Pomocy Technicznej, PROW 2007-2013, Warszawa 2015
7. *Podręcznik tworzenia systemów i ewaluacji wskaźników w lokalnych strategiach rozwoju*, sygnowany przez MRiRW, Warszawa 2010
8. *Strategia rozwoju województwa wielkopolskiego do 2020 roku – Wielkopolska 2020,* Zarząd Województwa Wielkopolskiego, Poznań 2012
9. *Strategia rozwoju społeczno-gospodarczego powiatu pilskiego na lata 2015-2025,* Starostwo Powiatowe w Pile, Piła 2014
10. *Biuletyn Informacyjny za grudzień 2014 r.*, Powiatowy Urząd Pracy w Pile, Piła 2015

Załącznik nr 1. Procedura aktualizacji Lokalnej Strategii Rozwoju

Procedura określa sposób wszczynania działań w celu aktualizacji LSR, zasady związane z opracowywaniem zmian oraz tryb przyjmowania zmian w Lokalnej Strategii Rozwoju „Krajna nad Notecią".

Aktualizacji LSR podlegają elementy strategii, na które stowarzyszenie może mieć wpływ lub na które wpływają czynniki zewnętrzne, np. zmiany w prawie. W związku z tym co do zasady charakterystyka LGD, diagnoza obszaru oraz analiza SWOT nie podlegają zmianie, ponieważ mają charakter historyczny, dotyczący stanu Lokalnej Grupy Działania i obszaru LSR w konkretnym, historycznie zdefiniowanym miejscu i okresie.
Konieczność dokonywania zmian w treści strategii może wynikać zarówno z czynników wewnętrznych i/lub uwarunkowań zewnętrznych, w szczególności takich jak: trudność w realizacji wskaźników/budżetu/harmonogramu LSR zgodnie z przyjętymi założeniami, negatywna ocena realizacji LSR w wyniku prowadzonej ewaluacji/monitoringu, niskie poparcie społeczne dla realizowanych działań, nowe dominanty i/lub zmiany prawne/społeczne/gospodarcze/polityczne, wpływające niekorzystnie na realizację LSR.
W ramach procedury aktualizacji LSR przewiduje się następujące etapy:

1. Realizacja działań w ramach monitoringu i ewaluacji, planu komunikacji, planu działania, budżetu i harmonogramu oraz bieżąca weryfikacja zgodności przyjętych założeń z otrzymanymi wynikami i otoczeniem prawnym;
2. Udostępnienie na stronie internetowej LGD informacji o zbieraniu wniosków i uwag dotyczących LSR oraz bieżąca weryfikacja zgłaszanych za pośrednictwem formularza opinii/uwag do LSR;
3. W przypadku zaistnienia konieczności– przygotowywanie rekomendacji zmian zapisów w LSR w postaci raportu;
4. Upublicznienie propozycji zmian, zebranie uwag i wniosków w ramach konsultacji ze społecznością lokalną poprzez adekwatne metody partycypacji społecznej, w tym konsultacje z wykorzystaniem np. strony internetowej, poczty elektronicznej, ankiety, indywidualnych spotkań w Biurze LGD, spotkań konsultacyjnych ze społecznościami, w uzasadnionych przypadkach ekspertów zewnętrznych itp. Proces konsultacji obejmuje minimum trzy metody partycypacyjne angażujące społeczność lokalną;
5. Przedstawienie na Walnym Zebraniu Członków skonsultowanych zmian i podjęcie uchwały o zmianie LSR;
6. Wystąpienie z wnioskiem o aktualizację LSR do instytucji wdrażającej;
7. Udostępnienie zaktualizowanej LSR w Biurze LGD i na stronie internetowej LGD.

Powyższa procedura nie jest obowiązkowa w przypadku wystąpienia zmian w przepisach prawa powszechnie obowiązującego oraz w przypadku wezwania przez Samorząd Województwa do wprowadzenia zmian. W takich przypadkach wystarczające jest dokonanie aktualizacji LSR zgodnie z zaistniałymi zmianami w przepisach lub zgodnie z wezwaniem Samorządu Województwa oraz przyjęcie zaktualizowanej LSR przez Zarząd LGD w formie uchwały. Po dokonaniu aktualizacji LSR w takim trybie LGD występuje z wnioskiem o akceptację zmian do Samorządu Województwa. Zmiana obowiązuje od dnia akceptacji przez Samorząd Województwa. Zatwierdzona LSR jest udostępniana w Biurze LGD i na stronie internetowej LGD.

Załącznik nr 2. Procedura dokonywania ewaluacji i monitoringu

Ewaluacji i monitoringowi podlegać będą wszystkie kluczowe obszary funkcjonowania LGD, a także kluczowe elementy LSR. Dla ułatwienia analizy adekwatności i wykonalności metodologii zaplanowanych działań w zakresie monitoringu i ewaluacji oraz zapewnienia przejrzystości zbierania i analizy danych, sposób realizacji monitoringu i ewaluacji przedstawiono w formie tabelarycznej.

Tabela 23.

Elementy podlegające ocenie	Podmiot oceniający	Metody pomiaru	Okres pomiaru	Ocena
EWALUACJA FUNKCJONOWANIA LGD				
Pracownicy biura LGD, Rada ds. Wyboru Projektów, podwykonawcy	Zarząd LGD (ocena własna)	arkusz oceny pracownika wypełniany przez przełożonego opinia zarządu opinia Komisji Rewizyjnej	Czas pomiaru: I kwartał roku następującego po roku ocenianym Okres objęty pomiarem: cały rok kalendarzowy	- rzetelne i terminowe wypełnianie obowiązków wskazanych w umowie - realizacja LSR zgodnie z harmonogramem - uczestnictwo w posiedzeniach - przestrzeganie regulaminu
Biuro projektu	Ewaluacja z udziałem społeczności lokalnej	Analiza przeprowadzona na podstawie PAPI lub CAPI lub CATI lub CAWI lub IDI z pracownikami LGD, beneficjentami i wnioskodawcami	Czas pomiaru: I kwartał roku następującego po roku ocenianym Okres objęty pomiarem: cały rok kalendarzowy	- jakość świadczonych usług - formalne aspekty biura (godziny otwarcia, komunikacja dwustronna itp.)
Przebieg konkursów	Zarząd LGD (ocena własna) i/lub Zewnętrzni, niezależni eksperci (ocena zewnętrzna)	Analiza przeprowadzona na podstawie PAPI lub CAPI lub CATI lub CAWI lub IDI z pracownikami LGD, beneficjentami i wnioskodawcami pośrednim wskaźnikiem prawidłowości przebiegu konkursu będzie liczba uwzględnionych protestów	Czas pomiaru: I kwartał roku następującego po roku ocenianym Okres objęty pomiarem: cały rok kalendarzowy	- dostosowanie naborów do oczekiwań wnioskodawców - przejrzystość i czytelność dokumentów konkursowych, w tym regulaminu naboru - transparentność przeprowadzonych czynności - poprawność prowadzonych czynności
Promocja i działania w zakresie aktywizacji	Zarząd LGD (ocena własna) i/lub Zewnętrzni, niezależni eksperci (ocena zewnętrzna) i/ lub	Analiza przeprowadzona na podstawie PAPI lub CAPI lub CATI lub CAWI lub IDI z pracownikami LGD,	Czas pomiaru: I kwartał roku następującego po roku ocenianym Okres objęty pomiarem: cały rok kalendarzowy	- trafność wyboru metod promocyjnych - ocena funkcjonowania strony internetowej LGD - zasięg realizowanych działań promocyjnych i aktywizacji

	Ewaluacja z udziałem społeczności lokalnej	beneficjentami i wnioskodawcami		- jakość prowadzonych działań w zakresie aktywizacji - adekwatność oferowanych tematów w zakresie aktywizacji do potrzeb grup docelowych
EWALUACJA WDRAŻANIA LSR				
Cele określone w LSR procedury wyboru operacji kryteria wyboru harmonogram prowadzonych naborów budżet LSR plan komunikacji	Zarząd LGD (ocena własna) i/lub Zewnętrzni, niezależni eksperci (ocena zewnętrzna) i/lub Ewaluacja z udziałem społeczności lokalnej	Analiza przeprowadzona na podstawie PAPI lub CAPI lub CATI lub CAWI lub IDI z pracownikami LGD, beneficjentami i wnioskodawcami	Czas pomiaru: I kwartał roku następującego po roku ocenianym Okres objęty pomiarem: cały rok kalendarzowy	- poziom realizacji zakładanych celów - skuteczność i trafność założonych kryteriów oraz ich adekwatność dla specyfiki wnioskodawców - zgodność budżetu z zakładanymi celami - skuteczność metod dotarcia do grup docelowych i osiągania zaplanowanych efektów w zakresie komunikacji
MONITORING LGD				
Harmonogram ogłaszania konkursów	Pracownicy LGD (ocena własna)	dane zebrane z przeprowadzo-nych konkursów, prowadzone rejestry danych	Monitoring na bieżąco Raz na kwartał sprawozdanie do Zarządu z wykonania planu I kwartał roku następującego po roku ocenianym sprawozdanie z wykonania planu	- zgodność ogłaszania konkursów z harmonogramem
Budżet LGD	Pracownicy LGD (ocena własna)	prowadzone rejestry danych, w tym ewidencja księgowa	Monitoring na bieżąco Raz na kwartał sprawozdanie do Zarządu z wykonania planu I kwartał roku następującego po roku ocenianym sprawozdanie z wykonania planu	- stopień wykorzystania funduszy - wysokość zakontraktowanych środków
MONITORING LSR				
Wskaźniki produktów i rezultatów	Pracownicy LGD (ocena własna)	dane zebrane z przeprowadzonych konkursów prowadzone rejestry danych	Monitoring na bieżąco I kwartał roku następującego po roku ocenianym sprawozdanie z wykonania planu	- poziom osiągniecia produktów i rezultatów dla przedsięwzięć
Wdrażanie operacji	Pracownicy LGD (ocena własna)	przeprowadzona na podstawie PAPI lub CAPI lub CATI lub CAWI lub IDI z beneficjentami bezpośrednie wizje lokalne na miejscu realizacji operacji	Monitoring na bieżąco	- stopień zaawansowania realizacji operacji przez beneficjenta - poprawność wykonania harmonogramu rzeczowo-finansowego

Poza działaniami cząstkowymi raz w roku zbiorczej ocenie podlegają wszystkie kluczowe obszary LSR. W tym celu biuro LGD sporządza corocznie informację z realizacji LSR i działalności LGD, po czym organizuje warsztat analityczno-refleksyjny udostępniając wcześniej tę informację jego uczestnikom, reprezentującym Zarząd

i Radę ds. Wyboru Projektów oraz przedstawicieli innych interesariuszy. Ustalenia, oceny i wnioski z tych warsztatów mogą być przydatne organom LGD do usprawnienia pracy oraz użyteczne przy ewaluacji końcowej. Są też pomocne przy sporządzaniu corocznego sprawozdania z realizacji LSR, przedkładanego Zarządowi Województwa.

W ramach oceny skuteczności realizacji LSR zastosowane będą następujące **kryteria ewaluacji**:

- trafności (w jakim stopniu cele LSR odpowiadają potrzebom i priorytetom społeczności lokalnej),
- efektywności (jaki jest stosunek poniesionych nakładów do uzyskanych produktów, rezultatów i oddziaływania),
- skuteczności (do jakiego stopnia cele LSR zdefiniowane na etapie programowania zostały osiągnięte na danym etapie, a przede wszystkim w ramach wyznaczonych kamieni milowych),
- trwałości (jakie jest prawdopodobieństwo, że zmiany w obszarze działania LGD i korzyści z tych zmian będą nadal kontynuowane),
- użyteczności (do jakiego stopnia rezultaty LSR odpowiadają potrzebom grup docelowych).

Etap ewaluacji *ex ante* został zrealizowany w ramach konsultacji podczas przygotowania całej Lokalnej Strategii Rozwoju. Udział społeczności lokalnej oraz przedstawicieli różnych sektorów na każdym kluczowym etapie przygotowania Strategii w sposób wystarczający pozwolił ocenić założenia LSR. W trakcie realizacji LSR będzie prowadzony bieżący monitoring i ewaluacja poszczególnych obszarów zarówno organizacji, jak i Strategii. Dane z monitoringu i ewaluacji *on going* wpłyną na korygowanie założeń LSR bądź wspomaganie określonych aktywności w celu usprawnienia poziomu realizacji konkretnego obszaru.

Oceny okresowej (*mid-term*) będzie dokonywało Walne Zebranie. Pierwsza nastąpi nie później niż pod koniec 2018 roku, kolejne w 2021 r. Po każdej ocenie okresowej Walne Zebranie rozważać będzie, czy sposób wdrażania LSR jest prawidłowy, oraz będzie wskazywać, co udoskonalić w sposobach wdrażania, jakie środki przedsięwziąć, by wspomaganie wdrażania Strategii było skuteczniejsze, bądź jakich zmian (aktualizacji) w niej dokonać, aby zapewnić pełną realizację zamierzeń. Ewentualna zmiana celów szczegółowych i przedsięwzięć, bądź innych zapisów dokonanych w LSR, następować będzie po konsultacjach ze społecznością lokalną – w myśl zasad i procedur aktualizacji LSR.

Ostatnia ocena, prawdopodobnie z udziałem podmiotu zewnętrznego, nastąpi po zakończeniu realizacji całego projektu (ocena *ex post*), nie wcześniej jednak niż w 2022roku. Jej celem będzie określenie głównych oddziaływań i długotrwałych skutków wdrażania Lokalnej Strategii Rozwoju. Miernikami zaś tej oceny będą wskaźniki oddziaływania, które opisano w rozdziale 5.

Załącznik nr 3. Plan działania

Cel ogólny	Lata	2016 - 2018			2019 - 2021			2022 - 2023			RAZEM 2016 - 2023		Program	Poddziałanie / zakres Programu
	Nazwa wskaźnika	Wartość z jednostką miary	% realizacji wskaźnika narastająco	Planowane wsparcie w PLN	Wartość z jednostką miary	% realizacji wskaźnika narastająco	Planowane wsparcie w PLN	Wartość z jednostką miary	% realizacji wskaźnika narastająco	Planowane wsparcie w PLN	Razem wartość wskaźników	Razem planowane wsparcie w PLN		
Cel szczegółowy 1.1 Zwiększenie aktywności gospodarczej podmiotów i mieszkańców z obszaru LSR Krajna nad Notecią do 2023 roku													PROW	
Przedsię-wzięcie 1.1.1	Liczba zrealizowanych operacji polegających na utworzeniu nowego przedsiębiorstwa	24 szt.	70,59%	1 200 000,00 zł	10 szt.	100%	500 000,00 zł	0	0%	0,00 zł	34 szt.	1 700 000,00 zł	PROW	Realizacja LSR
	Liczba zrealizowanych operacji ukierunkowanych na innowacje	21 szt.	100%	0,00 zł	0 szt.	0%	0,00 zł	0	0%	0,00 zł	21 szt.	0,00 zł		
	Liczba szkoleń	34 szt.	100%	0,00 zł	0 szt.	0%	0,00 zł	0	0%	0,00 zł	34 szt.	0,00 zł		
Przedsię-wzięcie 1.1.2	Liczba zrealizowanych operacji polegających na rozwoju istniejącego przedsiębiorstwa	5 szt.	50,00%	700 000,00 zł	5 szt.	100%	610 185,00 zł	0	0%	0,00 zł	10 szt.	1 310 185,00 zł		
	Liczba zrealizowanych operacji ukierunkowanych na innowacje	2 szt.	50,00%	0,00 zł	2 szt.	100%	0,00 zł	0	0%	0,00 zł	4 szt.	0,00 zł		
	Liczba nowych miejsc noclegowych	0 szt.	0%	0,00 zł	10 szt.	100%	0,00 zł	0	0%	0,00 zł	10 szt.	0,00 zł		
	Liczba szkoleń	2 szt.	66,67%	0,00 zł	1 szt.	100%	0,00 zł	0	0%	0,00 zł	3 szt.	0,00 zł		
Razem cel szczegółowy 1.1				1 900 000,00 zł			1 110 185,00 zł			0,00 zł		3 010 185,00 zł		
Cel szczegółowy 1.2 Tworzenie i poprawa wykorzystania infrastruktury lokalnej służącej aktywności gospodarczej podmiotów i mieszkańców z obszaru LSR Krajna nad Notecią do 2023 roku													PROW	
Przedsię-wzięcie 1.2.1	Liczba nowych inkubatorów (centrów) przetwórstwa lokalnego	1 szt.	50%	489 815,00 zł	1 szt.	100%	500 000,00 zł	0	0%	0,00 zł	2 szt.	989 815,00 zł	PROW	Realizacja LSR
	Liczba zrealizowanych operacji ukierunkowanych na innowacje	0	0%	0,00 zł	1 szt.	100%	0,00 zł	0	0%	0,00 zł	1 szt.	0,00 zł		
	Liczba szkoleń	0	0%	0,00 zł	1 szt.	100%	0,00 zł	0	0%	0,00 zł	1 szt.	0,00 zł		
Razem cel szczegółowy 1.2				489 815,00 zł			500 000,00 zł			0,00 zł		989 815,00 zł		
Aktywizacja w ramach celu ogólnego 1	Liczba podmiotów, którym udzielono indywidualnego doradztwa	150 szt.	50%	0,00 zł	150 szt.	100%	0,00 zł	0	0%	0,00 zł	300 szt.	0,00 zł	PROW	Aktywizacja
	Liczba spotkań informacyjno-konsultacyjnych LGD z mieszkańcami	9 szt.	75,00%	0,00 zł	3 szt.	100%	0,00 zł	0	0%	0,00 zł	12 szt.	0,00 zł		
Razem planowane wsparcie na przedsięwzięcia dedykowane tworzeniu i utrzymaniu miejsc pracy w ramach poddziałania Realizacja LSR PROW										**4 000 000,00 zł**	**50 % budżetu poddziałania Realizacja LSR**			
Razem cel ogólny 1				2 389 815,00 zł			1 610 185,00 zł			0,00 zł		4 000 000,00 zł		
Cel szczegółowy 2.1. Zwiększenie dostępności i wykorzystania niekomercyjnej i ogólnodostępnej infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej na obszarze LSR do 2023 roku													PROW	

Przedsięwzięcie 2.1.1	Liczba nowych obiektów infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej	25 szt.	100,00%	1 633 152,00 zł	0	0%	0,00 zł	0	0%	0,00 zł	25 szt.	1 633 152,00 zł	PROW	Realizacja LSR
	Liczba przebudowanych obiektów infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej	8 szt.	100,00%		0	0%	0,00 zł	0	0%		8 szt.		PROW	Realizacja LSR
	Długość wybudowanych lub przebudowanych ścieżek rowerowych i szlaków turystycznych	0,38 km	100,00%		0	0%	0,00 zł	0	0%		0,38 km		PROW	Realizacja LSR
Razem cel szczegółowy 2.1				1 633 152,00 zł			0,00 zł			0,00 zł		1 633 152,00 zł		
Cel szczegółowy 2.2 Zwiększenie dostępności i sposobów wykorzystania obiektów i instytucji w zakresie dziedzictwa lokalnego na obszarze LSR do 2023 roku													PROW	
Przedsięwzięcie 2.2.1	Liczba zabytków poddanych pracom konserwatorskim lub restauratorskim	0	0%	0,00 zł	5 szt.	100%	550 052,00 zł	0	0%	0,00 zł	5 szt.	550 052,00 zł	PROW	Realizacja LSR
Przedsięwzięcie 2.2.2	Liczba zabytków poddanych pracom konserwatorskim lub restauratorskim	3 szt.	100,00%	89 885,00 zł	0 szt.	0%	0,00 zł	0	0%	0,00 zł	3 szt.	89 885,00 zł		
	Liczba zrealizowanych operacji obejmujących wyposażenie mające na celu szerzenie lokalnej kultury i dziedzictwa lokalnego	1 szt.	4,17%	50 000,00 zł	19 szt.	83,33%	430 325,00 zł	4 szt.	100%	90 000,00 zł	24 szt.	570 325,00 zł	PROW	Realizacja LSR
	Liczba operacji obejmujących zachowanie dziedzictwa lokalnego	2 szt.	22,22%	39 889,00 zł	7 szt.	100,00%	92 266,00 zł	0	0%	0,00 zł	9 szt.	132 155,00 zł		
	Liczba podmiotów wspartych w ramach operacji obejmujących wyposażenie mające na celu szerzenie lokalnej kultury i dziedzictwa lokalnego	1 szt.	6,25%	0,00 zł	13 szt.	87,50%	0,00 zł	2 szt.	100%	0,00 zł	16 szt.	0,00 zł		
Razem cel szczegółowy 2.2				179 774,00 zł			1 072 643,00 zł			90 000,00 zł		1 342 417,00 zł		
Aktywizacja w ramach celu ogólnego 2	Liczba podmiotów, którym udzielono indywidualnego doradztwa	32 szt.	51,61%	0,00 zł	20 szt.	83,87%	0,00 zł	10 szt.	100%	0,00 zł	62 szt.	0,00 zł	PROW	Aktywizacja
	Liczba spotkań informacyjno-konsultacyjnych LGD z mieszkańcami	10 szt.	71,42%	0,00 zł	2 szt.	85,71%	0,00 zł	2 szt.	100%	0,00 zł	14 szt.	0,00 zł		
Razem cel ogólny 2				1 812 926,00 zł			1 072 643,00 zł			90 000,00 zł		2 975 569,00 zł		
Cel szczegółowy 3.1 Wzmocnienie kapitału społecznego obszaru LSR poprzez usprawnienie infrastruktury drogowej w zakresie włączenia społecznego na obszarze LSR do 2023 roku													PROW	
Przedsięwzięcie 3.1.1	Długość wybudowanych lub przebudowanych dróg	0 km	0%	0,00 zł	0,1 km	100%	149 913,00 zł	0	0%	0,00 zł	0,1 km	149 913,00 zł	PROW	Realizacja LSR
Razem cel szczegółowy 3.1				0,00 zł			149 913,00 zł			0,00 zł		149 913,00 zł		
Cel szczegółowy 3.2 Wzmocnienie kapitału społecznego poprzez zwiększenie aktywności społecznej mieszkańców, w tym grup defaworyzowanych na obszarze LSR do 2023 roku													PROW	
	Liczba wydarzeń/imprez	6 szt.	15,00%	100 000,00 zł	30 szt.	90,00%	418 518,00 zł	4 szt.	100%	50 000,00 zł	40 szt.	568 518,00 zł		

Przedsię-wzięcie 3.2.1	Liczba podmiotów lokalnych, które otrzymały wsparcie na realizację wydarzenia/imprezy	4 szt.	22,22%	0,00 zł	12 szt.	88,89%	0,00 zł	2 szt.	100%	0,00 zł	18 szt.	0,00 zł	PROW	Realizacja LSR
	Liczba zrealizowanych operacji ukierunkowanych na innowacje	4 szt.	40,00%	0,00 zł	5 szt.	90,00%	0,00 zł	1 szt.	100%	0,00 zł	10 szt.	0,00 zł		
Razem cel szczegółowy 3.2				100 000,00 zł			418 518,00 zł			50 000,00 zł		568 518,00 zł		
Cel szczegółowy 3.3 Podnoszenie wiedzy i umiejętności mieszkańców poprzez realizację inicjatyw szkoleniowych													PROW	
Przedsię-wzięcie 3.3.1	Liczba szkoleń	10 szt.	27,78%	50 000,00 zł	21 szt.	83,78%	116 000,00 zł	6 szt.	100%	50 000,00 zł	37 szt.	216 000,00 zł	PROW	Realizacja LSR
	Liczba zrealizowanych operacji ukierunkowanych na innowacje	2 szt.	100%	0,00 zł	0	0%	0,00 zł	0	0%	0,00 zł	2 szt.	0,00 zł		
Razem cel szczegółowy 3.3				50 000,00 zł			116 000,00 zł			50 000,00 zł		216 000,00 zł		
Aktywizacja w ramach celu ogólnego 3	Liczba podmiotów, którym udzielono indywidualnego doradztwa	50 szt.	43,48%	0,00 zł	45 szt.	82,61%	0,00 zł	20 szt.	100%	0,00 zł	115 szt.	0,00 zł	PROW	Aktywizacja
	Liczba spotkań informacyjno-konsultacyjnych LGD z mieszkańcami	10 szt.	76,92%	0,00 zł	2 szt.	92,31%	0,00 zł	1 szt.	100%	0,00 zł	13 szt.	0,00 zł		
Razem cel ogólny 3				150 000,00 zł			684 431,00 zł			100 000,00 zł		934 431,00 zł		
Cel szczegółowy 4.1. Wzmocnienie identyfikacji społeczności lokalnej z obszarem historycznej Krajny poprzez realizację projektów współpracy do 2023 roku													PROW	
Przedsię-wzięcie 4.1.1	Liczba zrealizowanych projektów współpracy	1 szt.	33,33%	60 000,00 zł	2 szt.	100%	100 000,00 zł	0	0%	0,00 zł	3 szt.	160 000,00 zł	PROW	Projekty współpracy
	Liczba LGD uczestniczących w projektach współpracy	3 szt.	42,86%	0,00 zł	4 szt.	100%	0,00 zł	0	0%	0,00 zł	7 szt.	0,00 zł		
	Liczba przeprowadzonych wydarzeń promocyjnych	1 szt.	33,33%	0,00 zł	2 szt.	100%	0,00 zł	0	0%	0,00 zł	3 szt.	0,00 zł		
	Liczba programów edukacyjnych związanych z dziedzictwem kulturalnym i historycznym Krajny	1 szt.	33,33%	0,00 zł	2 szt.	100%	0,00 zł	0	0%	0,00 zł	3 szt.	0,00 zł		
Razem cel szczegółowy 4.1				60 000,00 zł			100 000,00 zł			0,00 zł		160 000,00 zł		
Cel szczegółowy 4.2. Promocja walorów obszaru LSR do 2023 roku													PROW	
Przedsię-wzięcie 4.2.1	Liczba przeprowadzonych kampanii promocyjnych	0	0%	0,00 zł	2 szt.	100%	90 000,00 zł	0	0%	0,00 zł	2 szt.	90 000,00 zł	PROW	Realizacja LSR
	Liczba przeprowadzonych pojedynczych wydarzeń promocyjnych	0	0%	0,00 zł	9 szt.	100%	0,00 zł	0	0%	0,00 zł	9 szt.	0,00 zł		
	Liczba publikacji promujących obszar LSR w tym serwisów internetowych	0	0%	0,00 zł	3 szt.	100%	0,00 zł	0	0%	0,00 zł	3 szt.	0,00 zł		
	Liczba wydanych egzemplarzy materiałów promujących obszar LSR	0	0%	0,00 zł	10000 szt.	100%	0,00 zł	0	0%	0,00 zł	10000 szt.	0,00 zł		

	Liczba wypromowanych produktów lokalnych	0	0%	0,00 zł	2 szt.	100%	0,00 zł	0	0%	0,00 zł	2 szt.	0,00 zł		
Razem cel szczegółowy 4.2				0,00 zł			90 000,00 zł			0,00 zł		90 000,00 zł		
Aktywizacja w ramach celu ogólnego 4	Liczba podmiotów, którym udzielono indywidualnego doradztwa	0	0%	0,00 zł	2 szt.	100%	0,00 zł	0	0%	0,00 zł	2 szt.	0,00 zł	PROW	Aktywizacja
	Liczba spotkań informacyjno-konsultacyjnych LGD z mieszkańcami	0	0%	0,00 zł	1 szt.	100%	0,00 zł	0	0%	0,00 zł	1 szt.	0,00 zł		
Razem cel ogólny 4				60 000,00 zł			190 000,00 zł			0,00 zł		250 000,00 zł		
Koszty bieżące i aktywizacja*		0	41,18%	761 765,00 zł	0	96,69%	1 027 022,00 zł	0	100%	61 213,00 zł	0	1 850 000,00 zł	PROW	K. bieżące i aktywizacja
Razem koszty bieżące i aktywizacja*				761 765,00 zł			1 027 022,00 zł			61 213,00 zł		1 850 000,00 zł		
Razem LSR				5 174 506,00 zł			4 584 281,00 zł			251 213,00 zł		10 010 000,00 zł		
Razem planowane wsparcie na przedsięwzięcia dedykowane tworzeniu i utrzymaniu miejsc pracy w ramach poddziałania Realizacja LSR PROW										**4 000 000,00 zł**		**50 % budżetu poddziałania Realizacja LSR**		

Załącznik nr 4. Budżet LSR

Załączniki do rozdziału VIII.1

Wysokość wsparcia finansowego w ramach poszczególnych zakresów wsparcia

Zakres wsparcia	Wsparcie finansowe (PLN)		
	PROW	w tym: EFRROW	RAZEM
Realizacja LSR (art. 35 ust. 1 lit. b rozporządzenia nr 1303/2013)	8 000 000	5 090 400	8 000 000
Współpraca (art. 35 ust. 1 lit. c rozporządzenia nr 1303/2013)	160 000	101 808	160 000
Koszty bieżące (art. 35 ust. 1 lit. d rozporządzenia nr 1303/2013)	1 480 000	941 724,00	1 480 000
Aktywizacja (art. 35 ust. 1 lit. e rozporządzenia nr 1303/2013)	370 000,00	235 431,00	370 000,00
RAZEM	**10 010 000**	**6 369 363**	**10 010 000**

Plan finansowy w zakresie poddziałania 19.2 PROW 2014-2020

	Wkład EFRROW (PLN)	Budżet państwa (PLN)	Wkład własny będący wkładem krajowych środków publicznych (PLN)	RAZEM (PLN)
Beneficjenci inni niż jednostki sektora finansów publicznych	4 072 320	2 327 680	–	6 400 000
Beneficjenci będący jednostkami sektora finansów publicznych	1 018 080	–	581 920	1 600 000
RAZEM	**5 090 400**	**2 327 680**	**581 920**	**8 000 000**

Załącznik nr 5. Plan komunikacji

Tabela 24 przedstawia zestaw minimalnych działań komunikacyjnych, odpowiadających im środków przekazu, grupy docelowe, zakładane wskaźniki, a także odniesienie do informacji zwrotnej dotyczącej efektywności zastosowanych narzędzi. LGD może w ramach budżetu na poddziałanie 19.4 PROW realizować inne działania komunikacyjne, jeśli będzie to uzasadnione i będzie służyło sprawniejszemu wdrażaniu LSR.

Terminy	Cel komunikacji	Nazwa działania komunikacyjnego	Adresaci działania komunikacyjnego (grupy docelowe)	Narzędzia i środki przekazu	Budżet w zł	Zakładane wskaźniki	Badanie efektywności działań komunikacyjnych
I połowa 2016	Poinformowanie potencjalnych beneficjentów o LGD i LSR, o celach i zasadach przyznawania dofinansowania oraz o stosowanych procedurach	Kampania informacyjna LGD nt. głównych założeń LSR	Potencjalni wnioskodawcy i ich otoczenie: mieszkańcy, przedsiębiorcy, władze publiczne, rolnicy, organizacje pozarządowe, grupy defaworyzowane	Artykuły w prasie lokalnej	1000	Minimum 2 artykuły	Informacja zwrotna w formie ankiety internetowej, ankiety w instytucjach publicznych, monitoring oglądalności mediów lokalnych
				Informacja na stronie www LGD, na stronach powiatu i gmin wchodzących w skład LGD a także na portalach społecznościowych	0	Minimum 9 informacji	
				Rozsyłanie informacji pocztą elektroniczną (newsletter LGD)	0	Minimum 1 newsletter, min. 100 adresatów	
				Ogłoszenia w siedzibach instytucji publicznych (GOPS-y, urzędy gmin, ośrodki kultury itp.)	1000	Minimum 10 lokalizacji	
II połowa 2016	Poinformowanie potencjalnych wnioskodawców o głównych zasadach interpretacji poszczególnych kryteriów oceny stosowanych przez Radę LGD (zwłaszcza	Kampania informacyjna nt. zasad wyboru i oceny operacji	Wszyscy potencjalni wnioskodawcy	Rozsyłanie informacji pocztą elektroniczną (newsletter LGD)	0	Minimum 1 newsletter, min. 100 adresatów	Informacja zwrotna w formie ankiety wypełnianej po spotkaniach informacyjno-konsultacyjnych
				Informacja na stronie www LGD, a także na portalach społecznościowych	0	Minimum 2 informacje	
				Spotkania informacyjno-konsultacyjne LGD z mieszkańcami	500	Minimum 1 spotkanie	

	kryteriów jakościowych)						
II połowa 2016 do końca realizacji LSR	Wspieranie beneficjentów LSR w realizacji projektów.	Informowanie na temat warunków i sposobów realizacji oraz rozliczania projektów	Beneficjenci oraz wnioskodawcy	Doradztwo indywidualne	0	Minimum 500 godzin doradztwa, minimum 450 podmiotów, którym udzielono doradztwa	Informacja zwrotna w formie ankiety wypełnianej po doradztwie indywidualnym
II połowa każdego roku naborów do końca realizacji LSR – zgodnie z planem działania	Poinformowanie potencjalnych beneficjentów o naborach i możliwości realizacji operacji – w ramach wszystkich celów LSR	Kampania informacyjna LGD w zakresie naborów wniosków	Potencjalni wnioskodawcy i ich otoczenie: mieszkańcy, przedsiębiorcy, władze publiczne, rolnicy, organizacje pozarządowe, grupy defaworyzowane	Artykuły w prasie lokalnej	1000	Minimum 2 artykuły	Informacja zwrotna w formie ankiety wypełnianej po spotkaniach informacyjno-konsultacyjnych, ankieta internetowa. Informacja zwrotna dotycząca ilości złożonych wniosków o dofinansowanie na poszczególne przedsięwzięcia oraz ilości udzielonego doradztwa
				Ogłoszenia o naborach	8000	Minimum 1 ogłoszenie w ramach każdego naboru w prasie o zasięgu obejmującym obszar LSR	
				Informacja na stronie www LGD, na stronach powiatu i gmin wchodzących w skład LGD, a także na portalach społecznościowych	0	Minimum 2 informacje w ramach każdego naboru	
				Rozsyłanie informacji pocztą elektroniczną (newsletter LGD)	0	Minimum 1 newsletter, min. 100 adresatów - w ramach każdego naboru	
				Ogłoszenia w siedzibach instytucji publicznych (GOPS-y, urzędy gmin, ośrodki kultury itp.)	1700	Minimum 5 lokalizacji – w ramach każdego naboru	
				Spotkania informacyjno-konsultacyjne LGD z mieszkańcami	6000	Minimum 8 spotkań w 1. roku naborów; Minimum 1 spotkanie – w ramach każdego naboru w pozostałych latach	
I połowa	Informowanie	Kampania	Mieszkańcy	Artykuły w prasie lokalnej	1000	Minimum 2 artykuły	Informacja zwrotna

2018, I połowa 2020	mieszkańców o wydarzeniach realizowanych w ramach aktywizacji obszarów wiejskich	informacyjna dotycząca działalności LGD na rzecz mieszkańców	obszaru LSR, w tym przede wszystkim grupy defaworyzowane	Informacja na stronie www LGD, a także na portalach społecznościowych	0	Minimum 2 artykuły	dotycząca liczby uczestników wydarzeń realizowanych przez LGD oraz w formie ankiety
				Rozsyłanie informacji pocztą elektroniczną (newsletter LGD)	0	Minimum 2 newslettery, min. 200 adresatów	
				Spotkania informacyjno-konsultacyjne LGD z mieszkańcami	1000	Minimum 2 spotkania	
				Zaproszenia na wydarzenia, np. konkursy realizowane przez LGD	800	Minimum 1 akcja dystrybucyjna zaproszeń	
I połowa 2019 i w kolejnych latach, zgodnie z planem działania	Zapewnianie szerokiej akceptacji społecznej dla wdrażania LSR oraz upowszechnie-nie osiągniętych rezultatów	Prezentacja zrealizowanych operacji	Mieszkańcy obszaru LSR, władze publiczne, organizacje pozarządowe, przedsiębiorcy	Rozsyłanie informacji pocztą elektroniczną (newsletter LGD)	0	Minimum 1 newsletter, min. 100 adresatów	Informacja zwrotna dotycząca liczby uczestników konferencji oraz w formie ankiety
				Informacja na stronie www LGD, a także na portalach społecznościowych	0	Minimum 2 artykuły	
				Publikacja na temat dobrych praktyk projektowych	5000	Minimum 1 publikacja	
				Konferencja LGD	5000	Minimum 1 konferencja upowszechniająca dobre praktyki	
I połowa 2023	Poinformowanie mieszkańców o efektach realizacji LSR w całym okresie	Kampania informacyjna LGD nt. głównych efektów LSR	Mieszkańcy obszaru LSR, władze publiczne, organizacje pozarządowe, przedsiębiorcy	Rozsyłanie informacji pocztą elektroniczną (newsletter LGD)	0	Minimum 1 newsletter, min. 100 adresatów	Informacja zwrotna dotycząca liczby uczestników konferencji oraz w formie ankiety
				Artykuły w prasie lokalnej	1000	Minimum 2 artykuły	
				Informacja na stronie www LGD, na stronach powiatu i gmin wchodzących w skład LGD, a także na portalach społecznościowych	0	Minimum 6 artykułów	

				Publikacja na temat efektów LSR	5000	1 publikacja	
				Zaproszenia na konferencję	1000	Minimum 1 akcja dystrybucyjna zaproszeń	
				Ogłoszenia o konferencji	1000	Minimum 1 ogłoszenie o konferencji podsumowującej efekty LSR	
				Konferencja podsumowująca efekty LSR	7000	1 konferencja podsumowująca efekty LSR	
Całkowity budżet przewidziany na działania komunikacyjne w okresie realizacji LSR					**47 000***		

*Kwota nie obejmuje kosztów wykonywania podstawowych obowiązków służbowych przez pracowników Biura LGD (np. prowadzenie spotkań informacyjnych), nie obejmuje także kosztów bieżących związanych z utrzymaniem i funkcjonowaniem niektórych narzędzi komunikacji, np. utrzymaniem strony www.

IX.2. Opis grup docelowych, ze szczególnym uwzględnieniem specyfiki grup defaworyzowanych

Grupy docelowe procesów komunikacyjnych wynikają z LSR i sprecyzowanych tam celów ogólnych i szczegółowych. Wśród tych grup są faktyczni i potencjalni beneficjenci, w tym m.in. przedsiębiorcy, organizacje pozarządowe, jednostki samorządu terytorialnego. Osobną kategorię stanowią grupy defaworyzowane szczegółowo określone w LSR, tj.: bezrobotni w wieku do 30 lat, bezrobotni po 50 roku życia, długotrwale bezrobotni, kobiety pozostające bez zatrudnienia, osoby niepełnosprawne. Narzędzia komunikacji zostaną dostosowane do specyfiki grup docelowych. Oprócz wskazanych w układzie tabelarycznym kanałów komunikacji przewidziano specyficzne kanały, które LGD wykorzysta do nawiązania i utrzymania relacji z grupami defaworyzowanymi. Przewidziano: wzmocnienie współpracy z organizacjami pozarządowymi działającymi w zakresie włączenia społecznego, nawiązanie kontaktu z pracownikami socjalnymi, parafiami, lokalnymi liderami (np. sołtysi). Oprócz standardowych narzędzi stosowanych dla grup docelowych ogółem przewidziano działania dostosowane przede wszystkim do grup defaworyzowanych, np. spotkania informacyjne realizowane w ośrodkach pomocy społecznej czy w urzędach pracy, w miejscach bez barier architektonicznych. A w sytuacji zgłoszenia np. przez osobę niepełnosprawną chęci wzięcia udziału w doradztwie przewidziano możliwość dojazdu doradcy do miejsca zamieszkania osoby niepełnosprawnej, aby maksymalnie ułatwić jej otrzymanie wsparcia.

IX.3. Efektywności działań komunikacyjnych, ewaluacja i aktualizacja planu komunikacji

Skuteczność kanałów komunikacji, narzędzi oraz wykorzystanych środków przekazu będzie badana systematycznie w trakcie realizacji działań komunikacyjnych poprzez narzędzia monitoringu i ewaluacji opisane w Rozdziale XI.

W przypadku gdyby oczekiwane efekty działań komunikacyjnych nie były zadowalające, LGD przeprowadzi analizę i podejmie działania korygujące poprzez zmianę kanałów komunikacji, poszerzenie stosowanych narzędzi lub też zwiększenie intensywności działań i poziomu budżetu przeznaczonego na działania komunikacyjne.

W trakcie wdrażania planu komunikacji w sposób ciągły i systematyczny będą zbierane informacje zwrotne od grup docelowych. Wnioski i opinie, a także informacje wynikowe badań będą służyły do korygowania planu komunikacji, ale także do aktualizacji LSR i zmiany zasad wyboru operacji. Plan komunikacji aktualizowany będzie corocznie i dostosowywany do aktualnych potrzeb komunikacyjnych oraz do pojawiających się nowych metod i narzędzi komunikacji.

IX.4. Zakładane rezultaty i efekty działań komunikacyjnych

- dotarcie do co najmniej 500 osób z informacjami o LSR na lata 2016-2023 (spotkania informacyjno-konsultacyjne, doradztwo indywidualne), w tym do co najmniej 200 osób z grup defaworyzowanych,
- podniesienie poziomu wiedzy mieszkańców o głównych założeniach LSR (wyniki ankiet po spotkaniach i doradztwie),
- zwiększenie liczby składanych wniosków konkursowych,
- zwiększenie liczby przedstawicieli grup defaworyzowanych w realizowanych operacjach,
- uzyskanie informacji o koniecznych zmianach w procesie komunikacji,
- uzyskanie informacji zwrotnej dotyczącej konieczności aktualizacji LSR, zmiany kryteriów wyboru lub zasad wyboru operacji.